

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030
Strategický nelegislatívny dokument Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

Dokument je kolektívnou prácou. Texty a dátové podklady napísali a spracovali členky a členovia prípravného tímu stratégie v spolupráci s externými odborníkmi a odborníčkami. Viaceré časti boli konzultované a dopĺňané participatívne v spolupráci s odbornou verejnosťou.

Kompletný text dokumentu, v celkovom rozsahu vyše 200 strán, rozšírený o metodologické poznámky, o detailné popísanie procesu tvorby, obsahujúci viaceré analytické časti a ostatné prílohy je k dispozícii na webovej stránke: www.strategiakultury.sk.

Citujte ako: Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2023. Dostupné z: www.strategiakultury.sk

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

www.culture.gov.sk

www.strategiakultury.sk

strategia2030@culture.gov.sk

Obsah

04	Zhrnutie
06	Kontext tvorby - informačný a metodologický úvod
07	Súhrn analytickej časti
07	Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku?
15	Obsahová analýza kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie
19	Prognóza a megatrendy v kultúre a kreatívnom priemysle
24	Strategické smerovanie kultúry a kreatívneho priemyslu 2030
24	Vízia kultúrneho a kreatívneho Slovenska 2030
24	Globálny cieľ kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 2030
26	Strategické ciele, priority a opatrenia
26	Strategický cieľ 1 – Dobre spravovaná kultúra
34	Strategický cieľ 2 – Efektívne financovaná kultúra
40	Strategický cieľ 3 – Dôstojná kultúra
43	Strategický cieľ 4 – Kvalitná kultúra
47	Strategický cieľ 5 – Inkluzívna kultúra
53	Strategický cieľ 6 – Rešpektovaná kultúra
58	Strategický cieľ 7 – Zodpovedná kultúra
64	Implementácia a monitoring stratégie
70	Realizácia a spolupráca na tvorbe stratégie

Príloha

Metodika tvorby indikátorov strategických cieľov

Zhrnutie

Tento strategický dokument je koncipovaný ako **rámcový strategický materiál pre celú oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu a ako východisko tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov v období jeho implementácie** (vrátane jednotlivých sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu i prierezových oblastí).

Dokument stratégie vznikol širokým participatívnym procesom, v ktorom boli oslovení zástupcovia a zástupkyne verejnej správy, územnej samosprávy, akademickej obce, profesijných a odborných organizácií, aj jednotlivci a jednotlivkyne pôsobiace v kultúre a kreatívnom priemysle. Ich vstupy boli významným zdrojom pre formulovanie strategických cieľov. Následne boli návrhy cieľov, priorít a opatrení konfrontované a validované prostredníctvom spoločných stretnutí a prezentácií aj formou získavania spätnej väzby dotazníkmi.

Zámerom tejto stratégie je zadefinovať víziu a globálny cieľ, ktoré budú usmerňovať politiku Slovenskej republiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v strednodobej až dlhodobej perspektíve, vytýčiť strategické priority na obdobie do roku 2030 a definovať návrhy opatrení.

Postupná realizácia opatrení tejto stratégie posunie výraznou mierou viaceré aspekty riadenia, financovania, dostupnosti a kvality výstupov a výsledkov kultúry a kreatívneho priemyslu. Pripraví sektor pre lepšie zvládanie aktuálnych výziev, pomôže lepšie chrániť a prezentovať kultúrne dedičstvo, rozvíjať umenie a živú kultúru, stimulovať a zviditeľňovať všetky oblasti kreatívneho priemyslu, zlepšiť podmienky pre prácu a pre rozvoj ľudských zdrojov v sektore. Pomôže ku komplexnejšiemu chápaniu kultúry a umenia v spoločnosti – k uvedomeniu si ich hodnoty, šírky a bohatosti, aj intenzívnejšej reflexii ich pozitívnych vplyvov na každodenný život ľudí v našej krajine aj na hospodárstvo Slovenska.

Víziou kultúry a kreatívneho priemyslu v roku 2030 je Slovensko, ktoré je slobodné, kultúrne rôznorodé, sebavedomé a hodnotovo pevne ukotvené v demokracii. Spoločne chceme tvoriť krajinu, ktorá chráni a rozvíja kultúrne a prírodné dedičstvo, investuje do vzdelávania, podpory svojich talentov a tvorivosti, otvára sa inováciám a spolupráci so svetom. Potrebujeme preto rešpektovanú kultúru, ktorá spája rozmanitých ľudí a prispieva ku kvalitnému a zmysluplnému životu všetkých.

Dosahovanie tejto vízie je pomenované v siedmich vzájomne sa ovplyvňujúcich **strategických cieľoch**, ktoré sú detailne rozpísané do strategických priorít a opatrení:

Dobre spravovaná kultúra,

ktorej cieľom je posilniť výkon kultúrnej politiky založenej na riadení kvality, na participácii a spolupráci na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup vyhodnocovania.

Efektívne financovaná kultúra

s cieľom systematicky znižovať infraštruktúrny a modernizačný dlh a zvýšiť efektívnosť hospodárenia a financovania kultúry a kreatívneho priemyslu, doplniť verejné zdroje financovania o súkromné zdroje.

Dôstojná kultúra,

ktorej cieľom je zlepšiť podmienky pre prácu a tvorbu ľudí pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Kvalitná kultúra

smerujúca k zvýšeniu odbornosti, inovatívnosti a kvality v kultúre a kreatívnom priemysle.

Inkluzívna kultúra

s cieľom zabezpečiť dostupnosť kultúry a rozvíjanie jej špecifík pre všetkých.

Rešpektovaná kultúra

má za cieľ zvýšiť prestíž kultúry a kreatívneho priemyslu a zlepšiť ich rozpoznateľnosť ako významnej hodnoty pre spoločnosť na národnej úrovni, zefektívniť zahraničnú prezentáciu a medzinárodnú spoluprácu.

Zodpovedná kultúra

s cieľom participovať na identifikácii a riešení aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev, a tým zvyšovať súdržnosť a odolnosť spoločnosti.

Kľúčovým faktorom pre napĺňanie opatrení jednotlivých priorít je implementácia. Do procesu implementácie sa zapojí implementačný tím, ktorý vznikne transformáciou zo súčasného Prípravného tímu pre tvorbu Stratégie kultúry a

kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, ktorý je zložený zo zástupcov a zástupkýň vecných a podporných útvarov ministerstva a externých spolupracovníkov a spolupracovníčok.

Kontrolou a podporou implementácie stratégie sa bude zaoberať aj stály výbor pre stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu, zriadený pod Radou vlády pre kultúru a kreatívny priemysel. Medzirezortné členstvo v tomto výbore bude jedným z nástrojov pre spoluprácu ostatných rezortov pri plnení opatrení. Výbor pre stratégiu a kreatívny priemysel bude prerokúvať aj odpočty akčných plánov a dávať stanovisko Rade vlády pre kultúru a kreatívny priemysel.

Kontext tvorby - informačný a metodologický úvod

Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030 (ďalej stratégia) je projektom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej MK SR, ministerstvo kultúry, ministerstvo). Prezentuje strategické ciele štátnej kultúrnej politiky a definuje víziu kultúrneho a kreatívneho Slovenska s výhľadom do roku 2030, nastavuje systém opatrení realizovaných v pravidelne aktualizovaných akčných plánoch s vyčíslenými dosahmi na rozpočet verejnej správy a prepája tieto ciele s verejnými politikami iných rezortov.

Stratégia vznikala počas roka 2022 so začiatkom participácie odbornej verejnosti a intenzívneho zhromažďovania informačných zdrojov v roku 2021¹. Aktuálna skrátená verzia vznikla v roku 2023. Získavanie a spracúvanie informácií a dát, ktoré sú podkladom tohto materiálu, však prebiehalo kontinuálne v Inštitúte kultúrnej politiky MK SR (IKP)². Metódy práce vychádzali z metodiky tvorby stratégií, vytvorenej pre účely verejnej správy³ s dôrazom na participáciu.

Stratégia je koncipovaná ako rámcový strategický materiál pre celú oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu a ako východisko tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov v období jej implementácie (vrátane jednotlivých sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu i prierezočných oblastí). Jej zámerom je aj systematizácia zberu a štruktúry dát a zavedenie kontinuálneho sledovania dát o kultúre a kreatívnom priemysle, ktoré sú jedným z kľúčových krokov k aplikácii výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky v Slovenskej republike.

Od začiatku práce sa tím tvorby stratégie riadil princípmi, ktoré sa snažil dodržiavať v najväčšej možnej miere. Sú nimi predovšetkým:

- + participácia odbornej verejnosti, transparentnosť a objektivnosť,
- + nadrezortný a nadsektorový prístup,
- + princíp nadstraníckosti,
- + dlhodobá perspektíva rozvoja kultúry s možnosťou iterácií cieľov, priorít a opatrení,
- + spoločná stratégia pre všetky oblasti kultúry a odvetvia kreatívneho priemyslu,
- + celospoločenský dosah,
- + adresné a konkrétne návrhy riešení s vyčísleným vplyvom na rozpočet verejnej správy,
- + rešpekt voči aktérom a aktérkam v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu,
- + fokus na riešenie environmentálnych a iných spoločenských kríz a ich vplyvov.

Princíp nadstraníckosti bol pri tvorbe a koncipovaní stratégie kľúčovým. Je prirodzené, že všetci, ktorí sa na projekte zúčastnili, majú záujem o dlhodobú perspektívu dokumentu. Implementácia stratégie zasahuje tri volebné obdobia a jej vízia, globálny cieľ, ale aj konkrétne opatrenia boli koncipované tak, aby sa s nimi mohlo stotožniť široké spektrum názorov.

¹ V rámci paralelne prebiehajúceho projektu MK SR definovania cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých oblastí kultúrnej politiky. Viac informácií z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/ako-vyhodnocovat-dopady-kultury>. Tvorba stratégie ako samostatnej úlohy sa začala v druhom polroku 2021.

² Inštitút kultúrnej politiky bol založený na MK SR ako súčasť sústavy štátnych analytických jednotiek v roku 2017. V roku 2020 vydal IKP Revíziu výdavkov na kultúru, v ktorej zaradil vytvorenie stratégie ako jednu z kľúčových úloh štátnej kultúrnej politiky. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Revizia_vydavkov_na_kulturu_-_zaverecna_sprava_compressed.pdf.

³ MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/narodny-investicny-plan/vladne-materialy/metodika-a-institucionalny-ramec-tvorby-verejnych-strategii/>.

Súhrn analytickej časti

Aká je úspešnosť kultúrnej politiky na Slovensku?

Kultúrna politika Slovenskej republiky nebola doteraz posudzovaná a riadená prostredníctvom merateľných výsledkov tak, ako sú posudzované iné verejné politiky. Objektívne prepojiť konkrétnu činnosť v kultúre a umení s konkrétnymi merateľnými ukazovateľmi je komplikovaný proces, ktorý si vyžaduje premyslenú metodológiu. Jej tvorbe sa ministerstvo kultúry začalo systematicky venovať relatívne nedávno.

V záujme toho, aby kvalita verejnej debaty o kultúrnej politike nezaostávala za ostatnými politikami, je potrebné stanoviť hlavný cieľ kultúrnej politiky a nadväzujúce čiastkové ciele.⁴ Vďaka stanoveným cieľom a ukazovateľom bude možné posudzovať, aký celospoločenský vplyv má kultúrna politika a všetky jej súčasti.

Aktuálna formulácia cieľa strešnej kultúrnej politiky znie:

Hlavným cieľom kultúrnej politiky je tvorba, prezentácia, výskum a uchovávanie umenia, kreatívneho priemyslu a kultúrneho dedičstva, ktorých výsledkom je kvalitná a dostupná umelecká a kultúrna ponuka a pozitívne spoločensko-ekonomické vplyvy kultúry.⁵

Tento cieľ v sebe zahŕňa štyri rôzne oblasti, ktoré sú definované ako samostatné čiastkové ciele zamerané na rozvíjanie kvalitnej a dostupnej kultúry, rovnako aj na zvyšovanie pozitívnych spoločenských a ekonomických vplyvov kultúry (**Tabuľka 1**). Zároveň je ku každému čiastkovému cieľu priradený súbor merateľných ukazovateľov. Objektívne vyhodnotenie kultúrnej politiky by sa následne malo robiť pomocou vyhodnotenia jednotlivých merateľných ukazovateľov, ktoré spoločne vytvoria komplexný pohľad na plnenie hlavného cieľa kultúrnej politiky.

Tabuľka 1 Čiastkové ciele kultúrnej politiky v rámci jej hlavného cieľa

Čiastkové ciele	Merateľné ukazovatele
a) Rozvíjanie kvalitnej kultúry	Vnútoraná hodnota kultúry a umenia Kvalita kultúrnej infraštruktúry Miera inštitucionálnej spolupráce
b) Rozvíjanie dostupnosti kultúry	Dostupnosť kultúrnej infraštruktúry Pasívna participácia Aktívna participácia
c) Zvyšovanie pozitívnych spoločenských vplyvov kultúry	Spoločenská súdržnosť, dôvera a priateľnosť Občianska angažovanosť Vnímanie kvality života a zdravia Čitateľská gramotnosť
d) Zvyšovanie pozitívnych ekonomických vplyvov kultúry	Podiel HDP KKP na HDP celej ekonomiky Zamestnanosť KKP Import a export sektora KKP

Zdroj: IKP

Jednotlivé čiastkové ciele na seba nadväzujú a vzájomne sa ovplyvňujú. Poskytovaním kvalitnej kultúry sa vytvára dopyt po nej zo strany návštevníkov a návštevníčok, ktorí/é by nemali narážať na neprekonateľné prekážky pri navštevovaní kultúrnych inštitúcií a podujatí. Možnosť navštevovať kultúrne inštitúcie by nemala byť určená len vybranému okruhu spoločnosti, ale všetkým občanom a občiankam bez ohľadu na miesto bydliska, vek či ekonomickú situáciu. Celá spoločnosť tak môže pociťovať pozitívne spoločenské vplyvy kultúry, akými sú stimulácia hodnôt súdržnosti, dôvery a priateľnosti alebo občianska angažovanosť, či pozitívne vnímanie kvality života a zdravia a čitateľská gramotnosť.

⁴ Podkladom pre teoretické východiská, na základe ktorých bol navrhnutý hlavný a čiastkové ciele kultúrnej politiky, boli výskumné projekty o meraní vplyvov kultúry z Veľkej Británie: BILLE, T., OLSEN, F. 2018. Measuring the Quality and Impact of Arts and Culture, s. 229 – 256. In: ELIASSEN, K. O., HOVDEN, J. F., Prytz, Ø. (Eds.). Contested Qualities: Negotiating Value in Arts and Culture. Dostupné z: <https://www.kulturradet.no/documents/10157/c20cf3c8-5663-4943-be0f-8f699f59e1cf>.

⁵ Daná definícia vznikla ako súčasť projektu Inštitútu kultúrnej politiky MK SR zameraného na stanovenie cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých oblastí kultúrnej politiky, ktorý je realizovaný paralelne s tvorbou a v rámci implementácie tejto stratégie. (pozn. č. 1)

Spoločnosť, ktorá produkuje dostupnú kultúru v požadovanej kvalite a motivuje občanov a občianky k vyhľadávaniu kultúry, má z kultúry aj ekonomické výhody spojené so zvyšovaním zamestnanosti a s generovaním ekonomickej pridanej hodnoty.

Kauzálne prepojenie medzi čiastkovými cieľmi, konkrétne dostupnosťou kultúry a jej spoločenskými vplyvmi, bolo skúmané v našich podmienkach prostredníctvom výskumu Národného osvetového centra Kultúra v štyroch dejstvách⁶. **Ten ukázal, že rozmanitosť kultúry môže byť vhodnou cestou, ako chrániť spoločnosť pred nebezpečnými javmi, ktoré ohrozujú demokraciu, ako sú extrémizmus či xenofóbia.** Výskumníci netvrdili, že táto kauzalita platí automaticky, no zistili, že pokiaľ obyvatelia a obyvatelky navštevujú rôzne typy kultúrnych podujatí a majú v oblúbe rôzne žánre kultúry, majú aj väčšiu náklonnosť byť otvorenejšími vo svojich hodnotových postojoch. Takíto obyvatelia a obyvatelky majú otvorenejšie postoje k cudzím kultúram, sú prístupnejší novým stimulom, majú menej vyhranené etnocentrické postoje, sú spokojnejší so svojím životom a majú viac osobných zážitkov a skúseností s ľuďmi zo zahraničia.

Jednotlivé čiastkové ciele prispievajú k napĺňaniu hlavného cieľa kultúrnej politiky, v stručnosti poskytujeme ich vysvetlenie a zhodnotenie:

a) Rozvíjanie kvalitnej kultúry

Jedným zo spôsobov merania kvality umenia je aj medzinárodný úspech, a ten umelecké diela zo Slovenska dosahujú. Mnoho navrhovaných spôsobov merania kvality kultúry sa tu však ešte nerealizuje, prípadne prebiehajú prvotné diskusie.

Snahy merať vplyvy kultúry sa v poslednom desaťročí čoraz viac orientujú nielen na ekonomické vplyvy, ale aj na ťažšie uchopiteľný vplyv kultúry na vnímanie jednotlivcov a jednotlivkyň. Vyhodnocovanie kvality sa rozdeľuje na tri hodnotiace úrovne, kde delíme meranie kvality kultúry na vnútornú hodnotu kultúry a umenia, kvalitu kultúrnej infraštruktúry a mieru inštitucionálnej spolupráce⁷.

Vnútorná hodnota kultúry a umenia

Z hľadiska vnútornej hodnoty sa kvalita kultúry a umenia dá merať pomocou zástupných indikátorov získaných ocenení na medzinárodných súťažiach alebo cez zástupné indikátory, ktoré boli vyvinuté pre anglickú Arts Council, akými sú výsledky systematického dotazníkového zberu o vnímaní kvality umeleckého diela publikom, odborníkmi a odborníčkami a samotnými umelcami a umelkyňami⁸. Metóda hodnotenia kvality kultúry a umenia bola vo Veľkej Británii pilotne rozbehnutá v roku 2016. Na Slovensku doteraz nebolo takéto meranie kvality kultúry a umenia komplexne realizované.⁹

⁶ GAJDOŠ, A., MATHIAS, M., MRVA, M., RÉVÉSZOVÁ, Z., ŠEDOVIČ, M., VANOCH, M. 2020. 1. dejstvo: Kultúra ako vkus, s. 39. In: Kultúra v štyroch dejstvách. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/kultura-v-styoch-dejstvach/>.

⁷ BILLE, T., OLSEN, F. 2018. Measuring the Quality and Impact of Arts and Culture, s. 229 – 256. (pozn. č. 4)

⁸ ARTS COUNCIL ENGLAND. Quality Metrics pilot. Dostupné z: <https://www.artscouncil.org.uk/quality-metrics/quality-metrics#section-1>.

⁹ Údaje je potrebné zisťovať z rôznych zdrojov za každý sektor osobitne. V priebehu rokov 2017 – 2021 boli kultúrne produkty a služby zo Slovenska ocenené napríklad v týchto oblastiach:

- kultúrne dedičstvo: v tejto oblasti je prestížou byť nositeľom medzinárodného certifikátu (za pamiatkový fond v roku 2022 stredoveké nástenné maľby na Gemerí a v Malohonte získali značku Európske dedičstvo),
- umenie: za literatúru – Ivana Dobráková (Európska literárna cena, 2017),
- médiá a audiovizia: slovenské filmy ocenené na prestížnych medzinárodných filmových festivaloch kategórie A: štyri získané ceny v roku 2019, aj v roku 2020; osem cien v roku 2021,
- kreatívny priemysel: za dizajn – grafické štúdio Pergamen (Red Dot Design Award, 2019).

Kvalita kultúrnej infraštruktúry

Kvalitu kultúrnej infraštruktúry môžeme merať cez vyhodnocovanie kvality služieb kultúrnych inštitúcií, k čomu je potrebné stanoviť objektívne štandardy pre jednotlivé druhy kultúrnych inštitúcií. Na Slovensku majú v súčasnosti objektívne štandardy¹⁰ stanovené iba verejné knižnice, pričom vyhodnotenie Slovenskej národnej knižnice z roku 2020 ukázalo, že zo všetkých knižníc len dve z tridsiatich¹¹ spĺňajú šesť zo siedmich¹² stanovených štandardov. Pre ostatné oblasti kultúrnej politiky bude vyhodnotenie možné až po stanovení štandardov.

Miera inštitucionálnej spolupráce

Miera inštitucionálnej spolupráce vyhodnocuje intenzitu spolupráce a prepojenia rôznych aktérov a aktérok v kultúre a vytváranie kreatívneho potenciálu, čo sú predpoklady pre vznik kvalitnej kultúry. Spolupráca umožňuje rozličným aktérom a aktérkam navzájom sa inšpirovať, učiť sa a podnecovať sa.

Nenahraditeľnú úlohu vo vytváraní kvalitnej kultúry hrajú aj mestá a lokálni aktéri. Svojím pôsobením môžu zvyšovať úroveň kultúrneho života v krajine. Mestá majú napríklad možnosť prihlásiť sa do programu Fondu na podporu umenia (FPU) Mesto kultúry, pričom na zapojenie sa do tohto programu je potrebné vytvoriť spoluprácu v rámci lokality. Slovenské mestá majú možnosť uchádzať sa aj o titul Európske hlavné mesto kultúry (EHMK), pričom v roku 2020 sa o titul EHMK 2026 uchádzalo osem slovenských miest. Kvalita spoluprác vytvorených počas projektu EHMK Košice 2013 priniesla mestu prestížne členstvo v Sieti kreatívnych miest UNESCO¹³. Zo susedných krajín sa na tomto zozname nachádza Brno a tri poľské mestá – Vroclav, Krakov a Lodž.

b) Rozvíjanie dostupnosti kultúry

Jednou zo základných a často diskutovaných dilem kultúrnej politiky je otázka kompromisu medzi dostupnosťou a kvalitou kultúry¹⁴. Zatiaľ čo obhajcovia kvality kultúry preferujú kvalitné výstupy aj za cenu nižšej dostupnosti, zástancovia dostupnej kultúry dávajú prednosť širokej dostupnosti kultúry aj za cenu nižšej kvality. Na Slovensku sa rovnako ako v zahraničí v rôznej miere vyvažujú oba princípy. Maximálne dostupná kultúra a zároveň maximálne kvalitná kultúra nepredstavuje realizovateľný cieľ z dôvodu obmedzenosti ľudských, finančných a iných zdrojov.

Na dostupnosť kultúry sa môžeme pozrieť z dvoch hľadísk: z hľadiska kultúrnej infraštruktúry (ponuky) a z hľadiska participácie na kultúrnej činnosti (dopyt). Z hľadiska kultúrnej infraštruktúry je vhodné pýtať sa, či majú ľudia vo svojom okrese dostatočné množstvo kultúrnych inštitúcií a podujatí. Druhým aspektom je samotná participácia občanov a občianok na kultúrnych činnostiach a podujatiach, či už svojou návštevou (pasívna participácia), alebo svojou aktívnou účasťou, teda tvorbou (aktívna participácia).

Občania a občianky na Slovensku majú vo svojich okresoch dostupné rôzne kultúrne inštitúcie. Z vybraných zriaďovaných kultúrnych inštitúcií¹⁵ majú najväčšie pokrytie v jednotlivých okresoch Slovenskej republiky knižnice, ktoré sú dostupné v každom okrese (priemerne 94 knižníc v každom okrese), naopak, najmenšie pokrytie majú divadlá, ktoré sa nachádzajú len v 13 okresoch. **V 9 zo 79 (10 %) okresov sa z každej sledovanej kultúrnej inštitúcie nachádza aspoň jedna (Tabuľka 2).**

¹⁰ SLOVENSKÁ NÁRODNÁ KNIŽNICA. 2020. Štandardy knižníc. Dostupné z: <https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/dokumenty-pre-knihovnikov/standards-odporucania-usmernenia.html>.

¹¹ Vyhodnotenie sa týka len regionálnych knižníc a regionálnych knižníc s krajskou pôsobnosťou.

¹² Všetkých sedem štandardov nespĺňa žiadna knižnica, keďže vyhodnotenie prebiehalo v roku 2020 a jeden zo štandardov – Počet podujatí – nebolo možné naplniť z dôvodu pandemických opatrení.

¹³ TASR. 2017. Košice získali titul UNESCO Creative City of Media Arts. In: [teraz.sk](https://www.teraz.sk/najnovsie/kosice-ziskali-titul-unesco-cre-creative/289678-clanok.html). Dostupné z: <https://www.teraz.sk/najnovsie/kosice-ziskali-titul-unesco-cre-creative/289678-clanok.html>.

¹⁴ TOWSE, R. 2010. A Textbook of Cultural Economics.

¹⁵ Sledované kultúrne inštitúcie: divadlá, galérie, knižnice, kultúrno-osvetové zariadenia, múzeá, nezávislé centrá a kiná.

Tabuľka 2 Prehľad dostupnosti kultúrnych inštitúcií podľa počtu dostupných typov

Počet rôznych typov kultúrnych inštitúcií	Počet okresov, v ktorých sa nachádza daný počet rôznych typov kultúrnych inštitúcií
7	9
6	7
5	17
4	24
3	10
2	4
1	1

Zdroj: KULT

Pasívna kultúrna participácia

Ponuka kultúrnych podujatí je porovnateľná s Českou republikou. Na Slovensku existuje množstvo kultúrnych akcií, ktoré sú dostupné pre obyvateľov a obyvateľky miest a obcí, počet ich návštev sa každoročne pred pandémiou pohyboval nad 21 miliónov¹⁶ (**Graf 4**). Na každého obyvateľa / obyvateľku Slovenska tak pripadajú 4 návštevy kultúrnych podujatí a inštitúcií, čo je rovnaké množstvo návštev, aké pripadá na obyvateľa /obyvateľku v Českej republike.

Obyvateľstvo Slovenska síce má záujem navštevovať kultúrne podujatia, návštevnosť je však nižšia ako priemer EÚ.

Podľa prieskumu Eurostatu z roku 2015 za ostatných 12 mesiacov navštívilo kultúrne podujatie alebo inštitúciu na Slovensku aspoň raz 59 % opýtaných, pričom priemer návštevnosti pre krajiny EÚ je o 5 percentuálnych bodov vyšší. Výskum Národného osvetového centra (NOC) z roku 2018¹⁷ uvádza, že viac ako 80 % obyvateľov a obyvateľiek všetkých krajín by uvítalo možnosť navštevovať kultúrne podujatie častejšie, pričom najvyššie percento populácie so záujmom navštevovať podujatia častejšie ako teraz sa nachádza v Košickom a Žilinskom kraji.

Na Slovensku existujú rôzne typy bariér, ktoré ľuďom neumožňujú participáciu na kultúrnych podujatiach.

Neparticipovanie celej spoločnosti na kultúrnych podujatiach môže naznačovať nedostatok záujmu zo strany občanov a občianok alebo nedostupnosť kultúry z časového, finančného či geografického hľadiska. Na úrovni EÚ skúmal v roku 2017 dostupnosť kultúry Eurobarometer, a keďže išlo o špeciálny prieskum zameraný na kultúru, jeho zistenia nevieme medziročne porovnať. Výsledky Eurobarometra poukazujú na to, že na Slovensku je najväčšou prekážkou pasívnej participácie, uvádzanou 39 % opýtaných, nedostatok času, pričom rovnaká miera časovej nedostupnosti je uvádzaná v rámci všetkých krajín EÚ. Prieskum o bariérach dostupnosti kultúry vykonáva každé tri roky aj NOC¹⁸ a posledné výsledky z roku 2019 indikujú, že najväčšou bariérou pre návštevu podujatí je nezáujem o danú oblasť (31 % opýtaných).

Aktívna kultúrna participácia

Okolo 38 % populácie vykonáva aktívne záujmovo-umeleckú činnosť. Viaceré štúdie poukazujú, že aktívna participácia koreluje s lepším zdravím a so spokojnosťou so životom¹⁹, ale aj so spoločenskou kohéziou a s ľudským rozvojom²⁰. Podľa Eurostatu²¹ vykonáva aspoň raz za rok aktívne kultúrne aktivitu na Slovensku 38 % populácie, zatiaľ čo priemer EÚ vykazuje 34 % aktívne participujúcich obyvateľov a obyvateľiek.

c) Zvyšovanie pozitívnych spoločenských vplyvov kultúry

Kultúra má dôležité postavenie v živote jednotlivcov aj celej spoločnosti. Východiskom pre stanovenie oblastí spoločenských vplyvov je anglický výskum z roku 2016²², ktorý identifikoval nasledovné vplyvy kultúry:

¹⁶ Počet návštev zahŕňa podujatia: kultúrno-osvetovej činnosti, umeleckých súborov a profesionálnej hudobnej kultúry, galérií, múzeí, knižníc, divadiel a divadelných festivalov, astronomických zariadení, multimediálneho priemyslu a špecializovanej dizajnerskej činnosti.

¹⁷ ŠEDOVIČ, M. 2018. Sme všetci spokojní s našimi možnosťami kultúrneho vyžitia? Národné osvetové centrum. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2018/09/infosheet4.pdf>.

¹⁸ NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM. 2019. Spotreba kultúry (reprezentatívny kvantitatívny prieskum). Dostupné z: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2019/12/Spotreba-kult%C3%BARY-Reprezentat%C3%ADvny-quantitat%C3%ADvny-prieskum.pptx>.

¹⁹ LAKEY, J., SMITH, N., OSKALA, A., McMANUS, S. 2017. Culture, sport and wellbeing: Finding from the Understanding Society adult survey. Dostupné z: https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/Culture%20sport%20and%20wellbeing_adults.pdf.

²⁰ SACCO, P. L., FERILLI, G., BLESSI, G. T. 2014. Culture 3.0.: Cultural participation as a source of new forms of economic and social value creation: A European perspective. Dostupné z: <https://www.amoslab.fi/wp-content/uploads/2014/06/Pier-Luigio-Sacco.-Culture-3.0-JCE-circ.pdf>.

²¹ Údaj z roku 2015.

²² CROSSICK, G., KASZYŃSKA, P. 2016. Understanding the value of arts & culture: The AHRC cultural value project, s. 7. Dostupné z: <https://www.ukri.org/wp-content/uploads/2021/11/AHRC-291121-UnderstandingTheValueOfArts-CulturalValueProjectReport.pdf>

- Zapájanie sa do kultúrnych aktivít pomáha ľuďom **pochopiť vlastnú identitu a prináša zmysel a účel ľudskému bytiu**. Kultúrne hodnoty napomáhajú ľuďom vidieť svet aj inými očami, učia tolerancii, porozumeniu a spájajú ľudí, čo ich robí silnými a zjednotenými.
- Účasť na kultúre a umení podporuje kritické a strategické myslenie, vďaka ktorému umožňuje ľuďom **byť aktívnejšími občanmi a občiankami**.
- Napomáha zlepšovanie kognitívnych schopností, **ktoré skvalitňujú vzdelávací proces**.

V kontexte vplyvu kultúry na spoločnosť je dôležité myslieť na to, že aj keď má kultúra pozitívne spoločenské vplyvy, nie je jediným determinantom pozitívneho spoločenského vývoja, keďže do rovnice vstupujú aj iné determinanty, akými sú napr. vzdelanie, výchova a prostredie, v ktorom sa občania a občianky pohybujú.

Pozitívne spoločenské vplyvy kultúry možno merať napríklad cez sledovanie miery spoločenskej súdržnosti, občianskej angažovanosti, vnímania kvality života a zdravia, ako aj čitateľskej gramotnosti detí a dospelých.

Spoločenská súdržnosť, dôvera a prívetivosť

Na Slovensku prevláda nízka spoločenská súdržnosť a dôvera. Vo výskume európskych hodnôt vykonanom v roku 2017 bola spoločenská súdržnosť meraná ako percento obyvateľov a obyvateľiek, ktorí nemajú výhrady voči susedom z inej kultúry. Výsledky priamo odkazovali na rôzne skupiny obyvateľstva a výrazne sa líšili. 70 % respondentov zo Slovenska uviedlo, že nemá výhrady mať v susedstve Židov/Židovky, percento populácie bez výhrad voči moslimom/moslimkám kleslo na 43 % a absenciu výhrad voči Rómom/Rómkam už uvádzalo len 35 % opýtaných. Výsledky z Českej republiky ukazujú podobné hodnoty pre viaceré skupiny obyvateľstva, najmenší podiel (36 %) respondentov bez výhrad je opäť voči Rómom/Rómkam. Výskum európskych hodnôt²³ poukazuje následne na nízku mieru spoločenskej dôvery na Slovensku, iba 21 % opýtaných súhlasí s tým, že iným ľuďom je možné veriť. Česká republika dosahuje rovnakú úroveň spoločenskej dôvery, o niekoľko percentuálnych bodov je na tom lepšie Poľsko (25 %) a Maďarsko (27 %). Z krajín EÚ dosiahli nižšiu úroveň spoločenskej dôvery len tri krajiny: Bulharsko (18 %), Chorvátsko (14 %) a Rumunsko (13 %).²⁴

Slovensko je jednou z najmenej prívetivých krajín pre cudzincov a cudzinky v EÚ. Index MIPEX²⁵ sa zameriava na opatrenia vlád zlepšujúce integráciu cudzincov a cudzinek v krajinách EÚ. Slovensko bolo v rámci tohto indexu vyhodnotené ako jedna z najmenej prívetivých krajín EÚ, pričom nižšie skóre dosiahli len Litva a Lotyšsko.

Občianska angažovanosť

Volebná účasť Slovenska sa pohybuje na úrovni priemeru krajín OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj), avšak pri aktuálnom vývoji v susedných krajinách je potrebné budovať povedomie o dôležitosti demokratického usporiadania krajiny. Dôvera vo vládu štátu je základom sociálnej kohézie a blahobytu, vysoká volebná účasť predstavuje mieru občianskej participácie na politickom procese²⁶. Účasť na voľbách môže predstavovať proxy indikátor občianskej angažovanosti ľudí. Slovenská volebná účasť vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) v roku 2020 dosiahla 66 %, a teda dosahuje skoro priemer volebnej účasti krajín OECD (69 %). Z krajín V4 má nižšiu volebnú účasť len Česká republika, ich účasť vo voľbách do Poslaneckej snemovne Parlamentu Českej republiky bola v roku 2021 nižšia o jeden percentuálny bod na úrovni 65 %.

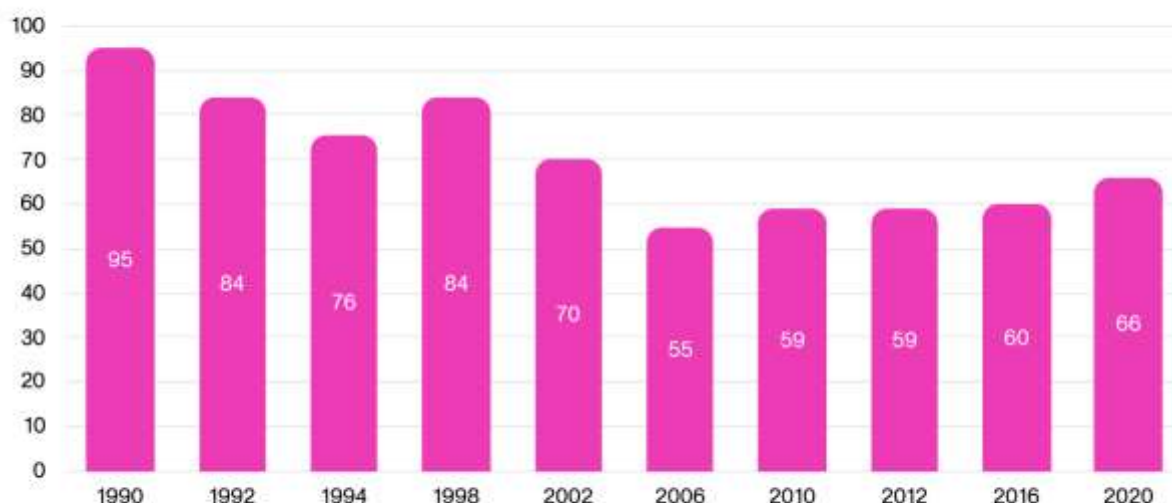
²³ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED. Výskum európskych hodnôt 2017 – Slovensko, s. 41. Dostupné z: http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3120_attach_Pramenna_EVS_2017_Slovensko.pdf.

²⁴ UNIVERSITÄT WIEN. 2020. Sozialer Zusammenhalt, Teil II: Verbundenheit und Solidarität. Dostupné z: <https://www.werteforschung.at/projekte/werte-zoom/werte-zoom-3-sozialer-zusammenhalt-ii/>.

²⁵ MIPEX. 2020. Migrant integration policy index. Dostupné z: <https://www.mipex.eu/play/>.

²⁶ OECD. 2021. Better Life Index. Dostupné z: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/topics/civic-engagement/>.

Graf 1 Slovenská volebná účasť vo voľbách do NR SR od roku 1990 (v %)

Zdroj: Štatistický úrad SR

Vnímanie kvality života a zdravia

Subjektívna kvalita života obyvateľov Slovenska je nižšia ako priemer OECD. Obyvatelia Slovenska vnímajú kvalitu svojho života²⁷ na nižšej úrovni, ako je priemer OECD, a zo 41 sledovaných krajín sa umiestnilo na 21. mieste. V rámci krajín V4 lepšie hodnotenie dosiahla len Česká republika, ktorá sa umiestnila na 17. mieste a ako jediná nad priemerom OECD. Poľsko s Maďarskom dosiahli výrazne horšie hodnotenie a nachádzajú sa na 30. a 33. mieste.

Dobrá zdravotný stav uvádza 65 % obyvateľov Slovenska. Slovensko dosiahlo 30. priečku v subjektívnom vnímaní zdravia a dobrý stav uvádza o 3 percentuálne body menej ľudí, ako je priemer OECD. Krajiny V4 sa vo vnímaní zdravotného stavu umiestnili hneď za sebou, v čele vedie Slovensko, nasleduje za ním Česká republika, Poľsko a Maďarsko.

Čitateľská gramotnosť

Čitateľská gramotnosť detí s pribúdajúcim vekom klesá a v čase nedochádza k zlepšovaniu. Hodnotenie čitateľskej zručnosti 10-ročných detí PIRLS²⁸ ukazuje, že Slovensko dosahuje lepšie výsledky ako priemer krajín OECD, avšak zvyšné krajiny V4 dosiahli oveľa lepšie výsledky. Najlepšie sa umiestnilo Poľsko (565 bodov), potom Maďarsko (554 bodov), Česká republika (543 bodov) a až následne Slovensko (535 bodov).

Skóre v meraní 15-ročných detí poukazuje na takisto nízke čitateľské zručnosti. Zo 77 sledovaných krajín sa Slovensko umiestnilo na 41. mieste, čo predstavuje najslabšie výsledky v rámci V4 krajín. Najlepšie sa umiestnilo Poľsko na 10. mieste, následne Česká republika na 15. mieste a Maďarsko na 33. mieste. V prípade oboch meraní čitateľskej zručnosti detí stagnujeme vo výsledkoch Slovenska v priebehu času.

Nadpriemerné výsledky čitateľskej gramotnosti dospelých zatienuje výrazná dôvera konšpiračným teóriám. Výskum OECD zameraný na čitateľskú gramotnosť dospelých PIAAC²⁹ (15 – 65 rokov) je jediným, v ktorom Slovensko dosiahlo nadpriemerné skóre z OECD krajín a spolu s Českou republikou aj najvyššie skóre z krajín V4, a teda 274 bodov. Maďarsko s Poľskom dosiahli o desať bodov menej, čo je priemerná úroveň dosiahnutých bodov krajinami OECD. Nadpriemerný výsledok Slovenska meraní PIAAC je však zatienený štúdiou Globsecu z roku 2020³⁰, v ktorej sa Slovensko spolu s Bulharskom ukázali byť krajinami s najväčšou náchylnosťou veriť konšpiračným teóriám a dezinformáciám (štúdia skúma

²⁷ OECD. 2020. Better Life Index. How's life? Dostupné z: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>.

²⁸ NATIONAL CENTER FOR EDUCATION STATISTICS. 2016. PIRLS and ePIRLS Results. Dostupné z: https://nces.ed.gov/surveys/pirls/pirls2016/tables/pirls2016_table01.asp.

²⁹ OECD. 2019. Skills Matter: Additional Results from the Survey of Adult Skills. Dostupné z: https://www.oecd.org/skills/piaac/publications/Skills_Matter_Additional_Results_from_the_Survey_of_Adult_Skills_ENG.pdf.

³⁰ GLOBSEC. 2020. Voices of Central and Eastern Europe Perceptions of Democracy & Governance in 10 EU Countries. Dostupné z: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-06/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe-print-version.pdf>.

10 krajín strednej a východnej Európy). Výsledok poukazuje na dôležitosť kritického myslenia a čerpania informácií z overených zdrojov.

d) Zvyšovanie pozitívnych ekonomických vplyvov kultúry

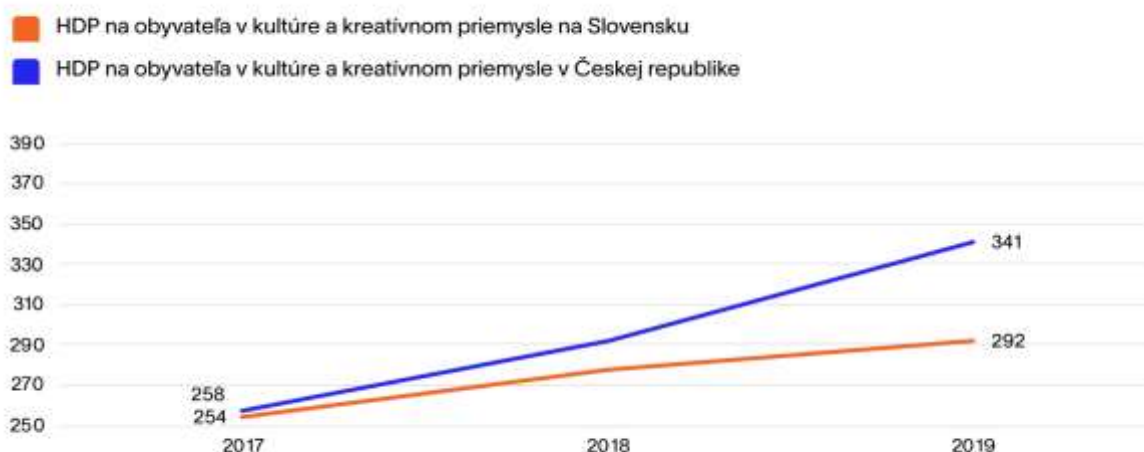
Kultúra a kreatívny priemysel majú priame aj nepriame vplyvy na ekonomiku. Priamo je v nich generovaná pridaná hodnota, zamestnávajú ekonomicky aktívne obyvateľstvo, dochádza k importu a exportu kultúrnych statkov. Nepriama ekonomická stopa kultúry a kreatívneho priemyslu by bola ešte vyššia v prípade zohľadnenia vytvárania pridanej hodnoty aj v iných sektoroch, napríklad v turizme, ktorý generuje dopyt po tovaroch a službách aj v ďalších odvetviach ekonomiky. Výstupy kreatívnej práce poskytujú aj vstupy širokému spektru hospodárskych odvetví vo forme obsahu, inšpirácií, zručností a schopností, duševného kapitálu a odborných pracovníkov a pracovníčok.

Vyčísľovanie vplyvov kultúry a kreatívneho priemyslu vychádza z kvantifikácie priamych vplyvov. Ich ekonomické vplyvy sú vyčísľované v štatistike Satelitného účtu kultúry a kreatívneho priemyslu³¹, pričom obmedzenie medzinárodného porovnania dát vyplýva z nejednotného zaraďovania sektorov a podsektorov do kultúry a kreatívneho priemyslu. Táto absencia medzinárodne porovnateľných štatistík znamená, že aj napriek rastúcemu uvedomeniu si dôležitosti kultúry a kreatívneho priemyslu zostáva oblasť podceňovaná z pohľadu debát o verejných politikách³². Dáta zo slovenského satelitného účtu sú dobre porovnateľné s Českou republikou, a hoci štatistika nie je rovnako zostavená (jednou z odlišností je, že Česká republika napr. zarátava do oblasti kultúrneho dedičstva aj služby cestovných kancelárií), ide o metodologicky najbližší satelitný účet k slovenskému.

Podiel HDP kultúry a kreatívneho priemyslu na HDP celej ekonomiky

Podiel HDP kultúry a kreatívneho priemyslu na HDP celej ekonomiky Slovenska je porovnateľný s Českou republikou, no český sektor kultúry a kreatívneho priemyslu rastie rýchlejšie. V roku 2019 tvoril sektor kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 1,7 % z HDP celej ekonomiky, medzi rokmi 2017 – 2019 došlo k absolútnemu nárastu podielu kultúry a kreatívneho priemyslu na HDP z 1,39 miliárd eur v roku 2017 na 1,60 mld. v roku 2019. Ide o absolútny nárast o 206 miliónov eur, v prepočte na osobu je to nárast o 37 eur. Český satelitný účet ukazuje, že v roku 2020 tvorí kultúra a kreatívny priemysel v Českej republike 1,56 % HDP celej ekonomiky, čo predstavuje 3,55 miliárd eur. Medzi rokmi 2017 – 2019 však zaznamenali oveľa vyšší nárast HDP ako Slovensko, išlo absolútne o 892 miliónov eur, a teda nárast o 83 eur na osobu.

Graf 2 Vývoj HDP v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu na osobu na Slovensku a v Českej republike, v eur p. c.

Zdroj: Satelitný účet KKP

³¹ INFOSTAT – Inštitút informatiky a štatistiky, 2021. Zhrnutie výsledkov Satelitného účtu KKP SR (2014 – 2019). Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Zhrnutie-vysledkov-SU-KKP-SR-2014-2019.pdf>

³² OECD. 2021. Economic and Social Impact of Cultural and Creative Sectors. Dostupné z: <https://www.oecd.org/cfe/leed/OECD-G20-Culture-July-2021.pdf>.

Zamestnanosť v kultúre a kreatívnom priemysle

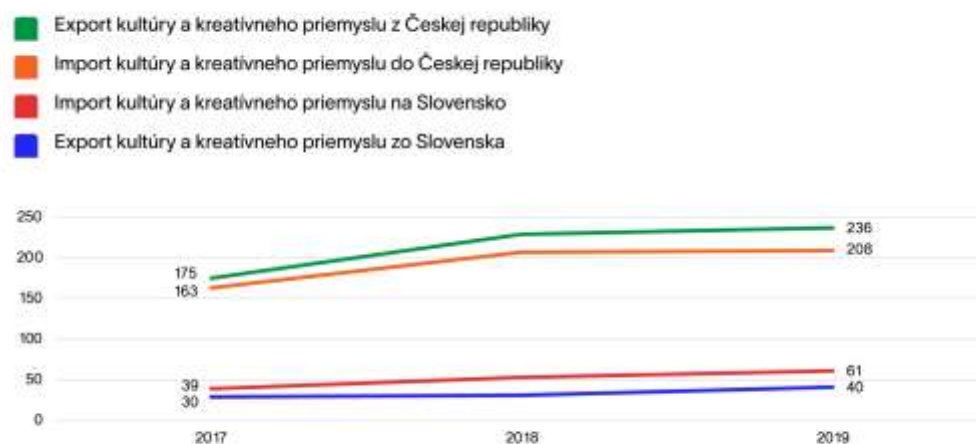
Na Slovensku pracuje relatívne málo ľudí v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Celosvetovo ponúka sektor kultúry a kreatívneho priemyslu skoro 30 miliónov zamestnaní, najmä v oblastiach vizuálneho umenia, neperiodickej tlače a hudobného priemyslu³³. Na Slovensku v roku 2019 pracovalo v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu 34 423 zamestnancov a zamestnankýň, čo predstavuje 1,4 % zamestnaných celej ekonomiky, zatiaľ čo zamestnanosť kultúry a kreatívneho priemyslu sa v Česku pohybuje okolo 2 % celkovej zamestnanosti (v roku 2020 skoro 80 000 zamestnancov a zamestnankýň). Zamestnanosť v Slovenskej aj Českej republike vykazovaná v satelitných účtoch sa pohybuje na nižšej úrovni v porovnaní s priemerom krajín EÚ, podľa ktorého v kultúrnom sektore v roku 2015 pracovalo 2,9 % zamestnancov a zamestnankýň³⁴.

Import a export sektora kultúry a kreatívneho priemyslu

Ekonomická uzatvorenosť slovenskej kultúry a kreatívneho priemyslu voči zahraničiu je

v štatistikách zreteľná. Satelitné účty kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenska a Česka poukazujú na ich porovnateľný podiel na HDP. Táto podobnosť však prestáva platiť pri vyčísľovaní importu a exportu. Slovenský import v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu bol v roku 2019 na úrovni 60 eur na osobu, pričom český dosahoval 208 eur na osobu. Ešte viditeľnejší rozdiel je v prípade exportu, na Slovensku sa v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu exportovalo v roku 2019 v hodnote 40 eur na osobu, naopak, v Česku v hodnote 236 eur na osobu.

Graf 3 Vývoj importu a exportu na osobu v kultúre a kreatívnom priemysle v SR a v ČR, v eur p. c.

Zdroj: Satelitný účet KKP

Všetky vplyvy pandémie na kultúru ešte nie sú vyčíslené, no počet návštev ukazuje prepád o 65 % medzi rokmi 2019 a 2020. Kultúrny a kreatívny sektor bol v posledných rokoch jednou z oblastí ekonomiky najviac zasiahnutých pandemiou. Zvýraznili sa ňou už existujúce výzvy a problémy sektora, akými sú nestabilita zamestnania a príjmu, keďže väčšina zamestnancov a zamestnankýň priemyslu pracuje na živnosť alebo v menších firmách. Prieskum ICOM (Medzinárodná asociácia múzeí) z roku 2020 ukazuje, že až štvrtina odborných pracovníkov a pracovníčok múzeí na voľnej nohe zvažuje úplnú zmenu kariéry³⁵. Vzhľadom na oneskorené vyhodnocovanie štatistík satelitného účtu ešte nie sú k dispozícii agregátne údaje o vplyve pandémie na sektor kultúry a kreatívneho priemyslu. Vplyv pandémie je však viditeľný vo vývoji počtu návštev kultúrnych podujatí. Zatiaľ čo sa počet návštev medzi rokmi 2017 – 2019 pohybuje nad úrovňou 21 miliónov, v roku 2020 nastal prepád o skoro dve tretiny na 7,8 milióna návštev, spôsobený plošným zatváraním kultúrnych inštitúcií pre protipandemické opatrenia.

³³ UNESCO. 2015. Cultural Times. Dostupné z:

https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/cultural_times_the_first_global_map_of_cultural_and_creative_industries.pdf.

³⁴ SOCIAL OBSERVATORY OF "LA CAIXA". 2018. Cultural Participation and Wellbeing. Dostupné z: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/2019/10/Observatorio_Social_laCaixa_Dossier-4_2017.pdf.

³⁵ ICOM. 2020. Museums, Museum Professionals and COVID-19: Follow-up Survey. Dostupné z: https://icom.museum/wp-content/uploads/2020/11/FINAL-EN_Follow-up-survey.pdf.

Graf 4 Vývoj návštev podujatí medzi rokmi 2017 – 2020, v mil. návštev

Zdroj: KULT

Poznámka: V kultúrnych podujatiach je zarátaný počet návštev festivalov, koncertov, galérií, múzeí, podujatí knižníc, divadiel, podujatí v oblasti multimédií a špecializovaných dizajnerských činností.

UNESCO (Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru) odhaduje, že v EÚ a Veľkej Británii sa prepadol sektor kultúry a kreatívneho priemyslu medzi rokmi 2019 a 2020 o 30 % (skoro 200 miliárd eur).³⁶

Obsahová analýza kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie

Okrem merateľných ukazovateľov a hodnoty za peniaze je dôležité pochopiť potreby a problémy aktérov a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle i občanov a občianok a na základe bottom-up princípu (zdola nahor) ich zapojiť do tvorby verejnej politiky. Občianska participácia na tvorbe verejných politik je celoeurópska téma. Zdravá aktivita kultúrnej komunity vo forme petícií, otvorených listov, protestov a demonštrácií je síce známkou fungujúcej občianskej spoločnosti, no snahou by mala byť komunikácia a kultúrna politika, ktorá vyžaduje spomínané nástroje minimálne a otvára dvere každodennej odbornej spolupráci.

Ministerstvo kultúry si uvedomuje, že na túto cestu v posledných rokoch iba vykročilo³⁷. Z viacerých vstupov získaných participatívnymi procesmi vznikla obsahová analýza kvalitatívnych dát, ktorá súhrnne približuje problémy a potreby, ktoré pociťujú mnohí aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle.

Vstupy analýzy participácie

Dotazník „Ako vyhodnocovať dopady kultúry?“ (október 2021)

Ako sme na tom (Strategické dokumenty v oblasti kultúry a ich vplyv na kultúru, január 2022)

Analýza dotazníkov „3 problémy X riešení“ (marec – júl 2022)

Identifikovanie problémov a očakávania od stratégie (marec 2022)

Vstupy z konferencie Kultúra a náš svet (16. – 17. máj 2022)

³⁶ UNESCO. 2020. Culture & COVID-19: Impact and Response Tracker. Dostupné z: <https://en.unesco.org/news/culture-covid-19-impact-and-response-tracker>.

³⁷ Jedným z príkladov je zapojenie MK SR do pilotnej schémy Budovanie kapacít pre oblasť participatívnej tvorby verejných politik v prostredí ústredných orgánov štátnej správy, ktorá je súčasťou národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politik II. v rámci uplatňovania jedného z princípov Iniciatívy pre otvorené vládnutie. Projekt sa konal v gescii Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Procesy občianskej participácie sa uplatňujú vo viacerých útvaroch MK SR vrátane Inštitútu kultúrnej politiky a boli použité pri tvorbe tejto stratégie.

Ciele analýzy participácie

Cieľom bola identifikácia problémov, ktoré sa opakujú v diskusiách, pracovných skupinách, osobných vyjadreniach, identifikácia prierezových tém, ktoré pokladajú aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle za dôležité.

Aj na základe tejto identifikácie problémov tvorila edičná rada a prípravný tím návrhy vízie, globálneho cieľa a strategických cieľov, ktoré ďalej konzultovala s odbornou verejnosťou. Po doplnení strategických priorít a opatrení sa tak aj tieto výstupy stali informačným zdrojom pre strategickú.

Predkladáme sumarizáciu výsledkov obsahovej analýzy participácie, ktorá obsahuje závery aj citácie z jednotlivých výpovedí, ktoré sú anonymizované (citácia je uvedená v úvodzovkách bez uvedenia konkrétneho zdroja). Výstupy analýzy poskytujeme aj ako istý dobový záznam, ktorý bude možné v priebehu implementácie stratégie porovnávať s prieskumami a zberom názorov realizovanými v budúcnosti.

Uvádzame iba výstupy, ktoré sa v súlade so zameraním tejto stratégie týkajú rámcovo celej oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu alebo prierezových oblastí kultúrnej politiky, nie jednotlivých odvetví.

Názory predložené vo výstupoch sa nemusia zhodovať s názormi edičnej rady a prípravného tímu, ani neboli nekriticky preberané pri navrhovaní riešení problémov, ale dôsledne konfrontované s dátami a ďalšími analýzami.

Participatívnym procesom identifikované problémy:

Hodnotové rozpory

Odborná verejnosť vníma v kultúrnej sfére rozpory a kvalitatívne nedostatky:

- polarizácia, klanovosť, nízky dopyt po kultúre, nízke vzdelanie v kultúre u obyvateľstva, Slovensko je rozdelená spoločnosť a kultúra by mala spájať, kultúrna scéna je rozdelená, vzťah zriaďovanej kultúry a kultúry nezriaďovanej verejnou správou;
- kultúrna produkcia nedosahuje požadované kvality a medzinárodnú prestíž, publikum (verejnosť) a elity (politici/političky, úradníci/úradníčky, vplyvné firmy) kultúru málo doceňujú/podporujú;
- nedostatočné povedomie o kultúrnych oblastiach a sektoroch v kompetencii iných rezortov, ktoré dotvárajú kultúrnu infraštruktúru (sieť verejných archívov – štátne, mestské a špecializované archívy), slabé povedomie o ich kultúrnom význame a rozsahu ich činnosti v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva, vedecko-výskumnej a osvetovej činnosti.

Ľudské zdroje v kultúre

V rámci vyjadrení odbornej verejnosti sa opakovali podnety v oblasti ľudských kapacít v kultúre. Išlo predovšetkým o témy odbornosti a riadenia.

V otázke odbornosti:

- odliv mozgov, zlé podmienky pre udržanie profesionálov a profesionálok na Slovensku, kapacity na MK SR, nízka profesionalita a nízka znalosť špecifických odborných zručností (remeslá, historické postupy), nízka profesionalita v riadení, nízke odmeny pre odborníkov, absencia celoživotného vzdelávania (v profesii, ale aj v iných zručnostiach):
„Potreba kontinuálneho vzdelávacieho systému“;
„Balans medzi aktuálnymi trendmi a špecifickými tradičnými zručnosťami“.
- financovanie a odmeny:
„Nízke finančné ohodnotenie pracovníkov a pracovníčok v kultúre.“

V otázke riadenia:

- politické zásahy do riadenia;
„Rozhodujúci a vplyvní činitelia v oblasti kultúry sú politickí nominanti, a nie odborníci.“
- schopnosti riadiť:
„Najhoršie, žiaľ, fungujú riadiace nástroje kultúrnej politiky, nekompetentnosť.“

- ľudské zdroje: profesionáli a profesionálky v kultúre, nedostatočne kvalifikovaní ľudia, nedostatočné financovanie ľudí;
- medzirezortná spolupráca, koncepcie v riadení sektorov.

Legislatíva

Spomínajú sa viaceré roviny nedostatočnej kvality legislatívy. Ide najmä o kvalitu legislatívy či prácu s legislatívou, alebo vzťah inštitúcií, vzájomné postavenie a kompetencie.

Kvalita zákonov:

- ochrana autorských práv a zároveň sprístupňovanie verejnosti (audiovizia, hudba a literatúra/knižnice) – šírenie pôvodnej slovenskej tvorby (revízia systému kvót), revízia zákona č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- verejné obstarávanie znižuje kvalitu:
„Realizácia obnovy pamiatok vo vlastníctve štátu výlučne len na základe výsledkov verejného obstarávania, čiže na základe najnižšej ponúkanej ceny, často znižuje kvalitu realizácie.“
- neodborné zásahy do legislatívy:
„Legislatíva, finančné a organizačné začlenenie niektorých múzeí nevytvárajú potrebné vonkajšie rámcové podmienky pre ich štandardné fungovanie.“

Vzťah inštitúcií:

- pri kultúrno-osvetovej činnosti je vzťah inštitúcií zmätočný (NOC vs. FPU vs. regionálne subjekty);
- právna forma príspevkových organizácií je témou.

Financie

Finančné krytie kultúrnej politiky pochádza zo súkromných a z verejných zdrojov. Výraznejšie viacdrojové financovanie je dlhodobo preferované, poukazuje sa na problémy spojené so súkromnými zdrojmi a na formy prerozdelenia verejných zdrojov.

Snaha o viacdrojové financovanie:

- chýba zákon o sponzoringu, viacdrojovému financovaniu chýbajú vratky na daniach ako motivácia;
- nemotivujúca podpora vlastníkov pamiatok:
„Finančné nástroje sú absolútne nemotivujúce, najmä pre súkromných vlastníkov (ale aj mimovládne organizácie), a obmedzujúce pre pamiatky vlastnené štátom či samosprávou.“
„Nulová podpora vlastníkov nehnuteľností v pamiatkových územiach, katastrofálny stav pamiatok vo vlastníctve štátu, možnosti ich obnovy.“

Verejné financie:

- financií je málo (a niekedy sú neefektívne vynaložené);
- proporcie medzi zriaďovanými a nezriaďovanými organizáciami sú považované za neférové;
- nedostatočná spravodlivosť pri financovaní „nezávislej“ kultúry;
- zriaďované inštitúcie – prioritné projekty, ročné kontrakty, naviazanie financovania na návštevnosť je vnímané ako hrozba pre niektoré sektory;
- grantové dotácie sú byrokratické, krátkodobé, ťažké predvídanie (neistota v rozpočtovaní), finančne poddimenzovaný je aj umelecký výskum, chýba dofinancovanie eurofondov;
- podpora podnikateľského prostredia (kreatívny priemysel);

„Potrebujeme zásadne lepšie podnikateľské prostredie, podporu inovácií a zmeny v oblasti pracovného práva, odvodovej záťaže a podobne. To však platí pre celý kreatívny priemysel.“

Chýbajúce investície:

- ošetrovanie a uchovávanie (depozitáre): nutnosť ochraňovať odborne a včas kultúrne dedičstvo – inventarizácia, archivácia, depozitáre a stav existujúcich, divadlá a divadelné priestory a rozvoj existujúcich, rozvoj kapacít knižníc, múzeí a galérií,
- materiálno-technické zabezpečenie sú zastaralé, budovy sú energeticky náročné, debarierizačné opatrenia, chýbajúce vybavenie pre vzdelávanie v kultúre na školách.

Inštitúcie a ich kvalita

Ďalšie problémy sme zaradili do témy „inštitúcie a ich kvalita“, odráža sa tam samotná sieť kultúrnych inštitúcií, jej manažment a (nedostatočná) spolupráca, otázky digitalizácie, výskum a hodnotenie kultúry.

Fungovanie inštitúcií:

- kvalita manažmentu, rozdelenie inštitúcií medzi štátom a samosprávou;
- potreba aktualizovať poslanie niektorých kultúrnych inštitúcií (NOC);
- chýba spolupráca: MK SR a iných rezortov (školsťvo, vnútro, zahraničné veci) či samospráv, spolupráca inštitúcií vzájomne je problematická.

Digitalizácia a IT inovácie:

- v súvislosti s ochranou a šírením fondov kultúrneho dedičstva je nutné myslieť na dostupnosť aj digitálnu;
- nedokončenosť: digitalizácie, nastavovania kvalít (štandardov).

Výskum a mapovanie:

- nedostatočne analyzované sektory, nesledujú sa trendy a trh, nedostatok výskumu v niektorých oblastiach;
- evaluácia na základe kvantitatívnych výkonov:
„Otrocké vyhodnocovanie trhovej úspešnosti kultúrnych projektov (napr. z pohľadu sledovanosti, ziskovosti, ekonomickej rentability a pod.) – tzv. meritokracia v kultúre.“

Identifikované hodnoty a vízie

V rámci podnetov do budúcnosti boli vstupy rozdelené do kategórií: hodnoty kultúrnej politiky a hodnoty, ktoré by malo mať Slovensko, ciele a výkony kultúry a formy riadenia kultúrnej politiky.

Hodnoty kultúrnej politiky:

- kultivovať spoločnosť / prekonať polarizáciu spoločnosti, ľuďom záleží na svete okolo nich;
- zelená politika – klimaticky uvedomelá;
- spravodlivá / transparentná / inkluzívna spoločnosť / otvorené Slovensko;
- reprezentuje silný hlas umenia a vied „národnú hrdosť“, je súčasťou občianskej každodennosti / sebavedomá spoločnosť;
- podpora kreativity a radosti.

Ciele (môžu byť merateľné):

- vyššia spotreba kultúry;

- nová výrazná kultúrna infraštruktúra;
- stredné a vysoké školstvo vzdeláva aktuálne trendy a kvalitne pripravuje absolventov a absolventky;
- profesionálna kultúrna scéna;
- spravodlivé pracovné podmienky v kultúre.

Riadenie (ako sa má diať proces kultúrnej politiky):

- participatívne, konsenzuálne;
- kontinuálne (nie skokovo alebo na rok/na projekt);
- spolupracou aktérov a aktérok, zodpovednosť elít – leadership MK SR, profesionalita v riadení kríz;
- financovanie – viac zdroje, menej byrokracie, transparentnosť, viac zdrojov;
- podpora ľudí, talentu, kapacít, pracovných podmienok;
- dáta – citlivý výskum publika, zrozumiteľné dáta ako podklad rozhodovania.
- medzirezortná spolupráca – podpora a vzájomná spolupráca subjektov pôsobiacich v kultúre kompetencii rôznych rezortov (archívy – MV SR, múzeá – MO SR, MŽP SR, MPRV SR a i.)

Prognóza a megatrendy v kultúre a kreatívnom priemysle

Ekonomika

Ekonomika 21. storočia je charakterizovaná definitívnym prechodom od industriálnej a postindustriálnej (ekonomika služieb) k ekonomike založenej na inováciách, kreativite a symbolickej hodnote. Moc, prestíž a kapitál sa presúvajú do komodít, ktoré sú založené na duševnom vlastníctve (dáta, softvér, správy, zábava, reklama atď.). Úspešné spoločnosti predávajú životný štýl namiesto tovaru, manažujú príbehy namiesto tovární a vo svojej komunikácii používajú intuitívny a estetický jazyk. Konkurenčnou výhodou sa tak stáva dôraz na kreatívnu, emocionálnu, estetickú a intuitívnu dimenziu – hodnoty sú vytvárané kreatívnym používaním ľudskej mysle, kreativity a talentu.

Zároveň je čoraz evidentnejšie, že industriálny kapitalizmus 20. storočia založený na filozofii neustáleho ekonomického rastu vedie k neudržateľným priemyselným, poľnohospodárskym a ekonomickým aktivitám. Rápidny technologický pokrok a rozvoj digitálnych sietí prináša aj zásadné otázky týkajúce sa jeho zneužívania a potreby nových regulačných rámcov.

Digitálna transformácia

Digitálna zmena zasiahla všetky oblasti spoločnosti a pandémie covid-19 v mnohom urýchlila rapídne zmeny v ekonomickom, sociálnom aj kultúrnom správaní sa ľudí.

Digitálne technológie a prostredie zásadným spôsobom zdemokratizovali prístup k prostriedkom tvorby kultúrnych a kreatívnych produktov a k technológiám na ich šírenie. Zároveň umožňuje využívať kolektívnu kreativitu či budovať značky a ekonomické aktivity priamo, v decentralizovanom modeli. Prvýkrát v dejinách tak môže prinášať kolektívna kreativita zisk prakticky všetkým.

Digitalizácia priniesla aj radikálne zmeny tvorby a distribúcie kultúrnych produktov, a tým aj tlak na tvorbu nových biznis modelov, hodnotových reťazcov a ekosystémov. Globálny charakter digitálneho trhu na jednej strane umožňuje prístup ku kultúrnym produktom oveľa väčšiemu počtu ľudí, na druhej strane ohrozuje kultúrnu diverzitu, menšie lokálne (jazykom a kultúrnym kódom vymedzené) trhy a identity.

Využívanie nového digitálneho metaverza – zdieľaného digitálneho priestoru, v ktorom si ľudia vytvárajú identity a interagujú navzájom – počas pandémie rádozo vzrástlo, čo spôsobuje zmenu nášho vzťahu k fyzickému svetu. O to viac vystupuje do popredia problém chýbajúceho sociálneho kontraktu, ktorým by sa toto metaverzum riadilo. Technologický pokrok, najmä v oblasti umelej inteligencie, tiež vytvára potrebu úplne nových etických rámcov, ktorých podstatnou súčasťou by mali byť humanistické hodnoty, kultúrna dimenzia a diverzita.

Klimatická kríza

Klimatická kríza a nutnosť radikálnej zmeny vo vzťahu k planéte a jej zdrojom, ktorá bude znamenať celkovú zmenu spôsobu života celej civilizácie, je a bude najväčšou a najrozsiahlejšou témou globálnej diskusie a trendom, ktorý určí všetko ostatné. Potreba radikálnej priemyselnej a ekonomickej transformácie a prechod na cirkulárnu ekonomiku, obnoviteľné zdroje energie, úplne nový prístup

k produkcii jedla a poľnohospodárstvu sú čoraz akútnejšie, a kroky, ktoré v tomto smere vlády a medzinárodné zoskupenia podnikajú, sú zatiaľ alarmujúco nedostatočné. Nadmerná spotreba, zlý manažment odpadu či vnímanie prírody ako jednorazového tovaru – to všetko ukazuje, že skutočným problémom je chýbajúca kolektívna empatia a solidarita. Svetová pandémia bolestivo, ale aj očistne ukázala, že jednotlivci a jednotlivkyne nedokážu sami čeliť týmto hrozbám a že spolupráca je kľúčom k prežitiu ľudskej civilizácie.

Ohrozenie demokratických princípov

Paradigmatické zmeny ostatných desaťročí viedli k definitívnemu rozpadu konceptu budúcnosti, ako sme ho poznali v povojnovom 20. storočí. Digitálna zmena zrušila zakorenené hierarchie a lineárny svet, vytvorila nový koncept identity a umožnila tvorbu a šírenie falošných správ a faktov, hoaxov a dezinformácií. Okrem budúcnosti sa tak rozpadol aj koncept pravdy a postfaktuálna doba spolu so strachom z klimatických vplyvov, epidémií a vojen dnes zásadným spôsobom ohrozuje demokratický konsenzus západného sveta.

Rapidný technologický pokrok a možnosti, ktoré poskytuje, vytvárajú aj veľkú skupinu ľudí, ktorí sa ním z rôznych dôvodov (vek, sociálne postavenie atď.) cítia ohrození a vylúčení, zároveň zatiaľ neexistujú nové regulačné mechanizmy, ktoré by dokázali vytvoriť verifikačnú autoritu informačných zdrojov a kanálov.

Reakciou na globalizáciu je aj vzostup národného a pravicového populizmu, chýbajúcu víziu budúcnosti nahrádzajú politickí lídri podporovaním strachu a príslubom návratu k mýtiskej minulosti a falošným identitám.

Zápas o zachovanie hodnôt liberálnej demokracie a vytvorenie nového rámca dôvery v zastupiteľskú demokraciu a verejné inštitúcie bude jedným z najväčších kultúrnych zápasov najbližších rokov a desaťročí.

Ako môžu kultúrne a kreatívne odvetvia ovplyvniť budúcnosť?

Kultúra je základným civilizačným elementom, chráni spomienky, hodnoty, tradície, a zároveň vďaka svojej kreatívnej dimenzii prináša politickú, sociálnu a technologickú transformáciu. Aj Rímska deklarácia ministrov kultúry krajín G20 z júla 2021 hovorí o tom, že kultúra je základom novej cesty k prosperite sveta, sociálnej kohézii a kvality života ľudí a komunít.³⁸ Je čoraz evidentnejšie, že veda a technologický pokrok nedokážu zlepšiť svet, ak nie sú spojené s kultúrnym pokrokom a humanistickými hodnotami.

Preto je veľmi dôležité usilovať sa o to, aby bola kultúra, kreatívne činnosti a aktivity dôležitou a kľúčovou súčasťou všetkých rozvojových a transformačných plánov a stratégií, ktoré nás majú previesť zložitým obdobím a pomôcť nám vysporiadať sa s paradigmatickými zmenami. Kultúra a kreativita vždy formovali budúcnosť sveta vďaka svojej transformačnej kapacite, schopnosti sprítomniť kolektívnu emóciu, nachádzať inovatívne a nečakané spojenia a riešenia či vytvárať podhubie zmeny.

Odpoveďou na klimatickú zmenu je kultúrna zmena

Zelená revolúcia, ktorá môže zastaviť klimatickú zmenu, si vyžaduje radikálnu zmenu všetkých oblastí spoločnosti – ekonomiky, spôsobu využívania a kultivácie krajiny či prakticky všetkých typov verejných politík. Táto zmena sa však udeje len vtedy, ak zásadne zmeníme svoj spôsob života a prostredie, v ktorom žijeme. Ide teda predovšetkým o kultúrnu zmenu – vyžaduje si novú kultúru vo všetkých sférach života spoločnosti.

Kultúrne prostredie a verejný priestor, ktoré sú krásne, funkčné, udržateľné a otvorené všetkým, sú tým najlepším spôsobom, ako ľudí povzbudiť k zmene životného štýlu.

Životný štýl je určovaný kultúrnymi produktami – oblečenie, architektúra, dizajn, hudba a pod. Zelená zmena musí byť súčasťou našej kultúry, aby mohla byť úspešná.

³⁸ G20 CULTURE MINISTERS. 2021. Rome Declaration of the G20 Ministers of Culture. Dostupné z: <http://www.g20.utoronto.ca/2021/210730-culture.html>.

Kultúrne a kreatívne odvetvia, krása každodenných vecí či posolstvo, ktoré nesú kultúra a umenie, môžu zohrať zásadnú zmenu v komplexnej zmene životného štýlu obyvateľov a obyvateľiek planéty.³⁹

Dopyt po kultúrnych službách, praktikách a zážitkoch je priestorom na vytváranie novej kvality života, ktorá bude v súlade s prostredím a planétou. Už dnes vidíme zmeny ekonomického správania sa mladšej generácie smerom k odklonu od hyperkonzumácie k environmentálne a spoločensky zodpovednejšiemu zákazníkemu a investičnému správaniu (napr. trh so second-hand oblečením dnes rastie 11-krát rýchlejšie ako klasický fast-fashion trh), či nárast tzv. zamestnaneckého aktivizmu, keď si zamestnanci a zamestnankyne korporácií vyberajú firmy, ktoré zdieľajú ich hodnoty, či úspešne ovplyvňujú etické rámce veľkých zamestnávateľov/kýň. Úloha kultúry a kreatívneho priemyslu so silou myšlienok, príbehov či lifestyleových produktov je v tomto procese formovania fyzického aj virtuálneho verejného priestoru a etických rámcov kľúčová.

Kultúra a digitálna zmena

Digitálna realita dnes dospela do fázy, v ktorej rozpor medzi jej rozsahom, resp. podielom na každodennom živote veľkej časti ľudstva a prakticky neexistujúcou reguláciou začína byť neúnosný. Okrem ekonomických aspektov regulácie digitálneho trhu však hovoríme aj o regulácii obsahu, resp. zodpovednosti zaň, ale najmä o nových etických regulatívoch a spoločenskom kódexe metaverza, ktoré sa stáva plnohodnotnou súčasťou analógovej existencie. Hľadanie dohody na regulačnom rámci, ktorý umožní ďalší rozvoj digitálneho priestoru a eliminuje hrozby a deštruktívny potenciál, je jednou z najväčších úloh aj pre kultúrny a kreatívny sektor.

Špecifickou oblasťou budúcich regulácií, ktoré sú pre kultúrny a kreatívny sektor zásadné, sú tie, ktoré sa týkajú ochrany lokálnych trhov a ekosystémov v globálnom prostredí. Kultúrne a kreatívne odvetvia tvoria z veľkej časti aktivity viažuce sa na jazyk, špecifický kultúrny okruh a tradíciu. Zároveň však vznikajú úplne nové biznis a distribučné modely, ktoré majú prirodzenú tendenciu k monopolizácii prostredia a likvidovaniu menších lokálnych ekosystémov. Hľadanie nových rámcov ochrany kultúrnej diverzity v digitálnom prostredí, podpora efektívnych monetizačných modelov a zároveň boj proti monopolizácii a homogenizácii trhu s digitálnym obsahom sú výzvou najmä pre európsky kultúrny priestor.

S témou regulácií súvisí aj problematika kreatívnej nerovnosti – napriek tomu, že digitálny priestor je zdanlivo demokratický a umožňuje prakticky každému stať sa tvorcom/tvorkyňou obsahu, realita platforiem, ktoré tento obsah sprístupňujú, hovorí o tom, že 1 % tvorcov/tvorkýň zarobí 99 % príjmov. Hľadanie spôsobov a podporných mechanizmov pre „long tail“ mikrotvorcov/mikrotvorkýň je ďalšou oblasťou na podporu digitálnej ekonomiky.

Demokracia

Regulačné rámce pre šírenie informácií v digitálnom priestore sú dôležité aj v súvislosti s dezinformáciami, falošnými správami a informačnou vojnou, ktoré podkopávajú základy demokracie. Základným problémom pri potenciálnych regulačných schémach je ich nutný konflikt s doteraz akceptovanými hranicami slobody tlače či podstaty šírenia informácií v digitálnom priestore („information wants to be free“). Diskusia o istej forme certifikácie vierohodných zdrojov informácií či zodpovednosti tvorcov obsahu a platforiem je zásadnou výzvou budúcnosti nielen pre médiá a žurnalistiku, ale aj vlády, samoregulačné orgány a medzinárodné regulačné autority.

Potreba boja s falošnými správami a ochrana demokracie kladie nové nároky aj na verejné kultúrne inštitúcie, najmä archívy, múzeá a knižnice, ale aj iné verejnoprávne subjekty, ktorých úlohou je sprístupňovať a interpretovať minulosť a dejiny. Digitalizácia tohto dedičstva, jeho dostupnosť a atraktivita v metaverze či otázka „verejnoprávných“ algoritmov bude dominovať diskusiám o úlohe týchto inštitúcií v budúcnosti.

Kľúčom k všeobecnej kapacite populácie zvládnuť digitálny informačný priestor je zásadné zvýšenie mediálnej a informačnej gramotnosti. Nové formy celoživotného digitálneho vzdelávania môžu zahŕňať technológie „digital-live“ experience, rozšírenej reality či umelej inteligencie.

Nové spôsoby práce

Nový charakter ekonomiky, automatizácia a robotizácia spôsobujú už nejaký čas zásadné zmeny na trhu práce, ktoré sa v najbližších rokoch ešte zvýrazia. Množstvo manuálnych a iných profesií vykonávaných ľuďmi sa postupne úplne automatizuje a do popredia vystupujú profesie s vyšším nárokom na individuálnu kreativitu, prípadne vznikajú nové.

³⁹ EUROPEAN COMMISSION. New European Bauhaus: beautiful | sustainable | together. Dostupné z: https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en.

Zároveň bude narastať počet ľudí s hybridnou formou práce (viacero rôznorodých zamestnaní na kratší čas). Aj vďaka svetovej pandémie rapídne vzrástol podiel práce vo virtuálnych „working spaces“ či práca z domu.

Z uvedeného vyplýva, že celkový charakter trhu práce sa hýbe smerom k štruktúre, ktorá je charakteristická pre kultúrny a kreatívny sektor a tiež vzrástá hodnota tohto typu činností. Na druhej strane vystupuje do popredia nutnosť úplne nových pracovno-právnych rámcov, nástrojov ochrany zamestnancov a zamestnankyň a spravodlivého odmeňovania. Pandémia v plnej miere ukázala, že ľudia, pracujúci v hybridných formách zamestnania či fluidných pracovných zaradeniach, nemajú dostatočnú ochranu napriek tomu, že patria k najpružnejšej časti pracovného trhu, ktorá odoláva výkyvom. Jednou z najväčších konkurenčných výhod budúcnosti bude schopnosť vytvoriť novú legislatívu a kvalitné pracovné podmienky i ochranu pre kreatívnu pracovnú silu.

Inštitúcie

Spomínané rapídne zmeny spôsobujú aj inštitucionálnu krízu – existujúce verejné inštitúcie často nedokážu držať krok so zmenami v spoločnosti a stávajú sa nepružnými, rigidnými a zastaranými. Strata dôvery ľudí v inštitucionálnu štruktúru štátu spôsobuje prehlbovanie krízy demokracie a schopnosti štátu manažovať krízy a zmeny.

Kultúrne inštitúcie a infraštruktúra čelia rovnakej výzve. Neudržateľné modely fungovania z 19.

a 20. storočia im bránia ostať relevantnými v rýchlo sa meniacom kontexte, teda byť majákom uprostred chaosu či pomôcť spoločnosti navigovať cestu neznámymi vodami. Hľadanie nových – finančne, legislatívne, intelektuálne aj sociálne udržateľných modelov fungovania bude kľúčom k prežitiu v najbližšej budúcnosti. To, čo v tomto hľadaní zaväží, je najmä schopnosť existovať na pomedzí viacerých svetov, spolupracovať s inými inštitúciami, vytvárať participatívne modely a prax a využívať „user generated content“, prekonávanie „národných“ konceptov kultúry v záujme rozvoja medzinárodných spoluprác, transparentnosť a demokratické riadenie, a najmä neutíchajúci záväzok hľadať pravdu o svete.

Vízia

Strategické smerovanie kultúry a kreatívneho priemyslu 2030

Vízia kultúrneho a kreatívneho Slovenska 2030

V roku 2030 chceme žiť na Slovensku, ktoré je slobodné, kultúrne rôznorodé, sebavedomé a hodnotovo pevne ukotvené v demokracii. Želáme si tvoriť spoločne krajinu, ktorá chráni a rozvíja kultúrne a prírodné dedičstvo, investuje do vzdelávania, podpory svojich talentov a tvorivosti, otvára sa inováciám a spolupráci so svetom. Preto potrebujeme rešpektovanú kultúru, ktorá spája rozmanitých ľudí a prispieva ku kvalitnému a zmysluplnému životu všetkých.

Tvorme kultúru, aby kultúra dotvárala nás.

Globálny cieľ kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku 2030

Kultúra a kreatívny priemysel budú disponovať nástrojmi, ktoré im pomôžu prispievať k riešeniu aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

Do značnej miery bude znížený infraštruktúrny a modernizačný dlh v sektore kultúry, financovanie kultúry a kreatívneho priemyslu bude kombinovať verejné a súkromné zdroje, verejnoprávne dotačné fondy budú fungovať nezávisle a zároveň budú zabezpečené dostatočným príspevkom zo štátneho rozpočtu tak, aby flexibilne reagovali na vývoj ekonomiky.

Bude vytvorený plán systematického budovania a revitalizácie infraštruktúry v kultúre. Veľká časť existujúcej kultúrnej infraštruktúry bude modernizovaná v súlade s aktuálnymi odbornými a environmentálnymi požiadavkami.

Zlepší sa legislatívne prostredie práce a tvorby v kultúre a kreatívnom priemysle, jednotlivci/jednotlivkyne a organizácie budú mať udržateľnejšie a dôstojnejšie podmienky pre slobodnú kreatívnu a odbornú činnosť.

Hmotné i nehmotné kultúrne dedičstvo bude chránené, zveľaďované a prístupnejšie aj prostredníctvom digitálnych nástrojov. Verejné kultúrne inštitúcie budú fyzicky a informačne bezbariérové a zlepší sa dostupnosť kultúry pre všetky skupiny obyvateľov.

Diela, projekty a tvorcovia/tvorkyne kultúry a kreatívneho priemyslu zo Slovenska budú rozpoznateľnejšie v globálnom prostredí, bude vytvorený systém spolupráce medzi rezortmi na ich prezentáciu v zahraničí a zlepšia sa podmienky pre medzinárodnú spoluprácu.

Kultúra a umenie budú vo veľkej miere obsahom aj nástrojom pri výchove a vzdelávaní vo všetkých formách a na všetkých úrovniach.

Štátna kultúrna politika bude participatívne zapájať do tvorby kultúrnej politiky všetkých relevantných aktérov a aktérky, systematicky vytvárať vzťahy s ostatnými rezortmi, spolupracovať s územnými samosprávami a pomáhať tvoriť spravodlivejší kultúrny ekosystém.

Verejnosť bude pravidelne informovaná o dátach a výsledkoch z kultúry a kreatívneho priemyslu, ktoré budú systematicky zbierané a vyhodnocované.

Strategické ciele, priority a opatrenia

Strategický cieľ 1

Dobre spravovaná kultúra

Posilniť výkon kultúrnej politiky založenej na riadení kvality, na participácii a spolupráci na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup vyhodnocovania jej výsledkov

Pre postupné zvyšovanie kvality služieb v kultúre je nevyhnutné systematicky a kontinuálne zlepšovať riadiace procesy v kultúrnych inštitúciách. Štátom a územnou samosprávou zriaďované kultúrne inštitúcie fungujú v súčasnosti v právnych formách rozpočtovej alebo príspevkovej organizácie, pričom zaznievajú hlasy hľadajúce právnu formu s väčšou flexibilitou a nezávislosťou pri financovaní a riadení. Nezriaďované kultúrne inštitúcie často pôsobia vo forme neziskových organizácií, najčastejšie ako občianske združenia, čo nie je najlepšia forma pre fungovanie v kultúre. V súčasnosti však nie je možné dôsledne identifikovať všetkých aktérov a aktérky pôsobiace v kultúre, čo výrazne sťažuje prijímanie opatrení špecificky zameraných na celý sektor kultúry a kreatívneho priemyslu. Preto je potrebné legislatívne vymedziť, ktoré fyzické a právnické osoby možno považovať za aktérov a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle. Hoci je to v iných oblastiach hospodárstva považované za kľúčové, v kultúrnych inštitúciách často chýbajú dlhodobé stratégie, vyhodnocovanie výsledkov či pravidelné sledovanie spokojnosti v jednotlivých aspektoch ich činnosti. Pre lepšie riadenie je nevyhnutné pravidelne sledovať zmysuplné výstupové, výsledkové a dopadové ukazovatele, vyhodnocovať spokojnosť koncových užívateľov a užívateľiek kultúrnych služieb a na základe toho vyhodnocovať efektivitu používaných nástrojov.

Na úrovni fungovania MK SR je dôležité zaviesť systém vecného sledovania vplyvov kultúrnej politiky, aby bolo možné vyhodnocovať výsledky aplikovaných nástrojov kultúrnej politiky. Rovnako dôležité je zapájať do kľúčových procesov relevantných aktérov a aktérky, a preto je potrebné systematizovať nástroje participácie a zaviesť princípy participácie do každodennej praxe kultúrnej politiky. Tiež treba prehodnotiť systém organizácií zriaďovaných MK SR s cieľom kvalitnejšieho poskytovania kultúrnych služieb. Pri nastavovaní kultúrnej politiky jednotlivých odvetví bude dôležité dôsledne implementovať túto stratégiu a sledovať dosahovanie nastavených strategických cieľov.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 1

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 1a	Spokojnosť aktérov a aktérok v kultúre s činnosťou MK SR	TBD	TBD
KPI 1b	Pomer ukazovateľov, u ktorých sa dosiahne v roku 2030 cieľová hodnota	N/A	48/48 (vrátane)
KPI 1c	Podiel výdavkov MK SR na HDP	0,30 % (2021)	0,38 %
KPI 1d	Podiel investičných akcií financovaných zo štátneho rozpočtu bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti investičnému plánu	N/A	100 %
KPI 1e	Podiel investičných akcií financovaných z fondov EÚ bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti plánu	N/A	100 %
KPI 1f	Objem financií investičných akcií financovaných z fondov EÚ, ktoré je potrebné vrátiť do rozpočtu EÚ z dôvodu neoprávneného čerpania	N/A	0 eur
KPI 1g	Podiel inštitúcií zriadených MK SR s vlastnou zverejnenou stratégiou	0 %	100 %
KPI 1h	Podiel výberových konaní na riaditeľov organizácií MK SR realizovaných cez otvorené výberové konanie	100 %	100 %
KPI 1i	Pomer koncepcií a akčných plánov za jednotlivé oblasti kultúrnej politiky	2 z 19	19 z 19

Pozn.: TBD - údaj bude určený neskôr; N/A - údaj nie je dostupný

Strategické priority cieľa 1

Strategická priorita 1.1

Posilniť princíp strategického plánovania v organizáciách kultúry a kreatívneho priemyslu.

Popis situácie: Pre zvýšenie efektivity v riadení aj vo výdavkoch je nevyhnutnou podmienkou zlepšovanie procesov a kultúrnych funkcií jednotlivých inštitúcií. Na strategické plánovanie, od ktorého by sa mali odvíjať všetky aktivity, organizácie nemajú vytvorené stabilné a predvídateľné rozpočtové podmienky. Ministerstvo ako zriaďovateľ nezaviedlo motivujúci systém indikátorov hodnotenia, ktorý by viedol organizácie k zlepšovaniu štandardov ich činnosti a kvality služieb poskytovaných verejnosti.

Cieľový stav 2030: Systematické a kontinuálne zlepšovanie výsledkov kultúrnych inštitúcií bude dosahované strategickým riadením ich činnosti. Hlavným zámerom pri plánovaní činnosti a pri všetkých rozhodovacích a riadiacich procesoch v organizáciách bude zvyšovanie kvality služieb poskytovaných verejnosti.

Kľúčové pojmy: kvalita služieb poskytovaných verejnosti, strategické plánovanie, riadenie a rozvoj kultúrnych organizácií, kultúrne služby.

- Opatrenia:**
- 1.1.1 Pripraviť návrhy štandardov kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom a územnou samosprávou.
 - 1.1.2 Na základe schválených štandardov kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom a územnou samosprávou vypočítať minimálnu a maximálnu výšku výdavkov na prevádzku a činnosť.
 - 1.1.3 Pripraviť dlhodobé stratégie rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom.
 - 1.1.4 Pripraviť metodiku tvorby dlhodobých stratégií rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných územnou samosprávou.
 - 1.1.5 Zaviesť efektívny systém prezentácie výročných správ o činnosti a hospodárení rozpočtových a príspevkových organizácií Ministerstva kultúry SR.

Strategická priorita 1.2

Zaviesť na ministerstve kultúry stály mechanizmus participácie pri vytváraní kultúrnych politík.

Popis situácie: Na potrebu prepojenia medzi rezortom kultúry a kľúčovými aktérmi a aktérkami v sektore na rôznych úrovniach ministerstvo reagovalo už v roku 2020 vytvorením Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel ako potenciálneho nástroja na rozvoj kultúry a kreativity, malého a stredného podnikania, inovácií, zamestnanosti, trvalo udržateľného mestského a regionálneho rozvoja, ekonomického a sociálneho rozvoja, umeleckého vzdelávania, cestovného ruchu a nadväzovania medzinárodných spoluprác. Počas pôsobenia platformy vyplynulo, že jej zloženie neodráža dostatočne štruktúru a rozmanitosť aktérov a aktéroek v kultúre a kreatívnom priemysle, na to, aby bola širokospektrálnym nástrojom komunikácie so sektorom.

Cieľový stav 2030: Participácia odbornej a laickej verejnosti na tvorbe kultúrnych politík bude postavená na princípoch vzájomnej výmeny skúseností a príkladov dobrej praxe, na formulovaní všeobecných platných zásad a odporúčaní pre organizáciu participatívnych procesov. Zvýši sa kvalita a transparentnosť kľúčových rozhodnutí, posilní sa výmena informácií a zrozumiteľnosť, zvýši sa akceptácia a sledovateľnosť rozhodnutí, posilní sa dôvera vo verejnú a štátnu správu. Participácia bude centrálnou súčasťou verejnosprávnej praxe, ktorá je orientovaná na občanov a občianky⁴⁰. Prostredníctvom vytvárania podporných opatrení, systematických riešení a ich implementácie v rámci širšieho spektra politík bude možné efektívnejšie rozvíjať priaznivé podmienky pre kultúru a kreatívny priemysel na Slovensku.

Kľúčové pojmy: participácia, tvorba kultúrnych politík, stakeholder, verejná diskusia, platforma pre otvorený dialóg

- Opatrenia:**
- 1.2.1 Vytvoriť metodiku pre realizáciu participácie na MK SR s cieľom posilniť koordináciu participácie.
 - 1.2.2 Reformovať Platformu pre kultúrny a kreatívny priemysel ako komunikačný a participatívny nástroj s aktérmi a aktérkami pôsobiacimi v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 1.2.3 Organizovať výročnú konferenciu MK SR zameranú na súčasné aspekty a problémy kultúry a kreatívneho priemyslu, s výmenou informácií medzi aktérmi a aktérkami o smerovaní štátnej

⁴⁰ ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY PRE ROZVOJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI MINISTERSTVA VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Rakúske štandardy účasti verejnosti: Odporúčania pre dobrú prax. Dostupné z: https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/participacia/2020/jul_august2020/04_P0178_Rakuske_standardy_ucasti_veřejnosti_publikacia.pdf.

kultúrnej politiky a tvorbou situačnej správy o stave a smerovaní kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku.

Strategická priorita 1.3

Rozvíjať efektívnu medzirezortnú a nadrezortnú spoluprácu.

Popis situácie: Zohľadnenie vplyvov kultúry na ekonomiku v podobe jej podielu na HDP, pridanej hodnote, exporte, importe či zamestnanosti definuje popri kultúre aj kreatívny priemysel. V roku 2019 tvoril 1,70 % z HDP celej ekonomiky, pričom od roku 2015 vzrástol z hodnoty 1,54 %.⁴¹ Koncept podpory kreatívneho priemyslu prekračuje pôsobnosť ministerstva kultúry vo viacerých oblastiach a kultúra, ako katalyzátor a šíriteľ trvalo udržateľných inovácií a synergií, sa stáva predmetom medzirezortných diskusií aj záujmu iných aktérov a aktérok (napr. územná samospráva a pod.). Výrazné pozitívne efekty plynú zo spoluprác v sektoroch hospodárstva, životného prostredia, školstva, sociálnych vecí, lokálneho a regionálneho rozvoja, vedy a výskumu, cestovného ruchu. Kľúčové je podporovať systematickú a viacúrovňovú spoluprácu s cieľom vytvoriť priaznivé podmienky pre využívanie kultúrnych a kreatívnych projektov a služieb.

Cieľový stav 2030: Priame aj nepriame pozitívne vplyvy kultúry a kreatívneho priemyslu na ekonomiku budú zohľadnené v nadväzovaní a udržiavaní efektívnej spolupráce ministerstva s ostatnými vládnymi rezortmi. Spolupracujúce rezorty budú podporovať kreatívny priemysel, v ktorom je priamo generovaná pridaná hodnota, zamestnáva ekonomicky aktívne obyvateľstvo, dochádza k importu a exportu kultúrnych statkov. Nepriame ekonomické vplyvy budú výrazne zohľadnené aj v rozvoji udržateľného turizmu, ktorý generuje dopyt po tovaroch a službách v ďalších odvetviach ekonomiky. Výstupy kreatívnej práce budú poskytovať taktiež vstupy širokému spektru hospodárskych odvetví vo forme tvorby obsahu, inovácií, talentov, zručností a schopností, duševného kapitálu a odborných pracovníkov a pracovníčok.

Kľúčové pojmy: ekonomický prínos kreatívneho priemyslu, spolupráca rezortov, udržateľný kultúrny turizmus, integrované politiky, HDP, samospráva, regióny, medzirezortná spolupráca, ekonomika

- Opatrenia:**
- 1.3.1 Zefektívniť činnosť Rady vlády Slovenskej republiky pre kultúru a kreatívny priemysel a jej stálych výborov.
 - 1.3.2 Vytvoriť funkčný nástroj komunikácie na úrovni rezortov s cieľom systematického monitorovania vplyvov zmien kultúrnych politík na verejné politiky ostatných rezortov a naopak.

Strategická priorita 1.4

Vytvárať a pravidelne aktualizovať strategické dokumenty pre jednotlivé oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v nadväznosti na túto rámcovú stratégiu.

Popis situácie: Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu 2030 definuje sedem strategických cieľov prierezovo naprieč celou kultúrnou politikou. Satelitný účet kultúry a kreatívneho priemyslu SR poskytuje informácie o odvetviach kultúrneho a kreatívneho priemyslu vychádzajúc z klasifikácie NACE nasledovne: kultúrne dedičstvo, periodická a neperiodická tlač, vizuálne umenie a remeslá, architektúra, interpretačné (scénické) umenie, audiovizuálne médiá, reklama, umelecké vzdelávanie, podporné služby pre oblasti, odvetvia mimo kultúry a kreatívneho priemyslu (ale produkty kultúry a kreatívneho priemyslu). Rôznorodé prostredia a podmienky pôsobenia aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle nie sú ministerstvom dostatočne zohľadnené v kultúrnych politikách a chýbajú koncepcie rozvoja pre jednotlivé sektory kultúry a kreatívneho priemyslu.

Cieľový stav 2030: Rešpektujúc aktuálny vývoj v kultúre a kreatívnom priemysle na regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni budú koncepcie rozvoja kultúrnych politík zohľadňovať nové kompetencie ministerstva a vychádzať z výsledkov zberu dát a zapojenia verejnosti. Koncepcia podpory medzinárodnej prezentácie kultúry bude naplánovaná a implementovaná v spolupráci s rezortom zahraničných vecí a európskych záležitostí a ďalších relevantných partnerov. V oblasti vzdelávania bude

⁴¹ INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021 (pozn. č. 31).

nevyhnutná aktívna spolupráca s rezortom školstva. Ekologická udržateľnosť projektov⁴², rodová rovnosť⁴³ a rovnosť príležitostí budú prioritami vo všetkých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: strategický rozvoj v kultúre, kreatívne sektory, medzirezortná spolupráca, vzdelávanie, udržateľnosť, medzinárodná prezentácia

- Opatrenia:**
- 1.4.1 So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezoých oblastiach systematicky nadväzujúce na túto stratégiu.
 - 1.4.2 Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia 1.4.1 a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie.

Strategická priorita 1.5

Legislatívne vymedziť subjekty a infraštruktúru v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Pre nedostatky v sledovaní a vyhodnocovaní zamestnanosti v kultúre a kreatívnom priemysle, najmä pokiaľ ide o freelancerov, slobodných umelcov a umelkyne, SZČO a pod. chýbajú komplexné dáta o aktéroch a aktérkach v kultúre a kreatívnom priemysle. Problematickým sa ukázalo adresovanie potrebných špecifických opatrení pre jednotlivcov a jednotlivkyne a subjekty v kultúre a kreatívnom priemysle. Autorský zákon⁴⁴ legislatívne vymedzuje niektoré povolania, napr. autorov diel, výkonných umelcov, výrobcov zvukových alebo audiovizuálnych záznamov, vysielateľov, vydavateľov, autorov a zhotoviteľov databáz. Okrem toho zákon o audiovizii⁴⁵ pomenúva distribútorov, nezávislých producentov audiovizuálnych diel a ďalšie osoby pôsobiace v audiovizii. Mnohí ďalší aktéri a aktérky pôsobiaci v kultúre a v kreatívnom priemysle nie sú vôbec legislatívne definovaní⁴⁶.

Cieľový stav 2030: Oblasť a aktéri a aktérky kultúry a kreatívneho priemyslu budú legislatívne definované. Legislatívne návrhy prejdú transparentným procesom tvorby zákona a zohľadnia výsledky participatívneho zapojenia odbornej verejnosti.

Kľúčové pojmy: umelec/umelkyňa v slobodnom povolaní, profesionál/profesionálka v kreatívnom priemysle, legislatíva, subjekt v kultúre

- Opatrenia:**
- 1.5.1 Identifikovať infraštruktúru v kultúre a kreatívnom priemysle s cieľom prípravy zákona o kultúre definujúceho subjekty a infraštruktúru kultúry a kreatívneho priemyslu pre právnické a fyzické osoby.
 - 1.5.2 Pripraviť a schváliť zákon o kultúre definujúci subjekty a infraštruktúru kultúry a kreatívneho priemyslu pre právnické a fyzické osoby, ktorý vymedzí aj tzv. štatút umelca.

Strategická priorita 1.6

Zaviesť a aplikovať princíp výsledkovo orientovanej kultúrnej politiky.

Popis situácie: Ministerstvo aktuálne nedostatočne sleduje vplyvy kultúrnej politiky, nie je preto možné vyhodnocovať výsledky aplikovaných nástrojov kultúrnej politiky a plánovať implementáciu potrebných opatrení. V poslednom desaťročí

⁴² Pozri aj: UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE (UNECE). Statistics. Dostupné z: <https://unece.org/statistics>.

⁴³ Pozri aj: ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Indikátor rovnosti medzi ženami a mužmi. Dostupné z: https://bit.ly/statistics_rovnost_indikator; EUROPEAN INSTITUTE FOR GENDER EQUALITY. Projects. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/about/projects>.

⁴⁴ Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon.

⁴⁵ Zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁴⁶ Napr. odborné pozície, bez ktorých nie je možné plniť základné poslanie múzeí a galérií.

sa snahy merať pozitívne vplyvy kultúry čoraz viac orientujú nielen na ekonomické prínosy kreatívneho priemyslu, ale aj na vplyv kultúry na vnímanie jednotlivcov a jednotlivkyň. Na Slovensku sa v kultúre doteraz kvantitatívne a kvalitatívne indikátory neuplatňovali v potrebnej miere a v súčasnosti prebiehajú na túto tému prvé diskusie.

Cieľový stav 2030: Výstupové, výsledkové a dopadové ukazovatele budú pravidelne sledovať a vyhodnocovať spokojnosť koncových užívateľov a užívateľiek. Nástroje opatrení budú aktualizované na základe vyhodnotení a s cieľom zvyšovania efektivity kultúrnej politiky. Z hľadiska vnútornej hodnoty sa kvalita kultúry a umenia určí pomocou zástupných indikátorov ocenení získaných na medzinárodných festivaloch, podujatiach či súťažiach. Iný spôsob hodnotenia kvality vyhodnotí výsledky systematického prieskumu o vnímaní kvality umeleckých diel publikom, odborníkmi a odborníčkami aj samotnými umelcami a umelkyňami. Kvalita kultúrnej infraštruktúry bude meraná cez vyhodnocovanie kvality služieb kultúrnych inštitúcií, na čo budú stanovené objektívne štandardy pre jednotlivé druhy kultúrnych inštitúcií.

Kľúčové pojmy: dáta v kultúrnej politike, prieskum publika, kvalita v umení, indikátory plnenia

- Opatrenia:**
- 1.6.1 Vytvoriť a pravidelne revidovať v spolupráci s aktérmi a aktérkami v kultúre a kreatívnom priemysle súbor cieľov a kvalitatívnych a kvantitatívnych merateľných ukazovateľov kultúrnych politík.
 - 1.6.2 Pravidelne sledovať stav merateľných ukazovateľov a vyhodnocovať dosahovanie stanovených cieľových hodnôt.
 - 1.6.3 Aspoň raz ročne realizovať kvalitatívny a kvantitatívny reprezentatívny prieskum o vnímaní kultúry, kultúrnej participácii a vnímaní MK SR a jeho aktivít zo strany odbornej i širokej verejnosti.
 - 1.6.4 Pravidelne realizovať kvalitatívne a kvantitatívne reprezentatívne prieskumy zamerané na analýzu čiastkových javov a problémov, ktorým čelia aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle.
 - 1.6.5 Pravidelne zverejňovať výstupy z opatrení 1.6.1, 1.6.2, 1.6.3 a 1.6.4.

Strategická priorita 1.7

Zlepšiť fungovanie kultúrnych organizácií prostredníctvom prehodnotenia ich právnych foriem.

Popis situácie: Napriek rozsiahlej sieti organizácií a inštitúcií čelí sektor kultúry a kreatívneho priemyslu viacerým výzvam vrátane problémov financovania, slabého čerpania finančných prostriedkov z EÚ, podpriemerného finančného ohodnotenia pracovníkov a pracovníčok a rôznych legislatívnych problémov.

Cieľový stav 2030: Legislatívne prostredie bude umožňovať flexibilné fungovanie kultúrnych inštitúcií s cieľom rozvoja kapacít a podnikateľského prostredia v kultúre a kreatívnom priemysle. Vytvárané budú atraktívne formy zamestnávania s ohľadom na rastúcu potrebu dostatočnej flexibility povolání, podpory marketingových a propagačných aktivít, vzniku kreatívnych centier a komúní. Zohľadnia sa príležitosti, ktoré prináša digitálne prostredie a zosúladovanie digitálnej ekonomiky s rozvojom kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: digitálna ekonomika, flexibilita práce, think tank, kreatívny lab, legislatíva

- Opatrenia:**
- 1.7.1 Realizovať analýzu súčasných právnych foriem štátom zriaďovaných rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.

1.7.2 Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity územnou samosprávou zriaďovaných rozpočtových a príspevkových organizácií a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.

1.7.3 Realizovať analýzu súčasných právnych foriem a subjektivity kultúrnych organizácií nezriaďovaných verejnou správou a vyhodnotiť možné zmeny v právnej forme.

1.7.4 Prijať opatrenia vyplývajúce zo záverov opatrení 1.7.1, 1.7.2 a 1.7.3.

Strategická priorita 1.8

Prehodnotiť sieť kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry s cieľom zabezpečenia kultúrnych potrieb obyvateľstva.

Popis situácie: Z hľadiska kultúrnej infraštruktúry nie sú dostatočne zmapované a pravidelne vyhodnocované dáta o množstve a dostupnosti kultúrnych inštitúcií a podujatí pre širokú verejnosť. Druhým aspektom je samotná participácia občanov a občianok na kultúrnych činnostiach a podujatiach, či už svojou návštevou, alebo svojou aktívnou účasťou a tvorbou. Ľudia na Slovensku síce majú záujem navštevovať kultúrne podujatia, návštevnosť je však nižšia ako priemer EÚ.

Cieľový stav 2030: Inštitút kultúrnej politiky do roku 2030 vypracuje (v rámci druhej revízie výdavkov na kultúru) objektívne štandardy pre štátne kultúrne inštitúcie a politiky, ktoré následne aplikuje na sieť kultúrnej infraštruktúry s cieľom zvýšiť dostupnosť kultúry pre obyvateľstvo a zvýšiť záujem obyvateľstva o návštevu kultúrnych podujatí.

Kľúčové pojmy: dostupnosť kultúry, návštevnosť, kultúrna infraštruktúra, dáta, verejnosť, kultúrne služby, participácia

- Opatrenia:**
- 1.8.1 V nadväznosti na opatrenie 1.5.1 analyzovať súčasnú sieť kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry z pohľadu kultúrnych potrieb obyvateľstva s ohľadom na ich funkcie, územné a sektorové členenie.
 - 1.8.2 Realizovať závery analýzy súčasnej siete inštitúcií z opatrenia 1.8.1.
 - 1.8.3 Prehodnotiť používané názvoslovie zriaďovaných organizácií MK SR s cieľom ich systematického zjednotenia.

Strategická priorita 1.9

Aktualizovať základné dokumenty určujúce kompetencie Ministerstva kultúry SR.

Popis situácie: Oblasť pôsobenia ministerstva kultúry vymedzuje Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov, podľa ktorého je rezort kultúry ústredným orgánom štátnej správy pre štátny jazyk, ochranu pamiatkového fondu, kultúrne dedičstvo a knihovníctvo, umenie, autorské právo a práva súvisiace s autorským právom, kultúrno-osvetovú činnosť a ľudovú umeleckú výrobu, prezentáciu slovenskej kultúry v zahraničí, vzťahy s cirkvami a náboženskými spoločnosťami, médiá a audioviziu, podporu kultúry národnostných menšín. Takýto popis kompetencií nezohľadňuje aktuálnu situáciu v kultúre a v kreatívnom priemysle, viaceré kreatívne sektory nemajú žiadne zastúpenie ani podporu v kultúrnej politike.

Cieľový stav 2030: Pri tvorbe návrhu zákona vymedzujúceho kompetenčný štatút ministerstva kultúry sa bude prihliadať na strategickú podporu všetkých oblastí kultúry a sektorov kreatívneho priemyslu, a to aj tých, ktoré doteraz neboli zahrnuté do kompetencií rezortu. Zohľadní sa národný, regionálny a medzinárodný kontext s dôrazom na príklady dobrej praxe a platnú legislatívu EÚ. Kompetencie ministerstva kultúry budú vyjasnené a zosúladené so súčasnými potrebami kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: sektory kreatívneho priemyslu, kompetencie ministerstva, strategický rozvoj, legislatíva, riadenie v kultúrnom sektore

Opatrenia:

1.9.1 Pripraviť novelu kompetenčného zákona, reflektujúcu strategickú činnosť Ministerstva kultúry SR v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

1.9.2 Pripraviť aktualizáciu štatútu Ministerstva kultúry SR, reflektujúcu jeho strategickú činnosť v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

1.9.3 Upraviť pôsobnosť a činnosť Ministerstva kultúry SR s dôrazom na špecifikovanie potrieb jednotlivých odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu a ich prínosu v národnom aj medzinárodnom kontexte.

Strategický cieľ 2

Efektívne financovaná kultúra

Systematicky znižovať infraštruktúrny a modernizačný dlh a zvýšiť efektívnosť hospodárenia a financovania kultúry a kreatívneho priemyslu, doplniť verejné zdroje financovania o súkromné zdroje

Kultúra a kreatívny priemysel majú pozitívny vplyv na ekonomický rozvoj a podieľajú sa na tvorbe HDP Slovenska. Výdavky na kultúru a jej výstupy následne dynamickými efektmi stimulujú ďalšie oblasti hospodárstva. Ekosystém kultúry a kreatívneho priemyslu by mal mať vytvorené podmienky pre stabilné financovanie kombináciou verejných a súkromných zdrojov.

Aj keď podiel verejných výdavkov na kultúru na HDP je na Slovensku porovnateľný s priemerom EÚ, dlhodobo zaostávame v porovnaní s ostatnými európskymi krajinami v objeme súkromných zdrojov v kultúre. Cieľom efektívne financovanej kultúry je legislatívna úprava, ktorá by stimulovala rast týchto zdrojov do oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

Jedným z najvýznamnejších krokov v kultúrnej politike samostatného Slovenska bolo zriadenie verejnoprávnych dotačných fondov vyčlenením z dotačných schém MK SR. Je potrebné zavrieť tento proces zriadením Fondu na podporu kultúrneho dedičstva a zavedením nových podporných programov reflektujúcich aktuálny stav kultúry. Súčasne je nevyhnutné zaviesť pre verejnoprávne fondy automatické navyšovanie štátneho príspevku tak, aby sa reálna podpora neznižovala v čase pôsobením inflácie.

Celková investičná potreba v rozpočtovej kapitole Ministerstva kultúry do roku 2027 podľa vyzbieraných údajov k 11. 11. 2022 predstavuje 883 miliónov eur. Je potrebné hľadať nástroje, ako systematicky znižovať vysoký infraštruktúrny dlh kultúry. Prioritou v tejto oblasti by mala byť modernizácia existujúcej infraštruktúry a následne plán systematickej tvorby novej infraštruktúry v súlade s aktuálnymi spoločenskými, environmentálnymi a inými požiadavkami.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 2

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 2a	Podiel pridanej hodnoty kultúry a kreatívneho priemyslu na pridanej hodnote hospodárstva	1,84 % (2019)	1,93 %
KPI 2b	Podiel verejných výdavkov na kultúru (COFOG)	1,92 % (2020)	priemer EÚ (2030)
KPI 2c	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v zbierkotvorných inštitúciách	12 % (2020)	27 %
KPI 2d	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v inštitúciách scénického umenia	8 % (2020)	27 %
KPI 2e	Zníženie investičného dlhu v rezorte kultúry oproti investičným potrebám vo východiskovom stave	883 mil. eur (2022)	243 mil. eur
KPI 2f	Počet národných kultúrnych pamiatok rekonštruovaných z fondov EÚ, ktoré po rekonštrukcii spĺnia stanovenú návštevnosť	N/A	20

KPI 2g	Podiel dotácií priamo vyplácaných MK SR na celkovej sume dotácií rezortu	25,81 % (2021)	0 %
---------------	--	----------------	-----

Pozn.: TBD - údaj bude určený neskôr; N/A - údaj nie je dostupný

Strategické priority cieľa 2

Strategická priorita 2.1

Stimulovať podiel súkromných zdrojov v kultúre a kreatívnom priemysle ako prostriedok navyšovania zdrojov.

Popis situácie: Podiel verejných výdavkov vynaložených na kultúru a kreatívny priemysel na Slovensku je porovnateľný s priemerom v EÚ, ale nižší ako v ostatných krajinách V4. Odzrkadľuje pozitívne vplyvy kultúry a kreatívneho priemyslu na tvorbu HDP. V porovnaní s ostatnými európskymi krajinami však dlhodobo zaostávame v objeme súkromných zdrojov investovaných v kultúre a kreatívnom priemysle. Aj v kontexte transponovania Smernice EÚ o audiovizuálnych mediálnych službách⁴⁷ do vnútroštátnych právnych predpisov a určením povinnosti šíriť a propagovať najmenej 30 %-ný podiel európskych diel poskytovateľmi audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie vnímame zvýšený dopyt po tvorbe a produkcii európskych audiovizuálnych diel.

Cieľový stav 2030: Efektívne a stabilné zvyšovanie podpory projektov, podujatí a aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle zabezpečí legislatívne úpravy o viaczdrojovom financovaní.

Kľúčové pojmy: viaczdrojové financovanie, súkromné zdroje v kultúre, priame investície do tvorby, legislatíva, ekonomika, HDP

- Opatrenia:**
- 2.1.1 Pripraviť a predložiť na verejnú diskusiu zákon o sponzoringu a donorstve v kultúre a začať jeho plnenie.
 - 2.1.2 Pripraviť a implementovať špecifické nástroje stimulujúce súkromné zdroje v závislosti od konkrétneho odvetvia kultúry a kreatívneho priemyslu, vyrovňavanie verejných a súkromných zdrojov a pod.
 - 2.1.3 Zaviesť legislatívny nástroj, ktorý bude stimulovať poskytovateľov audiovizuálnych mediálnych služieb pôsobiach na území SR, ale usadených v iných členských štátoch EÚ, pre priame investície do tvorby audiovizuálneho obsahu.

Strategická priorita 2.2

Podporovať kultúru a kreatívny priemysel legislatívnymi a finančnými nástrojmi.

Popis situácie: V kultúre a kreatívnom priemysle je celková výška finančných zdrojov pokrývajúca ponuku produktov na Slovensku v roku 2019 odhadovaná na 3,47 mld. eur.⁴⁸ Z toho 52 % pochádza od finančných a nefinančných podnikov, druhým zdrojom je verejná správa (22 %), potom sú to domácnosti (18 %). Zahraničné zdroje tvoria iba 6 % a na poslednom mieste sú neziskové inštitúcie slúžiace domácnostiam.

Cieľový stav 2030: Plánované systematické opatrenia budú implementovať tvorbu novej infraštruktúry. Kreatívne centrá budú spolupracovať s Regionálnymi inovačnými centrami. Efektívne a stabilné zvyšovanie podpory projektov, podujatí a aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnych odvetviach zabezpečí legislatívna úprava o viaczdrojovom financovaní.

⁴⁷Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1808 zo 14. novembra 2018, ktorou sa mení smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách) s ohľadom na meniace sa podmienky na trhu. 2018. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj?locale=sk>.

⁴⁸ INFOSTAT – INŠTITÚT INFORMATIKY A ŠTATISTIKY, 2021 (pozn. č. 31).

Kľúčové pojmy: kreatívne centrá, regionálne inovačné centrá, prepájanie a spolupráce, networking, obnova a reštaurovanie, národné kultúrne pamiatky, legislatíva, financovanie

- Opatrenia:**
- 2.2.1 Pripraviť a zaviesť motivačné nástroje na podporu tvorby, produkcie a šírenia kultúry a kreatívneho priemyslu podnikateľskými subjektmi v súkromnom sektore.
 - 2.2.2 Spracovať analýzu možného zavedenia zníženej sadzby DPH 10 % na vybrané činnosti kultúrnych a kreatívnych odvetví v súlade s prílohou III smernice Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty.
 - 2.2.3 Dobudovať a spustiť efektívnu prevádzku kreatívnych centier v centralizovanej výzve IROP PO3.
 - 2.2.4 Realizovať obnovu a reštaurovanie národných kultúrnych pamiatok prostredníctvom aktivít v Programe Slovensko financovaných v novom programovom období z fondov EÚ.

Strategická priorita 2.3

Posilniť nástroje na podporu investícií vo forme udržateľnej výstavby, rekonštrukcie, modernizácie, obnovy technického vybavenia a debarierizácie.

Popis situácie: V roku 2020 sa vláda SR zaviazala⁴⁹, že bude podporovať činnosť národných kultúrnych inštitúcií, vypracuje plán ich rozvoja a stanoví ciele činnosti do roku 2030. Žiaducim je viacdrožové financovanie, transparentný proces výberu riadiacich pracovníkov a pracovníčok, efektívny sponzoring v živej kultúre, kreatívnom priemysle a pri obnove kultúrneho dedičstva. Celková investičná potreba v rezorte kultúry do roku 2027 predstavuje 883 miliónov eur.⁵⁰ Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vypracovalo Národnú koncepciu rozvoja štátnych archívov s výhľadom do roku 2028, v ktorej kvantifikovalo investičnú potrebu na 153 mil. eur, vrátane výstavby novej budovy Slovenského národného archívu. Zameranie tejto strategickej priority je odporúčané pre celý sektor, vrátane územnej samosprávy.

Cieľový stav 2030: Investičný plán ministerstva na systematické znižovanie vysokého infraštruktúrneho dlhu v kultúre sa prioritne zameria na modernizáciu existujúcej infraštruktúry, pričom nástroje na obnovu infraštruktúry budú ekologicky udržateľné. Projekty na ďalšie využitie infraštruktúry v kultúre budú reagovať na aktuálny vývoj v kultúre a kreatívnom priemysle, opatrenia budú plánované a zavádzané v súlade s koncepciami rozvoja kultúrnych politík a kreatívneho priemyslu. Kultúrne dedičstvo bude uchovávané, archivované a evidované v modernizovaných podmienkach spĺňajúcich európske normy, v spolupráci s rezortom vnútra⁵¹.

Kľúčové pojmy: investície v kultúrnej infraštruktúre, ekologická udržateľnosť, rekonštrukcie, depozitáre zbierok, pamäťové a fondové inštitúcie, modernizácia, debarierizácia, kultúrne dedičstvo

- Opatrenia:**
- 2.3.1 V diskusii s odbornou verejnosťou, zástupcami iných rezortov a samospráv pripraviť zoznam výstavby novej a rekonštrukcie existujúcej kultúrnej infraštruktúry s celospoločenským prínosom.
 - 2.3.2 Realizovať projekty s najvyššou prioritou podľa opatrenia 2.3.1.
 - 2.3.3 Pravidelne aktualizovať investičný plán rezortu a na základe neho realizovať investičné akcie podľa schváleného harmonogramu.
 - 2.3.4 Pri riadení investičných akcií zabezpečiť dostatočné personálne kapacity, ktoré budú zohľadňovať komplexnosť investície a jej výšku.

⁴⁹ VLÁDA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024. Dostupné z: https://www.vlada.gov.sk/share/uvsr/pvvsr_2020-2024.pdf.

⁵⁰ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2022. Zásobník investičných zámerov. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/11/Zasobnik-investicnych-zamerov_20221115.xlsx

⁵¹ MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Národná koncepcia rozvoja štátnych archívov s výhľadom do roku 2028. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/305>.

2.3.5 Realizovať pasportizáciu objektov v správe rezortu kultúry.

2.3.6 Na základe pasportizácie vytvoriť projekt udržateľného využitia majetku v správe rezortu kultúry.

2.3.7 Pripraviť odporúčania a implementovať postupy na dosiahnutie energetickej šetrnosti pri realizácii rekonštrukcií budov rôzneho typu v správe rezortu kultúry a metodicky ju zladíť s pamiatkovou ochranou.

2.3.8 Vytvoriť projekt vybudovania zdieľaných depozitárov pre zbierky pamäťových a fondových inštitúcií.

Strategická priorita 2.4

Systematizovať podporu z verejnoprávnych dotačných fondov pre kultúru a kreatívny priemysel.

Popis situácie: Dotačné fondy v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu⁵² sú nezávislé verejnoprávne inštitúcie zriadené samostatnými zákonmi, čím sa právne a finančne zabezpečuje ich nezávislosť od ministerstva. Tieto fondy boli transformované z programov dotačného systému ministerstva, aby prebrali plnú rozhodovaciu právomoc o poskytovaní finančných príspevkov a viedli k väčšiemu rozsahu podpory pre projekty v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu. Nejde pritom o plošné financovanie pomocou nárokovateľného dotačného balíka zo štátneho rozpočtu, ale o odborné posudzovanie prihlásených projektov podľa štandardov stanovených kultúrnou obcou a následné financovanie tých najvyššie hodnotených. Fondy počas obdobia pandemickej krízy čelili náročným výzvam, na ktoré neboli vopred pripravené, a vznikla tak potreba nastavenia flexibilnejších podmienok prístupu k financovaniu, čo potvrdzuje aj zvyšujúca sa inflácia v celkovej národnej ekonomike. Vzhľadom na výšku investičného dlhu voči pamiatkovému fondu, ktorá je odhadovaná na 5,4 mld. eur⁵³, je zároveň prioritou zabezpečiť financovanie projektov v oblasti kultúrneho dedičstva.

Cieľový stav 2030: Orgány fondov budú zabezpečovať spravodlivú súťaž tým, že o rozhodnutiach o financovaní projektov vo fondoch rozhodujú odborné komisie zložené z nezávislých profesionálov a profesionálok z tej oblasti kultúry, na ktorú je daný fond, jeho programy a konkrétne výzvy zamerané. Programy a výzvy budú fondy upravovať podľa aktuálnych potrieb aktérov a aktérok v kultúre a kreatívnom priemysle pravidelne vyhodnocovaných v jednotlivých sektorových koncepciách. Fond na podporu kultúrneho dedičstva bude podporovať obnovu, ochranu, reštaurovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva, zahŕňajúc národné kultúrne pamiatky alebo ich časti, archeologické nálezy a náleziská, akvizíciu zbierkových predmetov uchovávaných v múzeách a galériách, archívne dedičstvo, ako aj nehmotné kultúrne dedičstvo. Spolupráca s regiónmi a efektívne financovanie projektov budú podporované prostredníctvom orgánov územnej samosprávy. Podpora medzinárodnej spolupráce, ekologická udržateľnosť projektov a rodová rovnosť príležitostí budú prioritné vo všetkých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: financovanie projektov v kultúre a kreatívnom priemysle, verejnoprávne dotačné fondy, nové podporné schémy, kultúrne dedičstvo, kríza, samospráva, medzisektorová spolupráca, regióny, udržateľnosť

Opatrenia:

2.4.1 Pripraviť nástroj na pravidelné zvyšovanie príspevku pre verejnoprávne dotačné fondy na základe indexácie podľa cenovej hladiny.

2.4.2 Pravidelne prehodnocovať štruktúru podpornej činnosti prostredníctvom verejnoprávnych dotačných fondov a navrhovať nové programy. Vyhodnocovať výsledky podpory verejnoprávnych fondov a dopady na kultúru a kreatívny priemysel.

2.4.3 Pripraviť a realizovať presun finančných prostriedkov určených na dotačné programy Ministerstva kultúry SR pre poskytovanie dotácií z verejnoprávnych dotačných fondov, podľa potreby zriadiť nové verejnoprávne dotačné fondy podľa osobitného zákona.

⁵² FOND NA PODPORU UMENIA. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/>; AUDIOVIZUÁLNY FOND. O fonde. Dostupné z: <http://www.avf.sk/aboutus.aspx>; KULT MINOR. Fond na podporu národnostných menšín. Dostupné z: <https://www.kultminor.sk/sk/>.

⁵³ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 2).

2.4.4 Zriaďiť fond na podporu kultúrneho dedičstva.

2.4.5 Podporovať princíp spájania finančných zdrojov v dotačných fondoch (tzv. matching verejných zdrojov).

2.4.6 Podporovať vytváranie spoločných dotačných programov z viacerých verejných dotačných schém.

2.4.7 Pripraviť nástroj na systematickú dlhodobú podporu etablovaných projektov a aktérov v kultúre a ich aktivít.

Strategická priorita 2.5

Stabilizovať financovanie verejnoprávných médií.

Popis situácie: RTVS poskytuje prístup širokej verejnosti k informáciám, kultúre a vzdelávaniu.

V dlhodobom horizonte je RTVS finančne poddimenzovaná, od roku 2020 výrazne ovplyvnila príjmy novela zákona o úhrade za služby verejnosti, ktorá oslobodila od platenia úhrady poberateľov dôchodkových dávok a príjemcov pomoci v hmotnej núdzi, t. j. 357 000 ľudí v roku 2021. Celkový výpadok príjmov RTVS v roku 2021 bol vyše 11,3 milióna eur, následne ho štát kompenzoval dotáciou zo štátneho rozpočtu. Koncom roka 2022 sa schválilo zrušenie úhrad za služby od polovice roka 2023, čím celé financovanie RTVS prejde na štátny rozpočet.

Cieľový stav 2030: Prijaté legislatívne opatrenia a nový model financovania poskytnú RTVS priestor pre stabilizáciu plnenia jej zákonných úloh vrátane možností rozvoja infraštruktúry, výroby vlastných obsahov, zvyšovania kvality programov či prieniku do oblasti nových mediálnych služieb. Prijatý model financovania zabezpečí pravidelné automatické navyšovanie príjmov. Základom je zachovať verejnoprávnosť a nezávislosť RTVS.

Kľúčové pojmy: verejnoprávne médiá, úhrady za služby verejnosti, model financovania, príjmy RTVS, nezávislosť, financovanie, legislatíva

Opatrenia: 2.5.1 Navrhnuť udržateľný model financovania verejnoprávných médií, ktorý zabezpečuje ich nezávislosť.

2.5.2 Navrhnuť systém hodnotenie verejnoprávnosti a kvality verejnoprávných médií.

2.5.3 Pravidelne realizovať analýzu rozsahu poskytovaných služieb verejnosti verejnoprávnymi médiami a tento rozsah naviazať na financovanie.

Strategická priorita 2.6

Koordinovať diskusiu o rôznych formách financovania cirkví a náboženských spoločností.

Popis situácie: Podľa údajov zo sčítania obyvateľstva v roku 2021⁵⁴ sa počet veriacych kontinuálne znižuje a cirkvi zaznamenali za poslednú dekádu najvyšší pokles (zo 75,54 % na 68,67 % veriacych registrovaných cirkví). Skupina bez náboženského vyznania (takmer 1,3 milióna obyvateľov a obyvateľiek) predstavuje 23,8 % a zaznamenala významný nárast oproti roku 2011. Štátny príspevok cirkvám v roku 2021 bol vo výške 52,8 miliónov eur. V rámci dotačného systému ministerstva sa cirkvi, náboženské spoločnosti a cirkevné právnické osoby môžu uchádzať aj o finančný príspevok z dotačných programov Obnovme si svoj dom⁵⁵ a Kultúra znevýhodnených skupín⁵⁶ (napr. debarierizácia bohoslužobných a

⁵⁴ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2021. Počet veriacych podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov na Slovensku. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/veriaci2021.pdf>

⁵⁵ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Program 1 – Obnovme si svoj dom na rok 2023 podprogramy 1.1 – 1.6. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/program-1-obnovme-si-svoj-dom-na-rok-2023-podprogramy-1-1-1-6/>.

⁵⁶ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Program 2 – Kultúra znevýhodnených skupín na rok 2023 podprogram 2.1 – 2.6. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/program-2-kultura-znevychodnenych-skupin-na-rok-2023-podprogram-2-1-2-6/>.

administratívnych budov), no nie sú oprávnenými žiadateľmi z dotačných programov Fondu na podporu umenia⁵⁷ (napr. múzeá, živé umenie). V súčasnosti možno vnímať absenciu koordinovanej celospoločenskej diskusie o téme financovania cirkví a náboženských spoločností.

Cieľový stav 2030: Štát bude pokračovať v otvorenom a vecnom dialógu s cirkvami a náboženskými spoločnosťami v otázkach týkajúcich sa ich financovania (otázky spôsobu a formy) a bude podporovať a koordinovať diskusiu verejnosti s cirkvami a náboženskými spoločnosťami v otázkach týkajúcich sa tejto a ďalších relevantných tém. Štát bude koordinovať aj spoluprácu vedúcu k sprístupňovaniu kultúrneho dedičstva, efektívnejšiemu využívaniu historických budov v majetku cirkví a zvýšeniu ich návštevnosti zo strany verejnosti.

Kľúčové pojmy: financovanie cirkví, verejná diskusia, sprístupňovanie kultúrneho dedičstva

Opatrenia: 2.6.1 Iniciať a systematicky viesť pluralitnú diskusiu o postavení a financovaní cirkví a náboženských spoločností (formy aj spôsoby financovania).

2.6.2 Vytvoriť systém merateľných ukazovateľov pre verejnú politiku vzťahu štátu s cirkvami a náboženskými spoločnosťami.

Strategický cieľ 3

Dôstojná kultúra

Zlepšiť podmienky pre prácu a tvorbu ľudí pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle

Rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu je v zásadnej miere postavený na práci a schopnostiach jednotlivcov a jednotlivkyň, ktorí v týchto odvetviach pracujú. Často vyvažujú nevyhovujúce pracovné podmienky a vytvárajú kultúrne hodnoty alebo podmienky pre ich tvorbu, šírenie a reflexiu. Okrem poskytnutia kvalitného vzdelania, ktoré ich formuje po odbornej stránke, je dôležité, aby štát zabezpečil také nastavenie systému, ktoré budú viesť k dôstojným pracovným podmienkam, vrátane spravodlivej odmeny za ich prácu.

⁵⁷ FOND NA PODPORU UMENIA. Štruktúra podpory. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/struktura-podpory/>.

Mzdy v kultúre a kreatívnom priemysle nedosahujú úroveň priemeru v národnom hospodárstve, obzvlášť pri zväžení najvyššieho dosiahnutého vzdelania. Ľudia, ktorí pracujú v kultúre ako slobodní umelci a umelkyne, nezávislí organizátori a organizátorky, či pracujú v rôznych podporných povolaniach, čelia prekarizácii práce – nepravidelný príjem, sezónnosť práce, krátanie odmien, dlhá pracovná doba. Cieľom je vytvorenie dôstojných pracovných podmienok pre ľudí pôsobiach v kultúre a kreatívnom priemysle, zamestnaných aj pracujúcich mimo zamestnaneckého pomeru. Definovanie štatútu profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle umožní presne vymedziť aktérov a aktérky, pre ktorých je potrebné, aby MK SR sledovalo, vyhodnocovalo a zavádzalo zodpovedajúce opatrenia na zlepšovanie ich pracovných podmienok. Sústreďenie profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle v profesijných organizáciách pomôže vytvoriť jednotnú platformu pre komunikáciu a presadzovanie ich požiadaviek.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 3

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 3a	Podiel zamestnanosti v kultúre a kreatívnom priemysle na celom hospodárstve	1,44 % (2019)	1,70 %
KPI 3b	Počet zamestnancov a zamestnankýň v kultúre a kreatívnom priemysle	34 423 (2019)	38 000
KPI 3c	Počet SZČO v kultúre a v kreatívnom priemysle	23 562 (2020)	28 000
KPI 3d	Priemerný príjem v kultúre a kreatívnom priemysle – počet zaostávajúcich odvetví za priemerom v národnom hospodárstve	12 z 16 (2020)	0 z 16
KPI 3e	Podiel priemernej mzdy odborných zamestnancov a zamestnankýň v kultúrnom a kreatívnom priemysle voči vysokoškolsky vzdelaným zamestnancom a zamestnankyniam v národnom hospodárstve	63 % (2020)	100 %

Strategické priority cieľa 3

Strategická priorita 3.1

Odstraňovať bariéry pre pôsobenie jednotlivcov a jednotlivých a inštitúcií v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Vysoká fluktuácia štátnych zamestnancov a zamestnankýň bráni efektívnemu výkonu kultúrnej politiky. Adekvátne finančné ohodnotenie štátnych zamestnancov a zamestnankýň je nevyhnutný predpoklad pre efektívne fungovanie štátnych inštitúcií. Mzdy v kultúrnom sektore sú aj napriek vysokej miere vzdelania zamestnancov a zamestnankýň pod úrovňou priemeru v SR.

Situácia sa rovnako týka zamestnancov a zamestnankýň iných verejných organizácií, zriaďovaných územnou samosprávou. Navrhované opatrenia odporúčame realizovať aj v organizáciách VÚC, miest a obcí.

Cieľový stav 2030: Mzdové podmienky pre zamestnancov a zamestnankyne budú nastavené tak, aby rezort kultúry mohol dosahovať patričnú hodnotu za peniaze a poskytovať kvalitné kultúrne služby občanom a občiankam. Ministerstvo bude každoročne zverejňovať údaje o fluktuácii zamestnancov a zamestnankýň, aby sa dal sledovať vývoj a vyvíjať tlak na stabilizáciu štátnozamestnaneckých pomerov. Vypracovaný a prijatý bude legislatívny návrh o transparentnej a spravodlivej forme sociálnej podpory pre ľudí v kultúre a kreatívnom priemysle.

Kľúčové pojmy: kvalitné ľudské zdroje, mzdy v kultúre, sociálna situácia a podpora, administratíva a podnikanie v kultúre, pracovné podmienky, vzdelávanie, legislatíva, kultúrne služby

- Opatrenia:**
- 3.1.1 Zaviesť motivačné nástroje na prítiahnutie kvalitných kultúrnych a kreatívnych pracovníkov a pracovníčok do sektora.
 - 3.1.2 Monitorovať mzdové ohodnotenie zamestnancov v kultúre a hľadať nástroje na ich prípadnú úpravu.
 - 3.1.3 Navrhnuť úpravu súčasného systému sociálnej a inej podpory v náročných životných situáciách s ohľadom na špecifiká profesií profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.
 - 3.1.4 Uskutočniť analýzu stavu a navrhnuť zlepšenia podnikateľského prostredia a odstránenie nadbytočnej administratívnej záťaže zohľadňujúce špecifické potreby aktérov a aktérok.
 - 3.1.5 Vytvoriť manuál s informáciami o možnostiach podnikania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s cieľom rozvíjať podnikateľské zručnosti aktérov a aktérok kultúry a kreatívneho priemyslu a poskytovať špecifické poradenstvo v tejto oblasti.

Strategická priorita 3.2

Predchádzať prekarizácii práce v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle sú často vystavení/é prekarizácii práce, t. j. neistému príjmu na základe nestabilného dopytu, nevhodným pracovným podmienkam, práci nad dohodnutý časový rámec, ako aj problematickému narábaniu s autorskými právami a záujmami. Vzťahy autorov vznikajúce v súvislosti s vytvorením a použitím autorského diela upravuje Autorský zákon⁵⁸. Transponovaním najnovších smerníc Európskeho parlamentu a Rady EÚ⁵⁹ do vnútroštátnych právnych predpisov v marci 2022 sa autorské práva a ich ochrana výrazne posilnili a rozšírili na viaceré oblasti aj na Slovensku. Z pohľadu autorov a autoriek je zrejme najdôležitejším krokom legislatívne zakotvenie nároku na spravodlivú odmenu, a to aj v prípade výnosu z neskoršieho použitia diela (právo na dodatočné vyrovnanie).

Cieľová situácia 2030: Práva a záujmy autorov a autoriek vyplývajúce z Autorského zákona budú rešpektované v súlade s platnou legislatívou. Verejnoprávne dotačné fondy budú v podpornej činnosti predchádzať porušeniu práv autorov a autoriek a vyžadovať od subjektov dodržiavanie spravodlivého odmeňovania autorov a autoriek. Ministerstvo bude pravidelne uskutočňovať a vyhodnocovať prieskumy o odmeňovaní a podmienkach na prácu v kultúre a kreatívnom priemysle.

Kľúčové pojmy: pracovné podmienky v kultúre a kreatívnom priemysle, spravodlivé odmeňovanie, práva autorov/autoriek, legislatíva

⁵⁸ Zákon č. 185/2015 Z. z. (pozn. č. 45).

⁵⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32019L0790>

- Opatrenia:**
- 3.2.1 Uskutočniť reprezentatívny prieskum o odmeňovaní a pracovných podmienkach tvorcov a tvorkýň a profesionálov a profesionálok v kultúre nezriaďovanej verejnou správou a kreatívnom priemysle s dôrazom na odmeňovanie žien, absolventov a absolventiek.
- 3.2.2. Prijíť adekvátne opatrenia na elimináciu nepriaznivého stavu, ak to vyplynie zo záverov prieskumu vykonaného na základe opatrenia 3.2.1.
- 3.2.3 Navrhnuť a zaviesť mäkké nástroje na šírenie povedomia o autorských právach a dodržiavaní spravodlivého odmeňovania autoriek a autorov vyplývajúcich z autorského zákona v podpornej činnosti ministerstva, zriaďovaných organizácií a profesijných organizácií v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategická priorita 3.3

Podporovať samosprávne profesijné organizácie ľudí pracujúcich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Samosprávne profesijné združenia, organizácie alebo asociácie poskytujú odbornú podporu umelcom a umelkyniam, ako aj ďalším profesionálom a profesionálkam naprieč celou oblasťou kultúry a kreatívneho priemyslu. Ich úlohou a cieľom je reprezentovanie členov, ochrana a posilňovanie ich záujmov a práv, ekonomický rozvoj sektora, šírenie povedomia o prínose jednotlivých profesií, zabezpečenie priaznivých pracovných podmienok, podpora vzdelávania. Zároveň profesijné združenia komunikujú aj o prínosoch a dôležitosti kreativity pre blaho a úžitok celej spoločnosti. Organizácie profesionálov a profesionálok v EÚ sa prostredníctvom platforiem združujú do sietí a tvoria spoločný ekosystém rôznych tvorcov a tvorkýň pracujúcich so spoločným cieľom. V súčasnosti nemajú všetky profesie v kultúre a kreatívnom priemysle na Slovensku svoje zastúpenie vo forme profesijného združenia.

Cieľový stav 2030: Tie profesie, ktoré nemajú svoje odborové zastúpenie vo forme samosprávnej organizácie, budú podporované vo vytvorení platforiem, ktoré budú reprezentovať ich záujmy a práva. Ministerstvo bude prihliadať na rôznorodé podmienky a prostredia všetkých profesií a aktívne komunikovať s ich zástupcami a zástupkyňami pri tvorbe strategických dokumentov a legislatívnych návrhov, zohľadňované budú ich názory a pripomienky.

Kľúčové pojmy: platformy, profesijné združenia, záujmy profesionálov a profesionálok, rodová rovnosť, samospráva, pracovné podmienky, legislatíva

- Opatrenia:**
- 3.3.1 Inicovať vznik a vytvoriť podmienky pre fungovanie profesijných organizácií umelcov/umelkýň a profesionálov/profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.

Strategický cieľ 4

Kvalitná kultúra

Zvýšiť odbornosť, inovatívnosť a kvalitu v kultúre a kreatívnom priemysle

Téma kvality v kultúre a kreatívnom priemysle je predmetom diskusií, no existujú metódy, na základe ktorých je možné kvalitu v kultúre pomenovať a vyhodnotiť. Kvalitnou kultúrou rozumieme nadčasový obsah spĺňajúci kritériá odbornosti, excelentnosti, inovatívnosti, a to aj v porovnaní s medzinárodným kontextom.

Pre dosiahnutie tvorby, ale aj pochopenia kvalitnej kultúry je kľúčová otázka vzdelávania. Na jednej strane ide o vzdelávanie profesionálov a profesionálok, kde by mali byť nastavené zmysluplné štandardy pre stredné a vysoké školy so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel. Mal by sa posilniť dôraz na kontinuálne, celoživotné vzdelávanie profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle a zároveň rozvíjať aj neprofesionálne umenie a kultúru. Na druhej strane je potrebné vzdelávanie širokej verejnosti, aby bola schopná spoznávať, chápať a vyhodnocovať kultúru. Deti a mládež by mali byť konfrontované so širokým spektrom kultúrnej ponuky, aby ju spoznávali, vytvárali si na ňu názor, budovali si k nej vzťah a v budúcnosti boli motivovaní k aktívnej či pasívnej participácii na kultúre.

Pre udržanie kvality v kultúre je nevyhnutné aj budovanie reflexie a kritiky, ktorá konfrontuje a posúva umeleckú tvorbu na vyššiu kvalitatívnu úroveň.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 4

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 4a	Podiel absolventov a absolventiek stredných a vysokých škôl v humanitnej, jazykovednej a umeleckej oblasti, ktorí sa zamestnali v humanitných, jazykovedných a umeleckých disciplínach	58,2 % (2020)	58,2 %
KPI 4b	Podiel absolventov a absolventiek stredných škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	29 % (2019)	36 %
KPI 4c	Podiel absolventov a absolventiek vysokých škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	40 % (2019)	50 %
KPI 4d	Počet ponúkaných osvetových aktivít kontinuálneho vzdelávania	89 (2021)	89
KPI 4e	Počet diel alebo autorov a autoriek, ktorí/é uspeli v medzinárodných súťažiach (kultúrne dedičstvo, literatúra, audiovizia a dizajn)	18 (2017-2021)	30
KPI 4f	Podiel divákov na premiérach slovenských filmov oproti celkovému slovenskému filmovému trhu	9,98 % (2021)	21,37 %
KPI 4g	Podiel exportu kultúry a kreatívneho priemyslu na celkovom exporte	0,26 % (2019)	0,35 %
KPI 4h	Počet prekladov slovenských autorov a autoriek beletrie vydaných v zahraničí	56 (2021)	76

Strategické priority cieľa 4

Strategická priorita 4.1

Vytvárať a následne udržiavať efektívny systém formálneho vzdelávania profesionálov a profesionálok pôsobiach v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

Popis situácie: Na Slovensku sa významne zvyšuje vzdelanosť obyvateľstva, no prepojenie odborného školstva na prax v kultúre a kreatívnom priemysle je nedostatočné a chýba špecifický systém duálneho vzdelávania (napr. umelecké a tradičné stavebné remeslá). Zanikajú viaceré študijné odbory (v knihovníctve a kultúrno-osvetovej činnosti), znižuje sa kvalita absolventov a absolventiek iných umeleckých odborov.

Do odbornej prípravy pre trh práce štát v oblasti vzdelávania nedostatočne zavádza požiadavky zamestnávateľov a zamestnávateľiek na pracovnú silu.⁶⁰

Cieľový stav 2030: V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu bude podporovaná výchova ku kultúre a rozvoj kreativity. Vzdelávacie programy pripravujúce na výkon špecifických povolání v rámci odvetví podliehajúcich rýchlemu technologickému vývoju (audiovizia, médiá, dizajn, animovaná tvorba, digitalizácia, herný priemysel) a požiadavkám trhu práce budú pravidelne aktualizované. Podporované budú inovatívne metódy rozvoja nových vedomostí, zručností a ich uplatnenie v praxi. Tieto trendy sa odzrkadlia aj na kultúrnej produkcii, ktorá ovplyvňuje kvalitu života, zdravie, využívanie voľného času a aktívny prístup k vlastnému osobnostnému rozvoju. Podporované budú umelecké a tradičné stavebné remeslá, aby sa zabránilo zániku tradičných hodnôt kultúrneho dedičstva.

Kľúčové pojmy: odborné vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle, školstvo, trh práce, rozvoj praktických zručností, vzdelávanie

Opatrenia:

4.1.1 Nastaviť efektívnu medzirezortnú spoluprácu medzi MK SR a MŠVVaŠ SR v oblasti umeleckého, odborného a umelecko-remeselného vzdelávania.

4.1.2 Pripraviť a zverejniť štandardy pre stredné a vysokoškolské vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle.

4.1.3 Pripraviť a zverejniť štandardy pre záverečné vysokoškolské práce v odbore umenie a v odbore vedy o umení a kultúre.

Strategická priorita 4.2

Rozvíjať možnosti celoživotného vzdelávania profesionálov a profesionálok v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Kultúra a kreatívny priemysel patria medzi odvetvia s najvyšším podielom vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov a zamestnankýň, ale aj s najvyšším vekom pracovníkov a pracovníčok pôsobiacich v sektore. Do roku 2025 sa očakáva mierny nedostatok pracovných síl. Ako vyplýva z analýzy Sektorovej rady pre kultúru a kreatívny priemysel, v horizonte 2021 – 2025 bude v tomto sektore potrebné doplniť na trh práce približne 900 osôb ročne. Neskôr však v súvislosti s demografickými zmenami v spoločnosti možno očakávať zrýchlený proces starnutia obyvateľstva.

Cieľový stav 2030: Zavedie sa akreditovaný systém celoživotného vzdelávania profesionálov a profesionálok a pracovníkov a pracovníčok v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s cieľom zvýšenia úrovne a kvality odborného vzdelávania a profesionálnych výkonov. V kontexte lokálneho a regionálneho rozvoja bude ministerstvo napomáhať vytváranie spoluprác a budovanie kapacít v oblasti strategického prístupu ku kultúre a kreatívnemu priemyslu. Bude sa tiež prihliadať na potreby narastajúceho počtu seniorov a senioriek, zabezpečiť sa rozvoj aktivít a príležitostí na ich celoživotné vzdelávanie.

Kľúčové pojmy: celoživotné odborné vzdelávanie, rozvoj zručností, sektorové požiadavky, vzdelávanie

Opatrenia:

4.2.1 Realizovať analýzu súčasného stavu a potrieb v rámci celoživotného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu z pohľadu aktuálnych trendov a potrieb sektorov, ako aj pracovného trhu.

4.2.2 Vytvorenie vzdelávacieho programu regionálnych a lokálnych tvorcov a tvorkýň politik v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

⁶⁰ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. 2021. Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roku 2030. Dostupné na vyžiadanie z: <https://www.sustavapovolani.sk/strategie/prehľad-strategii/19/bulletin/>.

4.2.3 Vytvorenie špecifických vzdelávacích programov pre profesionálov a profesionálky pôsobiace v jednotlivých sektoroch kultúry a kreatívneho priemyslu s osobitným dôrazom na udržateľnosť a environmentálny prístup.

Strategická priorita 4.3

Podporovať a rozvíjať teóriu, kritiku, reflexiu, výskum a manažment umenia, kultúry, histórie, kreatívneho priemyslu a disciplíny spojené s umelecko-remeselnou tvorbou.

Popis situácie: Viacero organizácií ministerstva sa venuje výskumu v kultúre⁶¹, v súčasnosti je však oblasť finančne poddimenzovaná, v sektore nepracuje dostatočný počet vedeckých a výskumných zamestnancov a zamestnankýň. Zároveň chýbajú komplexné dáta, jednotlivé činnosti sú rozdrobené a výstupy nie sú medzi organizáciami koordinované a komunikované. Rozvoj teórie, reflexie a manažmentu presahuje do agendy školstva, vedy a výskumu, spolupráca medzi rezortmi však v súčasnosti nie je aktívne podporovaná. Výsledkom tejto nepriaznivej situácie je, že popularizácia vedeckých poznatkov zaostáva, verejnosť nie je oboznamovaná s výsledkami výskumu.

Cieľový stav 2030: Zvyšovanie atraktivity vedeckých a výskumných povolání v zmysle spoločenského statusu, ako aj primeraného finančného ohodnotenia. Podpora a rozvoj vzdelávania, posilňovanie výskumu a vývoja vo všetkých oblastiach spoločnosti, a tiež zavádzanie inovácií budú viesť k nárastu kvality života obyvateľstva.

Kľúčové pojmy: teória, veda a výskum, vývoj, kultúrny manažment, medzinárodné spolupráce a výmeny, stáže, vzdelávanie, inovácie

Opatrenia: 4.3.1 Vytvoriť efektívny systém riadenia výskumu v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.

4.3.2 Spolupracovať na zvýšení kvality programov vysokých škôl v oblastiach venujúcich sa teórii, kritike, reflexii a výskumu umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu a príbuzných vied.

4.3.3 Spolupracovať na zvýšení kvality vysokých škôl v oblasti manažmentu umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu.

4.3.4 Spolupracovať na zvýšení kvality programov stredných a vysokých škôl v oblastiach venujúcich sa umelecko-remeselnej tvorbe a tradičným stavebným remeslám.

Strategická priorita 4.4

Podporovať tvorbu, produkciu a šírenie inovatívneho kultúrneho obsahu.

Popis situácie: V roku 2020 prišlo na trh práce 10 tisíc absolventov a absolventiek umeleckých odborov, z nich 8 % odišlo za prácou do zahraničia⁶², pričom tento trend odchodu talentovaných mladých tvorcov a tvorkýň je dlhodobý. Vytváranie priaznivých podmienok a poskytovanie dostatku príležitostí na tvorbu a realizáciu je východiskom pre to, aby talentovaní ľudia chceli a mohli pôsobiť na Slovensku. Odbornosť tvorcov/tvorkýň, výrobcov/výrobníkov a distribútorov/distribútoriiek je nevyhnutnou podmienkou pre vznik a šírenie kvalitných diel. Inovatívna tvorba s novým zaujímavým obsahom na lokálnej úrovni je predpokladom úspechu aj v medzinárodnom prostredí. V programe Kreatívna Európa⁶³ je pri posudzovaní predkladaných projektov dôraz kladený najmä na kvalitný a inovatívny obsah s tematickým presahom za hranice krajiny vzniku diel a projektov, zabezpečenie medzinárodných spoluprác a rodovú rovnosť v tvorivých a realizačných tímoch.

⁶¹ Napríklad: NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM. Štatistika a výskum. Dostupné z: <https://www.nocka.sk/o-nas/vyskum-a-statistika/>; DIVADELNÝ ÚSTAV BRATISLAVA. Veda a výskum. Dostupné z: <https://www.theatre.sk/veda-a-vyskum/>; SLOVENSKÝ FILMOVÝ ÚSTAV. Publikácie. Dostupné z: <http://www.sfu.sk/film-archiv-publikacie/knihy/>; SLOVENSKÉ CENTRUM DIZAJNU. INOLAB. Výskumno-vývojového oddelenie SCD. Dostupné z: <https://scd.sk/inolab/>; a mnohé ďalšie.

⁶² SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL (pozn. č. 61).

⁶³ KREATÍVNA EURÓPA. O programe Kreatívna Európa 2021 – 2027. Dostupné z: <http://www.cedslovakia.eu/clanky/o-programe-kreativna-europa-2021-2027>.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo bude vytvárať a stimulovať prostredie pre vznik inovatívnych umeleckých diel a kultúrnych projektov. Všetky generácie aktérov a aktéroek v kultúre a kreatívnom priemysle budú mať vytvorené dostatočné príležitosti na profesijnú sebarealizáciu. Prístup k podpore sa po vyštudovaní umeleckého odboru rozšíri z doterajších štipendií aj na plnohodnotné schémy podpory projektov a diel, adresované absolventom a absolventkám, ktorí sa chcú uplatniť v sektore tvorbou prvého/druhého diela. Podporované budú medzinárodné spolupráce a audiovizuálne koprodukcie, projekty prinášajúce inovatívne technologické nápady a riešenia. Otvoria sa tak nové príležitosti pre zviditeľnenie a šírenie tvorby, ako aj možnosti uplatnenia tvorcov/tvorkýň a diel na globálnom trhu.

Kľúčové pojmy: inovácie v tvorbe a produkcii, kvalitný obsah, nové schémy podpory tvorby, možnosti a príležitosti uplatnenia, udržateľnosť, rodová rovnosť, debuty, medzinárodné spolupráce, zviditeľňovanie, distribúcia, vzdelávanie

- Opatrenia:**
- 4.4.1 Podporovať konkurencieschopnosť mladých talentov vytvorením adresných podporných programov a výziev pre absolventov a absolventky študijných odborov v kultúre a kreatívnom priemysle (napr. na debuty a druhé diela, nové žánre, nové formáty, podpora spoluprác, aj medzinárodných).
 - 4.4.2 Zaviesť nástroje využívania a vyvíjania inovácií pri tvorbe, produkcii a šírení obsahu.
 - 4.4.3 Podporovať spolupráce pri vývoji inovácií, ktoré majú vysokú mieru uplatniteľnosti v kultúre a kreatívnom priemysle.
 - 4.4.4 Podporovať tvorbu, produkciu a šírenie lokálneho kultúrneho obsahu vo verejnoprávnych a súkromných médiách.

Strategický cieľ 5

Inkluzívna kultúra

Zabezpečiť dostupnosť kultúry a rozvíjanie jej špecifik pre všetkých

Jedným z podstatných znakov demokratickej spoločnosti je prirodzené vytváranie priestoru pre podporu a toleranciu rozmanitých skupín obyvateľstva – národnostných menšín, etnických, marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín. Pri zvyšovaní dostupnosti kultúry musí kultúrna politika zabezpečiť dostupnosť a prístupnosť kultúry pre všetkých. Všetci majú dostať priestor tvoriť, prezentovať a participovať na kultúre celej spoločnosti, a zároveň rozvíjať kultúru, ktorá je autentická, zrozumiteľná, reflektujúca témy a životné situácie, ktoré sú im blízke.

Na jednej strane je cieľom ministerstva dosiahnutie maximálne možnej fyzickej a informačnej bezbariérovosti kultúrnych inštitúcií. Obnova budov a modernizácia ich vybavenia tiež musí zahŕňať zabezpečenie komplexnej debarierizácie. Na druhej strane je súčasťou tohto cieľa vzájomné spoznávanie, rozvíjanie dialógu a porozumenia medzi všetkými ľuďmi.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 5

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 5a	Podiel organizácií MK SR s fyzickou debarierizáciou interiéru objektov	43,9 % (2021)	60,0 %
KPI 5b	Podiel organizácií MK SR s webovým sídlom, ktoré spĺňajú Štandardy prístupnosti webových stránok	76,67 % (2021)	100 %
KPI 5c	Počet návštevníkov a návštevníčok podujatí zameraných na znevýhodnené skupiny obyvateľstva v knižniciach	34 913 (2021)	37 000
KPI 5d	Podiel vysielania pre národnostné menšiny vo verejnoprávných médiách	3,35 % (2020)	4,0 %
KPI 5e	Pomer okresov, ktoré majú aspoň jednu z každého typu sledovanej inštitúcie (divadlo, galéria, kino, knižnica, kultúrno-osvetové zariadenie, múzeum, nezávislé kultúrne centrá)	9/79 (2020)	16/79

Strategické priority cieľa 5

Strategická priorita 5.1

Podporovať kultúrnu a umeleckú činnosť národnostných menšín a etnických skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.

Popis situácie: Jedným z poslání ministerstva je všestranný rozvoj občanov a občianok tvoriacich národnostné menšiny na Slovensku a pri napĺňaní cieľov úzko spolupracuje so splnomocnencom/kyňou vlády SR pre národnostné menšiny. Viac ako 10 % obyvateľstva Slovenska patrí k 13 národnostným menšinám a svojím jazykom a kultúrou prispievajú k rôznorodosti našej krajiny.⁶⁴ Agendu inklúzie marginalizovaných rómskych komunít vrátane použitia finančných prostriedkov z fondov EÚ určených na inklúziu marginalizovaných rómskych komunít koordinuje Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity⁶⁵. Fond na podporu kultúry národnostných menšín⁶⁶ podporuje a rozvíja oblasti kultúrnych a vedeckých aktivít, najmä tvorbu a šírenie kultúrnych a vedeckých hodnôt, kultúrno-osvetovú činnosť, tvorbu, produkciu a šírenie umeleckých diel, šírenie osvetu v oblasti práv národnostných menšín a etnických skupín. Vytvára tiež podmienky pre rozvoj interkultúrneho dialógu a vzájomné porozumenie medzi občanmi a občiankami. Absentuje však širší spoločenský dialóg o postavení národnostných menšín a etnických skupín na Slovensku podporený pravidelne aktualizovaným zberom a vyhodnocovaním dát z tejto oblasti.

Cieľový stav 2030: Cieľom je prispievať ku kultúrnej a sociálnej inklúzii menšín s dôrazom na systematické udržiavanie a rozvoj menšinovej identity, podstatnej pre kultúrnu diverzitu. Kultúra národnostných menšín a etnických skupín je významnou súčasťou kultúrneho dedičstva, významným zdrojom národnostnej identity a kultúrnej vzdelanosti občanov a občianok Slovenska. Kultúra národnostných menšín je každodennou súčasťou života občanov a občianok, nenahraditeľným prostriedkom budovania tolerance, občianskej súdržnosti a porozumenia. Napĺňanie tejto vízie sa realizuje systematickou starostlivosťou o kultúru národnostných menšín a jej trvalo udržateľný rozvoj. Financovanie rozvoja a podpory projektov národnostných menšín a etnických skupín bude oveľa efektívnejšie nielen vďaka eurofondom. Prispeje k nemu i pravidelné aktualizovanie zberu dát o podpore umeleckej tvorby národnostných menšín a

⁶⁴ ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY. Dostupné z: <https://www.narodnostnemensiny.vlada.gov.sk/>.

⁶⁵ ÚRAD SPLNOMOCNENCA VLÁDY PRE NÁRODNOSTNÉ MENŠINY. 2022. Archív tlačových správ: Úrad vlády bude sprostredkovateľským orgánom pre eurofondy na rozvoj rómskych komunít. Dostupné z: <https://www.romovia.vlada.gov.sk/archiv-tlacovych-sprav/urad-vlady-bude-sprostredkovatelskym-organom-pre-eurofondy-na-rozvoj-romskych-komunit/?csrt=5231623646304682291>.

⁶⁶ KULT MINOR (pozn. č. 53).

etnických skupín⁶⁷. Pozitívne zmeny sa reálne prejavajú v inkluzívnom prístupe k minoritám prierezovo vo všetkých oblastiach kultúry a kreatívneho priemyslu.

Kľúčové pojmy: inklúzia, dostupnosť, dáta, jazyk a komunikácia

- Opatrenia:**
- 5.1.1 Pokračovať v rozvoji, zviditeľňovaní a propagácii kultúry národnostných menšín a etnických skupín aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.
 - 5.1.2 Realizovať analýzu Zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a pripraviť jeho novelizáciu na základe výsledkov analýzy.
 - 5.1.3 Pripraviť nový koncept pamäťových a fondových inštitúcií uchovávajúcich kultúru národnostných menšín a etnických skupín s posilnením participácie príslušníkov a príslušníčok národnostných menšín.
 - 5.1.4 Pravidelne aktualizovať kvantitatívne a kvalitatívne dáta o podpore umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel alokovanej pre národnostné menšiny a etnické skupiny.
 - 5.1.5 Aktualizovať opatrenia pre oblasti s nedostatočnou podporou podľa výsledkov opatrenia 5.1.4.
 - 5.1.6 Poskytovanie plnej súčinnosti zo strany Ministerstva kultúry SR pri tvorbe návrhu zákona upravujúceho výkon práv národnostných menšín, ktorého súčasťou bude aj úprava ochrany, podpory zachovania a rozvoja kultúry národnostných menšín v SR.

Strategická priorita 5.2

Podporovať umeleckú činnosť marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín a jej prezentáciu širokej verejnosti.

Popis situácie: Ministerstvo od roku 2017 v rámci dotačného programu Kultúra znevýhodnených skupín každoročne podporuje kultúrne aktivity na odbúravanie bariér v dostupnosti kultúry pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva sumou 980 000 eur. Prioritou je podpora umeleckej činnosti detí a mládeže, ľudí z marginalizovaných rómskych komunít, ľudí s telesným, sluchovým, zrakovým, mentálnym postihnutím (vrátane ochrany duševného zdravia), seniorov a senioriek (aktívne starnutie, medzigeneračná solidarita), žien (podpora rodovej rovnosti v kultúre), ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením (napr. ľudia bez domova, mnohohдетné rodiny, matky samoživiteľky, LGBTI+ ľudia).

Cieľový stav 2030: Všetci obyvatelia a obyvateľky budú mať dostatok príležitostí na rozvoj kreativity a aktívnej participácie na kultúre a umeleckej tvorbe. Ministerstvo bude naďalej presadzovať financovanie podpory z verejnoprávnych dotačných fondov, dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín bude súčasťou Fondu na podporu umenia nielen ako samostatný program, ale prierezovo aj v rámci ostatných oblastí. Zvýši sa podpora aktivít na rozvoj publika prostredníctvom inkluzívnych a interaktívnych projektov so zapojením viacerých znevýhodnených skupín a majority. Podpora bude určená aj pre vzdelávacie a publikačné aktivity organizátorov a organizátoriek kultúrnych podujatí, správcov a správkyň lokalít kultúrneho dedičstva, tvorcov a tvorkyň mediálnych obsahov, vysielateľov a ďalších organizátorov/organizátoriek kultúrnych podujatí v záujme zvýšenia senzitivity vo vzťahu k potrebám osôb so zdravotným postihnutím a inak znevýhodnených skupín. V spoločnosti sa znížia negatívne prejavy prameniace z vylúčenia znevýhodnených skupín obyvateľstva z majority a odborná i laická verejnosť bude viesť dialóg o postavení menšín, podporený pravidelne aktualizovaným zberom a vyhodnocovaním dát z tejto oblasti. Ľudia s inakosťou (jazykovou, somatickou, kultúrnou atď.) budú každodenne a prirodzene prítomní – na obrazovke, v kultúre, v komunitách.

Kľúčové pojmy: inklúzia, spravodlivá podpora tvorby všetkých ľudí, prítomnosť v spoločnosti, osveta v médiách, dostupnosť, dáta, financovanie, medzirezortná spolupráca, kultúrne dedičstvo

⁶⁷ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ročný výkaz o kultúre národnostných menšín za rok 2021. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/10/NM1-01_kultura_nardonost_mensin_sumar_SR_2021.pdf.

- Opatrenia:**
- 5.2.1 Presunúť finančné prostriedky z dotačného programu MK SR pre znevýhodnené skupiny do Fondu na podporu umenia, ktorý bude poskytovať dotácie v takto obsahovo zameranom programe.
 - 5.2.2 Zviditeľniť kultúru marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľstva aj prostredníctvom vzdelávacích mediálnych kampaní.
 - 5.2.3 Pravidelne aktualizovať kvantitatívne a kvalitatívne dáta o podpore umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel alokovanej pre marginalizované, znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľstva.
 - 5.2.4 Aktualizovať opatrenia pre oblasti s nedostatočnou podporou podľa výsledkov opatrenia 5.2.3.
 - 5.2.5 Zaviesť spravodlivý, dátami podložený systém podpory umeleckej tvorby, produkcie a šírenia diel pre marginalizované, znevýhodnené a zraniteľné skupiny.

Strategická priorita 5.3

Rozvíjať nástroje na podporu prístupu marginalizovaných, znevýhodnených a zraniteľných skupín ku kultúre a kreatívnemu priemyslu.

Popis situácie: Ministerstvo plní úlohy sekundárneho kontaktného miesta pre vykonávanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím⁶⁸. Ťažké zdravotné postihnutie⁶⁹ bolo oficiálne priznané približne 8 % populácie Slovenska⁷⁰. Väčšina dát o bezbariérovom prístupe ku kultúre pre rôzne znevýhodnené skupiny na Slovensku nie je dostatočne aktualizovaná, indikátory hodnotenia nie sú nastavené transparente, nepoznáme presný počet objektov s bezbariérovým prístupom využívaných na kultúrno-osvetovú činnosť. Počet múzeí so zvýhodneným vstupným pre osoby so zdravotným postihnutím každoročne mierne rastie, počet kín so zvýhodneným vstupným pre osoby so zdravotným postihnutím, pre seniorov a seniorky a pre deti do 15 rokov je bez väčších zmien.⁷¹

Cieľový stav 2030: Ministerstvo prijme súbor nadväzujúcich a komplementárnych opatrení na zlepšenie prístupnosti ku kultúre a kultúrnej infraštruktúre pre osoby so zdravotným postihnutím, bezbariérovosť kultúrnej infraštruktúry a prístupnosť kultúrnych obsahov pre osoby so zdravotným postihnutím (pre nevidiacich a osoby so sluchovým postihnutím). Ministerstvo zabezpečí stabilné a predvídateľné financovanie, ako aj zvyšovanie povedomia o problematike odstraňovania bariér v kultúre a sprístupňovania kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím. Realizovaný bude pravidelný monitoring pokroku pri implementácii opatrení fyzickej debarierizácie kultúrnej infraštruktúry (predovšetkým v kompetencii štátnej a verejnej správy). Vytvorený bude systematický nástroj na podporu sprístupňovania audiovizuálnych diel pre osoby so zrakovým a sluchovým postihnutím a pre osoby s poruchami čítania. Ministerstvo sa bude zaoberať témou dodržiavania štátneho jazyka a potrebou zrozumiteľnosti v komunikácii vo verejnej a štátnej sfére. Povedomie o cudzích jazykoch bude rozvíjané, jazyková spravodlivosť je verejným záujmom. Všetky kultúrne aktivity a inštitúcie budú dostatočne prístupné a umožnia začlenenie každému, inklúzia prestane byť neriešenou témou.

Kľúčové pojmy: informačná debarierizácia, fyzické sprístupňovanie kultúry, vytváranie spoluprác, šírenie a prezentácia umenia všetkých ľudí, dostupnosť, bezbariérovosť, jazyk a komunikácia, inklúzia, financovanie

- Opatrenia:**
- 5.3.1 Zahnúť princípy inklúzie do kultúrnej politiky verejných inštitúcií.

⁶⁸ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. o prijatí Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. 2010. Dostupné z: <https://www.mpsvr.sk/files/slovensky/uvod/legislativa/socialna-pomoc-podpora/dohovor-osn-pravach-osob-so-zdravotnym-postihnutim-opcny-protokol-sk-aj.pdf>.

⁶⁹ Ťažké zdravotné postihnutie je podľa Zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov priznané len občanovi s mierou funkčnej poruchy najmenej 50 %. Vzhľadom na širokú škálu a typy postihnutí teda môže byť toto číslo omnoho vyššie. Podľa odhadov Svetovej zdravotníckej organizácie je to viac než miliarda ľudí, t. j. 15 % z celkovej populácie sveta. Dostupné z: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182>.

⁷⁰ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Vybrané indikátory sociálnej situácie osôb so zdravotným postihnutím.

Dostupné z:

https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/living/disabled/!ut/p/z0/04_Sj9CPyKssy0xPLMnMz0vMAfIjo8ziw3wCLJycDB0NLDw8XA0cA0wDgky9A03cA030C7IdFQGjI-qd.

⁷¹ ODDELENIE VZDELÁVANIA, VÝSKUMU A ŠTATISTIKY NÁRODNÉHO OSVETOVÉHO CENTRA. 2021. Správa o štátnom štatistickom zisťovaní v oblasti kultúry 2020. Dostupné z: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/12/sprava_o_SSZ_2020.pdf.

5.3.2 Finančne navýšiť dotačný program Ministerstva kultúry SR na systematickú podporu fyzickej a informačnej debarierizácie.

5.3.3 Pravidelne aktualizovať nástroje dostupného vstupného pre deti a mládež, seniorov a seniorky a sociálne vylúčených a monitorovať vplyvy týchto nástrojov.

Strategická priorita 5.4

Rozvíjať medzikultúrnu spoluprácu a dialóg.

Popis situácie: Monitorovacia správa o stave extrémizmu na Slovensku za obdobie rokov 2021 – 2022⁷² uvádza, že počet extrémistických útokov vzrástol o viac než 28 %, pričom najčastejšie boli namierené proti Rómom/kam (43,1 %), Židom/Židovkám (27,7 %), cudzincom/cudzinkám a migrantom/migrantkám kvôli farbe pleti (12,7 %), proti moslimom/kám (5,5 %) a proti príslušníkom/čkam LGBTI+ menšiny (4,9 %). Nenávisť viedla aj k teroristickému útoku v októbri 2022, keď boli v Bratislave pred podnikom navštevovaným LGBTI+ ľuďmi zastrelení dvaja muži a zranená jedna žena. Rezort kultúry poskytuje finančnú podporu v dotačnom programe Kultúra znevýhodnených skupín projektom na kultúrnu integráciu migrantov a migrantiek, prevenciu a elimináciu všetkých foriem násillia, diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a extrémizmu, výchovu k tolerancii a rozvoj medzikultúrneho dialógu, ako aj projektom na dosiahnutie rodovej rovnosti. Dotačný program aktuálne čelí zníženiu rozpočtu, čo negatívne ovplyvňuje počet aj kvalitu realizovaných iniciatív na rozvoj medzikultúrnej spolupráce.

Cieľový stav 2030: V Indexe MIPEX⁷³, ktorý sa zameriava na opatrenia vlád na integráciu cudzincov a cudzinek, prestane byť Slovensko hodnotené ako neprívetivá krajina pre cudzincov a cudzinky s „rovnosťou platnou iba na papieri“. V spoločnosti sa znížia negatívne prejavy prameniace z vylúčenia minoritných skupín obyvateľstva z majority a odborná aj široká verejnosť bude viesť diskusiu o postavení menšín, podporenú pravidelne aktualizovaným zberom a vyhodnocovaním dát z tejto oblasti. Ženy na Slovensku, ktoré tvoria 51,1 % populácie krajiny⁷⁴, budú mať zabezpečené rovnaké príležitosti na vzdelávanie, profesijné uplatnenie a odborný rozvoj ako muži.

Kľúčové pojmy: ľudské práva, kultúrna rozmanitosť, rodová rovnosť, tolerancia, akceptovanie minorít, spoločenská diskusia, jazyk a komunikácia, mediálna prítomnosť medzikultúrnych tém, medzirezortná spolupráca

Opatrenia: 5.4.1 Rozvíjať porozumenie a dialóg s marginalizovanými, znevýhodnenými a zraniteľnými skupinami, národnostnými menšinami a etnickými skupinami prostredníctvom médií, napríklad prostredníctvom nových programov vo verejnoprávných médiách.

5.4.2 Podporovať partnerstvo organizácií zriaďovanej kultúry a subjektov nezriaďovaných verejnou správou pri šírení a prezentácii umeleckej činnosti znevýhodnených, marginalizovaných a zraniteľných skupín, národnostných menšín a etnických skupín.

Strategická priorita 5.5

Podporovať medzináboženský dialóg.

Popis situácie: Keď sa v európskom výskume hodnôť⁷⁵ z roku 2017 zisťovalo, koľko ľudí nemá výhrady voči susedom z inej kultúry, 57 % opýtaných zo Slovenska uviedlo, že by nechcelo bývať vedľa moslimov/moslimiek a 30 % respondentov/respondentiek uviedlo, že by malo výhrady mať v susedstve Židov/Židovky. Ministerstvo spolupracuje s viacerými rezortmi na riešení aktuálnych spoločenských výziev, o. i. navrhuje opatrenia na ochranu detí pred násillím,

⁷² Monitorovacia správa Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. LP/2022/535 o stave extrémizmu v Slovenskej republike za obdobie rokov 2020 a 2021 a aktualizácia úloh Koncepcie boja proti radikalizácii a extrémizmu do roku 2024. 2022. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-535>.

⁷³ MIPEX. 2020. Migrant integration policy index 2020. Key findings: Slovakia, 2019. Dostupné z: <https://www.mipex.eu/slovakia>.

⁷⁴ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2022. Populácia žien na Slovensku má stále prevahu nad mužmi, najväčšiu skupinu tvoria štyridsiatničky. Dostupné z: https://bit.ly/statistics_populacia.

⁷⁵ SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED (pozn. č. 23).

facilituje medzináboženský dialóg, vzdeláva pracovníkov a pracovníčky v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti, zamestnancov a zamestnankyne cirkví a náboženských spoločností na tému boja proti radikalizácii a extrémizmu.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo bude pokračovať v spolupráci a aktivitách na podporu medzináboženského dialógu s registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami prostredníctvom odborných podujatí a pracovných komisií. Medzináboženský dialóg a pluralitná diskusia so zástupcami a zástupkyňami verejnosti môže zohrať dôležitú úlohu pri predchádzaní náboženskej neznášanlivosti. Osobitná pozornosť bude zameraná na charitatívnu a humanitárnu činnosť, ochranu sociálne slabších skupín obyvateľstva (napr. marginalizovaných komunít, osamelých rodičov, mnohodedných rodín, obetí násilia, seniorov a senioriek a ďalších). Finančná podpora z verejných zdrojov bude poskytovaná prostredníctvom verejnoprávneho dotačného fondu.

Kľúčové pojmy: financovanie, legislatíva, boj proti radikalizácii a extrémizmu, rozvoj tolerancie, podpora medzináboženského dialógu, spoločenská diskusia, jazyk a komunikácia

Opatrenia: 5.5.1 Vytvoriť samostatný program vo verejnoprávnom dotačnom fonde na podporu medzináboženského dialógu.

Strategický cieľ 6

Rešpektovaná kultúra

Zvýšiť prestíž kultúry a kreatívneho priemyslu a zlepšiť ich rozpoznateľnosť ako významnej hodnoty pre spoločnosť na národnej úrovni, zefektívniť zahraničnú prezentáciu a medzinárodnú spoluprácu

Podľa medzinárodných porovnaní vieme, že Slovensko zaostáva v pasívnej kultúrnej participácii. A hoci kultúra je integrálnou súčasťou našich každodenných životov, v spoločnosti prevláda vnímanie kultúry a umenia ako určitej nadstavby, ktorá dostane miesto až vtedy, keď sú zabezpečené iné potreby. Kultúra má byť verejnosťou rozpoznateľná ako dôležitá hodnota pre spoločnosť aj ako dôležitý nástroj budovania prestíže a obrazu Slovenska v zahraničí.

K tomu je potrebné nielen zabezpečiť dostupnosť kultúry, ale aj posilňovať motiváciu verejnosti participovať na kultúre a odstraňovať bariéry. Je dôležité sprístupňovať kultúru, vzdelávať verejnosť, šíriť príklady dobrej praxe práce s publikom.

Lepšiu viditeľnosť kultúry môže zabezpečiť len kultúra rešpektovaná a sebavedomá, ktorá podporuje spoluprácu kultúrnych inštitúcií a jednotlivcov a jednotlivkyň pracujúcich v kultúre na všetkých úrovniach – vnútri štátnej a verejnej správy, medzi zriaďovanými organizáciami a neziskovým/mimovládny a súkromným sektorom, na medzinárodnej úrovni. Štátna kultúrna politika má systematicky vytvárať vzťahy s ostatnými rezortmi, územnými samosprávami a podporovať medzinárodné spolupráce.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 6

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 6a	Aktívna kultúrna participácia obyvateľstva/záujmová umelecká činnosť	9,3 % (2015)	9,3 %
KPI 6b	Pasívna kultúrna participácia obyvateľstva	59 % (2015)	64 %
KPI 6c	Vnímanie dôležitosti kultúry verejnosťou	TBD	TBD
KPI 6d	Návštevnosť zbierkotvorných inštitúcií	3 086 980 (2020)	6 780 000
KPI 6e	Podiel občanov a občianok s čitateľským preukazom	5,94 % (2020)	17,80 %
KPI 6f	Návštevnosť inštitúcií scénického umenia	590 559 (2020)	2 660 000
KPI 6g	Návštevnosť festivalov (divadelné, hudobné, filmové festivaly, prehliadky, súťaže neprofesionálnej kultúry a pod.)	367 923 (2020)	2 600 000
KPI 6h	Agregátna návštevnosť kultúrnych inštitúcií	7 799 806 (2021)	25 880 000
KPI 6i	Počet vydaných umelecko-literárnych diel od slovenských autorov a autoriek	606 (2021)	1 200

Pozn.: TBD - údaj bude určený neskôr

Strategické priority cieľa 6

Strategická priorita 6.1

Systematicky podporovať kultúrnu participáciu ľudí vo všetkých oblastiach umenia a kultúry.

Popis situácie: V predpandemických rokoch zaznamenala slovenská kultúra každoročne 21 mil. návštev, teda v priemere 3,9 návštev na každého obyvateľa a obyvateľku, pričom toto číslo výrazne kleslo (približne na jednu tretinu) v roku 2020. Slovensko je charakteristické aj nízkou mierou občianskej angažovanosti a relatívne nízkou mierou subjektívneho vnímania kvality života. Kauzálné prepojenie medzi dostupnosťou kultúry a jej spoločenskými vplyvmi bolo pomenované aj v slovenských podmienkach vo výskume Kultúra v štyroch dejstvách⁷⁶. Ten ukázal, že rozmanitosť kultúry môže byť vhodnou cestou ako brániť spoločnosť pred nebezpečnými javmi ohrozujúcimi demokraciu, ako sú extrémizmus a xenofóbia. Výskumníci a výskumníčky tiež zistili, že pokiaľ obyvateľstvo navštevuje rozličné typy kultúrnych podujatí a má v obľube rôzne žánre kultúry, je zväčša otvorenejšie vo svojich hodnotových postojoch.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo bude motivovať občanov a občianky k vyššej účasti a návštevnosti kultúry, ktorá bude dostupná v požadovanej kvalite. Príležitosti navštevovať kultúrne inštitúcie budú umožnené všetkým ľuďom bez ohľadu na miesto bydliska, vek, sociálno-ekonomickú situáciu, fyzické, duševné či iné znevýhodnenia. Celá spoločnosť bude môcť čerpať z pozitívnych spoločenských vplyvov kultúry a posilnia sa demokratické hodnoty, súdržnosť, inklúzia, občianska angažovanosť či pozitívne vnímanie kvality života a zdravia. Zvýšená návštevnosť kultúrnych podujatí prinesie aj ekonomické výhody spojené so zvyšovaním zamestnanosti a generovaním pridanej hodnoty.

Kľúčové pojmy: vplyv kultúry na spoločnosť, jazyk a komunikácia, participácia, návštevnosť, šírenie umenia a kultúry, prezentácia v zahraničí, medzinárodná spolupráca, udržateľný turizmus a cestovný ruch, dostupnosť, kultúrne dedičstvo

Opatrenia: 6.1.1 Realizovať komunikačné kampane na zviditeľnenie kultúry a kreatívneho priemyslu a ich predstaviteľov a predstaviteľiek.

Strategická priorita 6.2

Zvýšiť dostupnosť hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho bezpečnosť.

Popis situácie: Po ukončení povinnej udržateľnosti národných projektov digitalizácie kultúrneho dedičstva financovaných v rámci OPIS (Operačný program informatizácia spoločnosti, fond EÚ), PO2,⁷⁷ bola identifikovaná potreba vytvorenia plánu na ďalšie obdobie. Doterajšia digitalizácia kultúrneho dedičstva síce viedla k veľkému množstvu zdigitalizovaných objektov, problematické však ostáva sprístupňovanie výsledkov pre širokú a odbornú verejnosť. Projekt digitalizácie kultúrneho dedičstva stál v rokoch 2012 – 2015 spolu 196,4 mil. eur, financovaný bol v tomto období prevažne z európskych zdrojov. Ďalších 101 mil. eur bolo investovaných v rokoch 2016 až 2021, keď skončila fáza udržateľnosti. Do digitalizácie sa zapojilo deväť zriadených organizácií ministerstva a vzniklo niekoľko digitalizačných pracovísk⁷⁸, centrálny dátový archív⁷⁹ a centrálna aplikačná infraštruktúra a registratúra⁸⁰ s portálom na prezentáciu výsledkov digitalizácie verejnosti Slovakiana⁸¹.

⁷⁶ GAJDOŠ, A., MATHIAS, M., MRVA, M., RÉVÉSZOVÁ, Z., ŠEDOVIČ, M., VANOCH, M. 2019. Kultúra v štyroch dejstvách. (pozn. č. 6)

⁷⁷ ÚRAD VLÁDY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2015. Operačný program informatizácia spoločnosti: Verzia 5.1. Dostupné z: https://www.opis.gov.sk/data/files/6428_operacny-program-verzia-5-1-je-platny-od-232016.pdf?csrt=12179848194052229997.

⁷⁸ Slovenská národná knižnica, Slovenský filmový ústav, Múzeum Slovenského národného povstania, Slovenská národná galéria, Slovenský ľudový umelecký kolektív, Štátna vedecká knižnica v Prešove, NOC, Pamiatkový úrad SR

⁷⁹ Univerzitná knižnica v Bratislave.

⁸⁰ Národné osvetové centrum.

⁸¹ SLOVAKIANA. Dostupné z: <https://www.slovakiana.sk/>.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo vypracuje komplexnú Stratégiu digitalizácie kultúrneho dedičstva na roky 2023 – 2027, ktorá bude podrobne formulovať prístup k riadeniu, ochrane, archivácii, prezentácii a sprístupňovaniu digitálneho obsahu, identifikuje a nastaví služby digitalizačných pracovísk, poskytne analýzu aktuálneho stavu jednotlivých projektov, identifikuje kľúčové priority digitalizácie a následných procesov, navrhne koncepciu optimalizácie a ďalšie smerovanie digitalizácie v oblasti kultúrneho dedičstva, ako aj ekonomický model na financovanie procesu digitalizácie. Prezentácia digitalizovaných objektov kultúrneho dedičstva a ich sprístupňovanie širokej verejnosti budú podporované prostredníctvom inovatívnych projektov.

Kľúčové pojmy: sprístupňovanie a digitalizácia kultúrneho dedičstva, financovanie, návštevnosť verejnosti, medzirezortná spolupráca

- Opatrenia:**
- 6.2.1 Pripraviť a realizovať stratégiu digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva.
 - 6.2.2 Inicovať a rozvíjať spoluprácu verejných subjektov pri digitalizovaní a sprístupňovaní kultúrneho dedičstva.
 - 6.2.3 Zvýšiť počet prezentovaných objektov digitalizovaného hmotného aj nehmotného kultúrneho dedičstva a podporiť inovatívne nástroje na jeho šírenie.

Strategická priorita 6.3

Podporovať pozitívny vzťah a postoj ľudí k umeniu a ku kultúre vo všetkých obdobiach ich života.

Popis situácie: V digitálnej ére posledných rokov sa postoje a správanie publika výrazne menia, čo ovplyvňuje aj spôsoby šírenia diel či podujatí a nástroje na podporovanie vzťahu verejnosti ku kultúre.

V rôznych obdobiach života majú ľudia odlišné preferencie, čo ich v umení zaujíma a akým spôsobom sa zapoja do kultúrnych podujatí. Aktivita na *rozvoj* publika sa zameriavajú na také metódy práce s verejnosťou, ktoré zvyšujú záujem a návštevnosť v krátkodobom časovom horizonte. Aktivita na *zapojenie* publika sa naproti tomu sústreďujú na nadviazanie dlhodobého vzťahu a vytvorenie komunity so spoločným záujmom o kultúrne podujatia, umelecké diela aj o samotných tvorcov a tvorkyne.

Cieľový stav 2030: Podpora a rozvoj pozitívneho vzťahu všetkých ľudí k umeniu a kultúre bude zahŕňať komplexné postupy pre tvorbu obsahu, distribúciu, komunikáciu a nové nástroje marketingovej stratégie. Ministerstvo bude podporovať vzdelávacie aktivity rôznych foriem vo formálnom a neformálnom vzdelávaní detí, mládeže a dospelých (napr. diskusie, semináre, workshopy, prednášky, zážitkové učenie), a to aj s využívaním inovatívnych technológií. Dôležitú úlohu pri tomto vzdelávaní budú naďalej zohrávať aj základné umelecké školy. Odborné vzdelávanie pre dospelú generáciu bude prístupné a plánované zohľadňujúc prieskumy názorov odbornej a širokej verejnosti.

Kľúčové pojmy: vzťah detí a mládeže ku kultúre, školstvo, vzdelávanie publika, digitalizácia, zapojenie verejnosti, inovácie, cestovný ruch, kultúrny turizmus

- Opatrenia:**
- 6.3.1 Spolupracovať na posilnení predškolskej výchovy a obsahu budujúceho vzťah ku kultúre a k umeniu.
 - 6.3.2 Spolupracovať na posilnení osnov na základných a stredných školách o predmety a témy budujúce vzťah ku kultúre a k umeniu.
 - 6.3.3 Pri umeleckom vzdelávaní detí a mládeže posilňovať jedinečné postavenie základných umeleckých škôl (ZUŠ).
 - 6.3.4 Realizovať analýzu a následne podporovať vzdelávanie pedagógov a pedagogičiek v materských, základných a stredných školách v oblasti kultúry a umenia.

6.3.5 Rozvíjať podporu inovatívnych nástrojov rozvoja a zapojenia publika z verejných zdrojov a vzdelávať obyvateľstvo k znalostiam a vzťahu ku kultúre a k umeniu.

6.3.6 Rozvíjať realizáciu špecifických edukačných projektov tematicky zameraných tak, aby cieľene poukazovali na význam a prínosy kultúry a kreatívneho priemyslu v rôznych kontextoch.

6.3.7 Rozvíjať systematickú medzirezortnú spoluprácu v oblasti udržateľného kultúrneho cestovného ruchu so zameraním na všetky jeho formy – umenie a živá kultúra, kultúrne dedičstvo (vrátane sakrálnych pamiatok, industriálnych pamiatok a pod.).

Strategická priorita 6.4

Rozvíjať systematickú prezentáciu kultúry a kreatívneho priemyslu v zahraničí prostredníctvom podpory medzinárodných spoluprác a mobilit.

Popis situácie: Kultúrna politika v oblasti prezentácie v zahraničí nereflektuje aktuálny vývoj a zaostáva za trendmi, ktoré by pomáhali zviditeľniť talenty a diela zo Slovenska na medzinárodnej úrovni. Pritom spoločný európsky priestor ponúka bohaté príležitosti pre nadväzovanie cezhraničných spoluprác v každom sektore kultúry a kreatívneho priemyslu. Program Kreatívna Európa⁸² spolufinancuje projekty spájajúce tvorcov a tvorkyne z najmenej troch rôznych štátov, v audiovizii sú koprodukčné diela podporované aj vo fonde Eurimages⁸³. Podmienkou úspechu projektov je však predchádzajúca dostatočná podpora v domácich podmienkach. Vzdelávacie podujatia, výmenné stáže, rezidenčné pobyty, medzinárodné festivaly aj odborné konferencie a diskusné panely, to všetko sú aktivity, ktoré si vyžadujú zapojenie spolupracujúcich aktérov a aktérok z viacerých krajín.

Cieľový stav 2030: S cieľom pozitívneho zviditeľňovania kultúry a tvorcov a tvorkýň zo Slovenska, ministerstvo v spolupráci s rezortom zahraničných vecí stanoví priority prezentácie kultúry v zahraničí. Podpora projektov prezentovaných v zahraničí sa rozšíri aj na zviditeľňovanie talentov a diel z oblasti nezriaďovanej kultúry, vrátane cezhraničných spoluprác v každom sektore kultúry a kreatívneho priemyslu. Osobitná pozornosť bude venovaná tým projektom, ktoré majú možnosť uspieť so žiadosťou o spolufinancovanie v programe Kreatívna Európa a vo fonde Eurimages. Podpora mobilit, vzdelávacích podujatí, rezidenčných pobytov, medzinárodných festivalov, odborných konferencií a diskusných panelov bude zaradená medzi prioritné aktivity.

Kľúčové pojmy: reprezentácia v zahraničí, medzinárodná spolupráca, slovenské inštitúty, mobility, medzisektorová spolupráca, financovanie, cestovný ruch, turizmus

Opatrenia:

6.4.1 V koncepčnom materiáli stanoviť priority a nastaviť systém organizácie a podpory projektov prezentácie kultúry v zahraničí, medzinárodných spoluprác a mobilit na základe dát.

6.4.2 V spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky pokračovať v rozvoji metodického riadenia a v podpore širokého spektra prezentačných aktivít slovenských inštitútov v zahraničí

6.4.3 Analyzovať a stanoviť strategické ciele pre podporu kultúrneho turizmu zo zahraničia, osobitne vo vzťahu ku kultúrnym cestám Rady Európy.

⁸² KREATÍVNA EURÓPA (pozn. č. 64).

⁸³ COUNCIL OF EUROPE. About Eurimages – European Cinema Support Fund. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/eurimages/about>.

Strategická priorita 6.5

Podporovať spoluprácu subjektov naprieč rôznymi skupinami a oblasťami kultúry a kreatívneho priemyslu.

Popis situácie: Nenahraditeľnú úlohu vo vytváraní kvalitnej kultúry hrajú mestá a lokálni aktéri a aktérky, ktorí svojím pôsobením môžu zvyšovať úroveň kultúrneho života v krajine. Slovenské mestá majú možnosť prihlásiť sa do programu Mesto kultúry⁸⁴ a podporiť spolupráce subjektov v rámci mestskej lokality. Medzi rokmi 2018 – 2021 sa do programu zapojilo 15 slovenských miest, v ktorých organizácie a jednotlivci a jednotlivkyne pripravili projekty na kvalitný a dostupný kultúrny program. Slovenské mestá majú možnosť uchádzať sa aj o titul EHMK⁸⁵, potrebujú však Európskej komisii predložiť stratégie rozvoja kultúry zamerané na posilnenie úlohy kultúry v sociálno-ekonomickom rozvoji mesta a zapojenie obyvateľstva do kultúrnej participácie. Titul pre rok 2026 získalo spolu s fínskym Oulu slovenské mesto Trenčín⁸⁶. Aj vďaka kvalitným projektom spoluprác v rámci uchádzania sa o EHMK získali Košice prestížne miesto v zozname kreatívnych miest UNESCO⁸⁷.

Cieľový stav 2030: Spolupráca subjektov a jednotlivcov/jednotlivkyň na lokálnej, mestskej, regionálnej úrovni bude umožňovať rozličným aktérom a aktérkam v kultúre a kreatívnom priemysle navzájom sa inšpirovať, vzdelávať a podnecovať rozvoj. Kultúrne podujatia a projekty budú reprezentovať naše mestá a regióny na vysokej úrovni a zároveň poskytnú nové možnosti pre pokrokové riešenia a rozvoj. Európsky rozmer projektov vrátane udržateľnosti projektov, inklúzie a rodovej rovnosti bude pridanou hodnotou, ktorá pomôže zviditeľniť mestá Slovenska s ich kultúrnym programom aj v medzinárodnom kontexte a priláka zahraničných návštevníkov a návštevníčky.

Kľúčové pojmy: medzinárodná prezentácia, spájanie a prepájanie/networking, medzisektorová spolupráca, samospráva, legislatíva

- Opatrenia:**
- 6.5.1 Rozvíjať nástroje umožňujúce modely spolupráce medzi zriaďovanou kultúrou a kultúrou nezriaďovanou verejnou správou.
 - 6.5.2 Rozvíjať nástroje umožňujúce multiinštitucionálne projekty medzi inštitúciami, ktoré sa venujú rôznym odvetviám umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu.
 - 6.5.3 Rozvíjať nástroje umožňujúce multižánrovú spoluprácu medzi kultúrnymi inštitúciami.

⁸⁴ FOND NA PODPORU UMENIA. Podpora pre Mesto kultúry. Dostupné z: <https://www.fpu.sk/sk/podporovane-oblasti/mesto-kultury/>.

⁸⁵ EUROPEAN COMMISSION. European Capitals of Culture. Dostupné z:

<https://culture.ec.europa.eu/policies/culture-in-cities-and-regions/european-capitals-of-culture>.

⁸⁶ EUROPEAN COMMISSION. Selection of the European Capital of Culture (ECOC) in 2026 in Slovakia The Expert Panel's report Selection Stage. Dostupné z: <https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-02/ecoc-2026-slovakia-selection-report.pdf>.

⁸⁷ UNESCO. Creative Cities Network. Dostupné z: <https://en.unesco.org/creative-cities/home>.

Strategický cieľ 7

Zodpovedná kultúra

Participovať na identifikácii a riešení aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev, a tým zvyšovať súdržnosť a odolnosť spoločnosti

Kultúra a kreatívny priemysel majú vysoký potenciál pomáhať spoločnosti vnímať spoločenské a environmentálne výzvy, reflektovať ich, formulovať vízie ich riešení aj priamo sa podieľať na predchádzaní a zmierňovaní ich vplyvov. Pandémia covid-19 odhalila dlhodobu nízku efektivitu štátnej a verejnej politiky na Slovensku a z toho plynúce problémy pri zvládaní dôsledkov kríz globálneho rozsahu. Zároveň však presvedčila o zodpovednosti a schopnosti mobilizácie aktérov a aktérok kultúrnych a kreatívnych odvetví v takýchto náročných situáciách.

Environmentálne krízy musíme riešiť na globálnej úrovni a kultúra a kreatívny priemysel na ne reagujú nielen formovaním postojov, ale aj priamo vytváraním udržateľného prostredia či postupov, ktoré znižujú negatívny vplyv ľudskej činnosti na životné prostredie. Vojna v susednej krajine ukázala silu kultúry a kultúrnej komunity, ktorá je schopná priamo pomáhať aj formovať verejnú mienku a postoje k ohrozeniam demokracie.

Slovensko v medzinárodných porovnaniach patrí ku krajinám s najväčším vplyvom dezinformácií na obyvateľstvo. Úloha kultúry je nezastupiteľná pri zlepšovaní kritického myslenia a zvyšovaní odolnosti voči dezinformáciám. Cieľom štátnej kultúrnej politiky je posilniť odolnosť všetkých generácií občanov a občianok voči týmto a iným celospoločenským hrozbám a výzvam. Krízové situácie a konflikty na všetkých úrovniach spoločnosti a šírenie dezinformácií môžu v čase narastať. Kultúra a kreatívny priemysel musia byť schopné na tieto výzvy pohotovo reagovať, motivovať k ich prekonávaniu a spolupodieľať sa na hľadaní riešení.

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 7

ID KPI	merateľný ukazovateľ	východisková hodnota	cieľová hodnota 2030
KPI 7a	Výsledky indexu kvality života	6,5 (2020)	6,9
KPI 7b	Výsledky indexu slobody médií	78,37 (2021)	80,55
KPI 7c	Podiel občanov a občianok, ktorí/é dôverujú médiám	57 % (2021)	75 %
KPI 7d	Podiel populácie, ktorá nemá výhrady voči susedovi/susede z inej kultúry	54 % (2017)	priemer EÚ (2030)
KPI 7e	Účasť vo voľbách do NR SR	66 % (2020)	69 %
KPI 7f	Pozitívny vzťah k životnému prostrediu	94 % (2019)	100 %
KPI 7g	Podiel populácie, ktorá súhlasí, že iným ľuďom je možné veriť	21,4 % (2017)	37 %

Strategické priority cieľa 7

Strategická priorita 7.1

Podporovať spoločenskú a environmentálnu zodpovednosť organizácií pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Negatívne následky pandémie covid-19 ukázali, že naša spoločnosť nie je dostatočne pripravená na riešenie krízových situácií. Aktéri a aktérky v kultúre a kreatívnom priemysle po výpadku príjmov a obmedzení aktivít v rokoch 2020 – 2022 vnímajú akútnu potrebu riešenia všetkých potenciálnych a skutočných hrozieb. Podobne ako to bolo v prípade pandémie, nikto nedokázal predvídať ani inváziu Ruska a vypuknutie vojnového konfliktu v susednej Ukrajine. Následky vojny v podobe globálnej inflácie predstavujú ďalšiu skúšku odolnosti kultúry a kreatívneho priemyslu. V EÚ sú aktuálne spoločenské a environmentálne témy prioritami a o zmene klímy a ekologickej udržateľnosti sa už aj na Slovensku vedú odborné diskusie. Vznikajú verejné politiky, ktoré majú posilniť tieto témy, no na ďalší progres bude potrebná užšia spolupráca medzi relevantnými aktérmi, ktorí zabezpečia kontinuitu procesu vytvárania cieľov a ich plnenia na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo vytvorí metodiku s odporúčaniami v oblasti riešenia krízových situácií, s akcentom na podporu projektov ekologickej udržateľnosti. S cieľom zníženia uhlíkovej stopy sa zabezpečí princíp udržateľnej obnovy stavieb a pri novej výstavbe sa budú uprednostňovať zásady zelenej architektúry.

Kľúčové pojmy: udržateľnosť, odolnosť, environmentálna zodpovednosť, klimatická zmena, znižovanie emisií, kríza, samospráva, kultúrne dedičstvo

Opatrenia:

7.1.1 Vytvoriť súhrn odporúčaní napomáhajúcich kultúrnym organizáciám zriaďovaným i nezriaďovaným verejnou správou v otázkach aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

7.1.2 V spolupráci s verejnoprávnymi fondmi vytvoriť princípy reflektujúce environmentálne a iné spoločenské výzvy a uplatňovať ich v posudzovaní projektov.

7.1.3 Podporovať interdisciplinárny výskum a vývoj v oblasti vplyvu klimatických zmien na kultúrne dedičstvo.

7.1.4 V spolupráci v MŽP SR, s inými orgánmi štátnej správy a územnej samosprávy a s organizáciami v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, vychádzajúc z existujúcich platných materiálov, formulovať postupy pre čo najlepšiu adaptáciu na environmentálne a iné spoločenské výzvy.

Strategická priorita 7.2

Podporovať tvorbu, produkciu, šírenie a zviditeľňovanie udržateľných produktov a projektov v kultúre a kreatívnom priemysle.

Popis situácie: Udržateľnosť ekosystému má stále väčší a zásadnejší vplyv na podobu kultúry a kreatívneho priemyslu. Rastie význam recyklácie materiálov v prospech ich novej funkcie alebo využiteľnosti v architektúre, úžitkovom dizajne, textilnej tvorbe a módnom návrhárstve. Na Slovensku sa o ekologickej udržateľnosti iba začína diskutovať, pričom štátna kultúrna politika v súčasnosti neposkytuje výraznú podporu v tejto oblasti.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo vytvorí motivačné nástroje na podporu projektov v kultúre a kreatívnom priemysle, ktoré budú klásť dôraz na udržateľnú tvorbu a dizajn, materiály a ich dlhodobú funkčnosť, upriami sa pozornosť na dlhý životný cyklus výrobkov a potenciál architektúry.

Kľúčové pojmy: klimatická zmena, ekosystém a kreatívny priemysel, znižovanie emisií, uhlíková neutralita, udržateľná tvorba a produkcia, environmentálna zodpovednosť, zelené verejné obstarávanie, jazyk a komunikácia, osвета a vzdelávanie

- Opatrenia:**
- 7.2.1 V spolupráci s rozpočtovými a príspevkovými organizáciami Ministerstva kultúry SR vytvoriť informačnú kampaň zameranú na iniciovanie tvorby a produkcie udržateľných produktov a projektov.
 - 7.2.2 Preferovať udržateľné produkty a projekty v umení, kultúre a kreatívnom priemysle a utlmiť produkciu a realizáciu produktov a projektov s negatívnymi vplyvmi na životné prostredie.
 - 7.2.3 Pripraviť nástroje na podporu tvorby tematizujúcej udržateľné riešenia a negatívne vplyvy environmentálnych a iných spoločenských výziev.
 - 7.2.4 Podporovať zelené verejné obstarávanie, ktoré je kľúčovým nástrojom na dosahovanie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.

Strategická priorita 7.3

Rozvíjať nadrezortnú a medzinárodnú spoluprácu osobitne v témach riešenia aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

Popis situácie: Agenda 2030⁸⁸ spája všetky krajiny OSN v snahách o udržateľnú budúcnosť a je zameraná na napĺňanie sedemnástich cieľov udržateľného rozvoja. Zodpovednosť za Agendu 2030 je na Slovensku rozdelená medzi Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 (Slovensko 2030)⁸⁹ je implementačným dokumentom Agendy 2030 a stanovuje dlhodobú stratégiu udržateľného rozvoja na Slovensku. Na úrovni EÚ prepája oblasti kultúry, udržateľnosti a inkluzívneho prístupu iniciatíva Nový európsky Bauhaus⁹⁰. Na Slovensku sa napĺňaniu cieľov Nového európskeho Bauhausu venujú predovšetkým organizácie, individuálne a občianske iniciatívy v kultúre a kreatívnom priemysle a súkromný sektor, systematický prístup k plánovaniu a rozvoju udržateľného prístupu zo strany ministerstva zatiaľ chýba.⁹¹ Európska komisia ustanovila ako národný kontaktný bod iniciatívy Ministerstvo dopravy SR, čo by mohol byť vhodný východiskový bod spolupráce medzi rezortmi.⁹²

Cieľový stav 2030: Slovensko bude prostredníctvom kultúrnych inštitúcií zapojené do väčšiny medzinárodných skupín a sietí, ktoré tvoria politiku v oblasti prepájania kultúry a spoločenskej a environmentálnej zodpovednosti. Na národnej

⁸⁸ MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Agenda 2030: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj. Čo je Agenda 2030? Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/investicie/agenda-2030/index.html>.

⁸⁹ MINISTERSTVO INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA A INFORMATIZÁCIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2020. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030. Dostupné z: <https://www.mirri.gov.sk/wp-content/uploads/2021/01/Slovensko-2030.pdf>.

⁹⁰ EUROPEAN COMMISSION (pozn. č. 39).

⁹¹ Prvým oficiálnym partnerom Nového európskeho Bauhaus na Slovensku sa stalo združenie Manifest 2020 (www.manifest2020.sk), ďalšími sú príspevková organizácia MK SR Slovenské centrum dizajnu a združenie Spolka.

⁹² EUROPEAN COMMISSION. New European Bauhaus: National Contact Points (NCP). Dostupné z: https://new-european-bauhaus.europa.eu/about/national-contact-points_en.

úrovni bude aplikovaná systematická medzirezortná spolupráca tak, aby bolo napĺňanie cieľov udržateľného rozvoja prostredníctvom nástrojov kultúrnej politiky efektívne.

Kľúčové pojmy: klimatická zmena, udržateľný rozvoj, environmentálna zodpovednosť, spoločenské výzvy, kríza, medzirezortná spolupráca, medzinárodné spolupráce

Opatrenia: 7.3.1 Vytvoriť analýzu medzinárodného kontextu kultúrnej a verejnej politiky zameranej na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

7.3.2 Zvýšiť aktívnu účasť Slovenska v tematických medzinárodných pracovných skupinách zameraných na riešenie aktuálnych environmentálnych a iných spoločenských výziev.

7.3.3 Systematicky spolupracovať na úrovni rezortov v otázkach napĺňania cieľov Európskej zelenej dohody a Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj.

Strategická priorita 7.4

Zvýšiť odolnosť kultúry a kreatívneho priemyslu v krízových situáciách.

Popis situácie: Kultúra a kreatívny priemysel boli v posledných rokoch jednou z oblastí ekonomiky najviac zasiahnutých pandémiou. Zvýraznili sa ňou už existujúce výzvy a problémy sektora, akými sú nestabilita zamestnania a príjmu. Všetky vplyvy pandémie na kultúru ešte nie sú vyčíslené, avšak pokles príjmov živnostníkov/živnostníčok a fyzických osôb v slobodnom povolaní ukazuje prepád o 65 %⁹³. Ministerstvo s cieľom znižovania negatívnych vplyvov krízovej situácie adresovalo podporu zriaďovaným aj nezriaďovaným aktérom a aktérkam dlhodobo pôsobiacim v kultúre. Mnohí ďalší aktéri a aktérky však nemali možnosť obrátiť sa na štátne inštitúcie o kompenzáciu straty a umelecké fondy boli jedinou možnosťou čerpania jednorazovej sociálnej podpory. Počas pandémie covid-19 sa dočasne zrušila povinnosť odvádzať z autorských honorárov 2 % príspevok do umeleckých fondov a tieto prišli o väčšinu príjmov. Ďalšie obavy z budúceho vývoja v kultúre a kreatívnom priemysle spôsobuje rastúca miera inflácie, zvyšovanie cien energií a životných nákladov po vypuknutí vojny na Ukrajine.

Cieľový stav 2030: S cieľom znižovania negatívnych vplyvov krízových situácií na oblasť kultúry bude vytvorený krízový fond na podporu všetkých aktérov a aktérok pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle. Systematická podpora bude zahŕňať prehľadné, predvídateľné finančné a nefinančné nástroje podpory, aby sa rozšírili zručnosti a vedomosti potrebné na prekonanie krízových situácií a aby sa zamedzilo zániku kultúrnych priestorov a odchodu profesionálov a profesionálok do iných povolání.

Kľúčové pojmy: odolnosť, pandémia, inflácia, energetická kríza, vojna na Ukrajine, financovanie, legislatíva, duševné zdravie ľudí, jazyk a komunikácia

Opatrenia: 7.4.1. Pripraviť nástroje na efektívnu pomoc v čase krízy na všetkých riadiacich úrovniach (od najnižšieho až po centrálnu krízové riadenie).

7.4.2. Vytvoriť a pravidelne kontrolovať akcieschopnosť nástrojov finančnej a nefinančnej podpory v krízových obdobiach pre jednotlivcov a jednotlivkyne, subjekty a inštitúcie pôsobiace v kultúre a kreatívnom priemysle.

⁹³ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY. 2020. *Kultúra a kreatívny priemysel po 6 mesiacoch pandémie. Vyhodnotenie formulára* [online]. Dostupné z: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Sprava-formular-KKP-zber-dat-20201120-MB-ZD.pdf>, s. 5.

Strategická priorita 7.5

Podporovať aktivity rozvoja mediálnej výchovy, kritického myslenia a boja proti šíreniu dezinformácií.

Popis situácie: Podľa štúdie Globsecu je obyvateľstvo Slovenska spomedzi obyvateľov a obyvateľiek štátov V4 najviac náchylné veriť konšpiračným teóriám⁹⁴. Až 53 % občanov a občanok verí, že svetové udalosti nie sú kontrolované zvolenými reprezentantmi, ale tajnými skupinami, a takmer 40 % občanov a občanok Slovenska verí, že teroristický útok z 11. septembra 2001 bol vykonaný americkou vládou.

Aj v čitateľskej gramotnosti študentov/študentiek Slovensko zaostáva oproti priemeru OECD. V PISA testoch čitateľskej gramotnosti (2018) dosiahli 15-roční študenti a študentky skóre 458 bodov, priemer OECD je 487 bodov⁹⁵.

Cieľový stav 2030: Ministerstvo prijalo opatrenia na podporu projektov rozvíjajúcich kritické myslenie, mediálnu výchovu a boj proti šíreniu dezinformácií. Podporou kvalitnej a využívanej knižničnej siete vytvára priaznivé podmienky pre rozvoj kritického myslenia obyvateľstva. Sprístupnením kvalitných knižničných služieb poskytuje nástroje pre zvyšovanie čitateľskej gramotnosti. Prijali sa aj opatrenia na podporu vzdelávacej a osvetovej činnosti organizovanej pamäťovými inštitúciami (múzeá, galérie, archívy) a inými kultúrnymi inštitúciami.

Kľúčové pojmy: financovanie, hybridné hrozby, boj proti šíreniu dezinformácií, podpora vzdelávania, mediálna výchova, čitateľská gramotnosť, analytické a kritické zručnosti, jazyk a komunikácia

Opatrenia: 7.5.1 Vytvoriť systém podpory zameraný na boj proti šíreniu dezinformácií.

7.5.2 Vytvoriť systém podpory zameraný na zvyšovanie úrovne mediálnej gramotnosti a na podporu rozvoja kritického myslenia.

7.5.3 Vytvoriť systém vzdelávania na rozvoj vizuálnej, komunikačnej a čitateľskej gramotnosti občanov a občanok.

Strategická priorita 7.6

Posilniť pluralitu médií a ich nezávislosť.

Popis situácie: Pluralita, dôveryhodnosť a kvalita slovenských médií je v súčasnosti ohrozovaná vplyvom množiacich sa dezinformácií a konšpirácií. Aktuálne neexistujú efektívne nástroje na zabezpečenie kvality obsahu v médiách (tlač, sociálne siete alebo platformy na zdieľanie videí). Poskytovateľ/ka mediálnych služieb nemusí dosahovať základné profesijné štandardy platiace na mediálnom trhu. Debata o kvalite obsahu poskytovateľov/poskytovateľiek mediálnych služieb je aj sporná, keďže verejnosť právom očakáva prístup k pravdivým a neskresleným informáciám. Možným spôsobom riešenia je štátna regulácia, pričom v súčasnosti je na Slovensku miera prísnosti štátnej regulácie rozdielna v rozličných typoch médií (printové médiá, rozhlasové médiá, audiovizuálne médiá a digitálne médiá).

Cieľový stav 2030: Transponovaním Smernice EÚ o audiovizuálnych mediálnych službách do vnútroštátnych právnych predpisov⁹⁶ sa Slovensko zaviazalo prijať systém koregulácie a podpory samoregulácie. Je to alternatívny nástroj voči tradičnému nástroju štátnej regulácie, predpokladá možnosť pre poskytovateľov/ky mediálnych služieb ustanoviť si vlastné profesijné štandardy, resp. kódexy správania sa, teda predvída možnosť samoregulácie.

Kľúčové pojmy: legislatíva, sloboda médií, hybridné hrozby, jazyk a komunikácia, pravdivé informácie, koregulácia, samoregulácia

⁹⁴ GLOBSEC (pozn. č. 30).

⁹⁵ INŠTITÚT PRE PARADIGMATICKÉ REFORMY. 2020. Výsledky Slovenska v testovaní PISA – analýza vyjadrení odborníkov/čok a médií. Dostupné z: <https://ippr.sk/226-vysledky-slovenska-v-testovani-pisa-analyza-vyjadreni-odbornikov-a-medii>.

⁹⁶ Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o mediálnych službách) nadobudol účinnosť 1. augusta 2022. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2022/264/20220801>.

- Opatrenia:** 7.6.1 Vyhodnocovať opatrenia podľa zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách s dôrazom na mapovanie trhu, udržateľnosť a prezentáciu menšín, priebežné vyhodnocovanie rizík v zmysle Správy Európskej komisie o stave právneho štátu.
- 7.6.2 Pripraviť a schváliť ústavný zákon o slobode médií.

Strategická priorita 7.7

Zabezpečiť zvýšenie ochrany a bezpečnosti novinárov a novinárrok.

Popis situácie: Od tragickej vraždy novinára Jána Kuciaka vo februári 2018 uplynulo niekoľko rokov, no ochrana a bezpečnosť novinárov a novinárrok na Slovensku sa nezlepšili a nie sú prioritnou oblasťou. Európska komisia v septembri 2022 predložila návrh Európskeho aktu o slobode médií⁹⁷, nový súbor pravidiel na ochranu plurality a nezávislosti médií v EÚ. Návrh nariadenia obsahuje záruky proti politickému zasahovaniu do redakčných rozhodnutí a proti sledovaniu novinárov a novinárrok či redaktorov a redakcií, zároveň kladie dôraz na nezávislosť financovania verejnoprávných médií a prináša silné záruky proti používaniu spywaru (špionážneho softvéru)⁹⁸ na sledovanie médií, novinárov/novinárrok a ich rodín.

Cieľový stav 2030: O návrhu nariadenia, ktoré predložila Komisia, bude diskutovať Európsky parlament a členské štáty v štandardnom legislatívnom konaní. Po prijatí nariadenia bude priamo uplatniteľné v celej EÚ. Ministerstvo bude implementovať opatrenia na zvýšenie ochrany, bezpečnosti a posilnenie postavenia novinárov a novinárrok a iných pracovníkov a pracovníčok médií a prijme legislatívne opatrenia proti účelovým žalobám smerovaným proti práci novinárov a novinárrok.

Kľúčové pojmy: ochrana plurality médií, postavenie a bezpečnosť novinárov/novinárrok a pracovníkov/pracovníčok médií, spoločenská zodpovednosť, legislatíva, medzinárodné záväzky

- Opatrenia:** 7.7.1 Implementovať opatrenia vyplývajúce z Odporúčania Komisie (EÚ) 2021/1534 zo 16. septembra 2021 k zaručeniu ochrany, bezpečnosti a posilneniu postavenia novinárov a novinárrok a iných pracovníkov a pracovníčok médií v Európskej únii.
- 7.7.2 V spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky prijať legislatívne opatrenia proti účelovým žalobám smerovaným proti práci novinárov a novinárrok (SLAPP – strategické žaloby proti účasti verejnosti).

⁹⁷ EUROPEAN COMMISSION. 2022. Shaping Europe's digital future. European Media Freedom Act - Proposal for a Regulation and Recommendation. Dostupné z:

<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-media-freedom-act-proposal-regulation-and-recommendation>.

⁹⁸ Spyware – špionážny softvér, počítačový program, ktorý sa bez vedomia používateľa/ky pokúša získať citlivé dáta a hrozí ich zneužitie alebo zaslanie tretím stranám. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/Spyware>.

Implementácia a monitoring stratégie

System riadenia a plán implementácie

Napĺňanie vízie a cieľov Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky do roku 2030 sa sfinalizovaním tohto strategického dokumentu iba začína.

Hlavným nositeľom úlohy implementácie stratégie je Ministerstvo kultúry SR. Ako vyplýva z ambícií predstavených v úvode, na úspešnú realizáciu bude potrebná širokospektrálna spolupráca. V optimálnom prípade výkonným útvarom bude **novozriadený útvar implementácie pre stratégiu na MK SR (ďalej útvar implementácie)**. Do procesu implementácie sa pod vedením útvaru implementácie zapojí **implementačný tím**, ktorý vznikne transformáciou zo súčasného Prípravného tímu pre tvorbu Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030. Ten je zložený zo zástupcov a zástupkyň vecných a podporných útvarov ministerstva a externých spolupracovníkov a spolupracovníčok. Implementačný tím bude s útvarom implementácie spolupracovať na realizácii opatrení, sledovať stav implementácie, na pravidelných stretnutiach riešiť vzniknuté problémy a hľadať spôsoby na optimalizovanie procesov implementácie opatrení.

Kontrolou a podporou implementácie stratégie sa bude zaoberať aj stály **výbor pre stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu, zriadený pod Radou vlády pre kultúru a kreatívny priemysel**. Medzirezortné členstvo v tomto výbore bude jedným z nástrojov pre spoluprácu ostatných rezortov pri plnení opatrení. Výbor pre stratégiu a kreatívny priemysel bude prerokúvať aj odpočty akčných plánov a dávať stanovisko Rade vlády pre kultúru a kreatívny priemysel pri:

- + schvaľovaní nadväzujúcich strategických dokumentov;
- + schvaľovaní akčných plánov na nové časové obdobia;
- + schvaľovaní iterácií aktuálneho znenia zostavy strategických cieľov, strategických priorít a opatrení.

Súčasťou práce útvaru implementácie a implementačného tímu bude vytvorenie **harmonogramu riadenia implementácie a plánu riadenia rizík pri napĺňaní stratégie a plánu aktualizácie a úpravy zostavy opatrení**. Očakávame dynamický vývoj v oblasti verejnej správy a na základe zmien v riadení kultúrnej politiky, ktorý môže ovplyvniť realizáciu opatrení viacerými spôsobmi.

Monitorovanie plnenia a hodnotenie výsledkov

Pri monitorovaní implementácie stratégie sa bude postupovať kombináciou viacerých krokov a perspektív.

Výsledky implementácie a jej opatrení budú sledované na úrovni:

- + odpočtu plnenia akčných plánov;
- + sledovania merateľných ukazovateľov pre jednotlivé strategické oblasti;
- + sledovania cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky (podľa opatrenia č. 1.6.1, 1.6.2).

Monitorovanie výsledkov implementácie predchádzajúceho kalendárneho roka bude realizované aj na spoločnom verejnom pracovnom stretnutí. To sa má uskutočniť vždy v priebehu apríla až júna nasledujúceho kalendárneho roka, prípadne môže byť súčasťou výročnej konferencie. Cieľom tohto verejného pracovného stretnutia je:

- + odpočet plnenia aktuálneho akčného plánu;
- + identifikácia dôvodov prípadného neplnenia;
- + úprava a prípadné doplnenie opatrení, zmena ich konkrétnych charakteristík podľa aktuálneho stavu;
- + identifikácia rizík plnenia pre najbližšie obdobie.

Správy z monitorovania výsledkov, ako napríklad odpočet akčného plánu, bude prerokúvať výbor pre stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu, ktorý o nich bude informovať Radu vlády pre kultúru a kreatívny priemysel.

Akčné plány

Akčné plány na jednotlivé obdobia implementácie budú obsahovať presný harmonogram opatrení aj s určením zodpovednosti za realizáciu a s označením výstupu alebo výsledku úlohy.

Dôležitou súčasťou je uvedenie kvantifikovaného odhadu výdavkov, zvlášť pre kategórie bežných výdavkov (pri ktorých sa rozlišuje jednorazový výdavok a pravidelný, ročne sa opakujúci výdavok, napr. personálne výdavky) a kapitálových výdavkov.

Do akčných plánov budú zaradené opatrenia tejto stratégie a po schválení vládou SR aj opatrenia z čiastkových akčných plánov jednotlivých sektorových a prierezových oblastí kultúry a kreatívneho priemyslu.

Predpokladáme akčné plány na tieto obdobia:⁹⁹

Akčný plán 2024 – 2026

Akčný plán 2027 – 2028

Akčný plán 2029 – 2030

Jednotlivé akčné plány by mali byť schvaľované na rokovaní vlády SR.

Rozpočet a zdroje financovania

Pri tvorbe príslušných akčných plánov bude pre jednotlivé opatrenia a aktivity nachádzajúce sa v týchto plánoch nájsť aj zdroje financovania. V prípade návrhu o navýšenie zdrojov zo štátneho rozpočtu bude nevyhnutné prerokovať tieto návrhy s Ministerstvom financií SR.

Paralelné procesy v rámci práce MK SR, ktoré implementácia stratégie prepojí:

- Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku
- Rámec tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov
- Medzirezortná a medzisektorová spolupráca
- Participatívne procesy na Ministerstve kultúry SR

Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku

Najvýznamnejším procesom, ktorého súčasťou sa stala tvorba stratégie a ktorý sa prepojí s jej implementáciou, je **postupný prechod na riadenie kultúrnej politiky Slovenskej republiky na základe dát**, ktorý bude do veľkej miery zabezpečený realizáciou **strategického cieľa 1 Dobre spravovaná kultúra**, ktorý znie **Posilniť výkon kultúrnej politiky založenej na riadení kvality, na participácii a spolupráci na všetkých úrovniach a zaviesť výsledkovo orientovaný prístup vyhodnocovania jej výsledkov**.

1. S implementáciou stratégie sa na riadiacej a organizačnej úrovni prepojí nadrezortný proces revízií výdavkov. **Revízia výdavkov na kultúru z roku 2020 predpokladá vznik stratégie a vytýčila smerovanie k výsledkovo orientovanej kultúrnej politike**. Z princípov a dát uvedených v prvej revízii výdavkov na kultúru vychádzala aj tvorba stratégie a jej následná implementácia v tom bude pokračovať. Okrem toho bude na stratégiu nadväzovať druhá revízia výdavkov na kultúru.¹⁰⁰
2. Súčasťou prechodu na nový spôsob riadenia kultúrnej politiky je i kontinuálne napĺňanie dlhodobej úlohy Inštitútu kultúrnej politiky **zaviesť metodológiu definovania a vyhodnocovania cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky pre získanie prehľadu o ich výkonnosti a úspešnosti (opatrenia 1.6.1, 1.6.2)**.

Prvú verziu cieľov a merateľných ukazovateľov jednotlivých kultúrnych politík Inštitút kultúrnej politiky postupne zverejňuje na prelome rokov 2022 – 2023. Analytické vyhodnotenia spracované na základe dát majú slúžiť primárne ako podklad pre ďalšiu diskusiu so zástupcami a zástupkyňami odborných komunít a rámec pre identifikovanie základných trendov pre politické vedenie. **Systém cieľov a merateľných ukazovateľov počíta s tým, že činnosti v kultúre a kreatívnom priemysle nie je možné uchopiť len prostredníctvom jedného indikátora. Tento systém**

⁹⁹ Ak nenastanú výnimočné udalosti v plnení stratégie a potreba iterácií. V tom prípade sa zmeny budú konať v súlade s plánom riadenia rizík pri napĺňaní stratégie a plánom aktualizácie a riadenej úpravy zostavy opatrení.

¹⁰⁰ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. INŠTITÚT KULTÚRNEJ POLITIKY (pozn. č. 2).

obsahuje celý súbor indikátorov, ktoré je potrebné citlivo a v súvislostiach interpretovať a dopĺňať o skúsenosti z praxe.

Zámerom vyhodnocovania cieľov a výsledkov kultúrnych politík je zníženie pasívneho, nesystematického a reaktívneho riadenia kultúrnej politiky identifikovaním silných a slabých stránok v jej nástrojoch. MK SR zavádza proces vyhodnotenia, v ktorom Inštitút kultúrnej politiky bude spolu s vecnými gestormi a poradnými orgánmi MK SR pripravovať analytické podklady pre politické vedenie.

Rámec tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov

Širší kontext

Stratégia sa primárne venuje prierezovým prioritám, ktoré sa skladajú z opatrení naplňajúcich víziu kultúry a kreatívneho priemyslu do roku 2030. Ich realizácia bude mať vplyv na rozvoj širokého spektra kultúrnych a kreatívnych oblastí.¹⁰¹

Stratégia teda nerozvíja špecifickú problematiku jednotlivých odvetví kultúrnej politiky. Nastavenie celého systému takýchto strategických dokumentov je komplexná úloha a vyžaduje si dlhodobú a koncepčnú strategickú prácu i prepojenie viacerých úloh v rámci rezortu i mimo neho. Rezort má prax z tvorby vybraných sektorovo-špecifických stratégií a za poslednú dekádu s celorezortnou Stratégiou rozvoja kultúry SR 2014 – 2020. Čiastkové stratégie pokrývali väčšinou oblasti kultúrneho dedičstva, pričom umelecké a kreatívne oblasti zostávali zahrnuté pod strešnými materiálmi. Doteraz nebol v rámci kultúrnej politiky MK SR vytvorený dokument, ktorý by sa venoval osobitne jednotlivým oblastiam umenia a kreatívneho priemyslu, a čiastkové stratégie mali často malý vplyv na rozpočet, následne aj nízku mieru vplyvu na sektor.

Prechod na výsledkovo orientovanú kultúrnu politiku a projekt definovania a vyhodnocovania cieľov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé kultúrne politiky pre získanie prehľadu o ich výkonnosti a úspešnosti ponúkajú príležitosť na zmenu spôsobu tvorby čiastkových strategických materiálov.

Z tohto dôvodu je súčasťou tejto stratégie aj základný návrh rámcového spôsobu tvorby jednotlivých odvetvových a prierezových strategických dokumentov a ďalších špecializovaných strategických dokumentov. Hlavnými cieľmi pritom sú:

- + vzájomná koordinácia tvorby a implementácia záverov týchto strategických dokumentov a ich priame obsahové napojenie na túto stratégiu ako na zastrešujúci strategický dokument,
- + prepojenie akčných plánov tejto stratégie a akčných plánov vyplývajúcich z jednotlivých dokumentov vytváraných počas implementácie tejto stratégie.

Návrh systematizácie

Z vyššie uvedených informácií vyplýva potreba systematizovať tvorbu nadväzujúcich strategických materiálov.

1. Jednotný postup sa dá zvoliť pri práci so strategickým smerovaním jednotlivých oblastí kultúry a odvetví kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastí.

Postupovať je potrebné v nadväznosti na opatrenia:

1.4.1 So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastiach systematicky nadväzujúce na túto stratégiu a **1.4.2** Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia **1.4.1** a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie.

Strategické ciele a akčné plány by mali byť vytvárané ako klastre súvisiacich oblastí, s predbežným harmonogramom:¹⁰²

- + politiky kultúrneho dedičstva – v roku 2023 - 2024,
- + politiky umenia a kreatívneho priemyslu – v roku 2024 - 2025
- + prierezové témy – v roku 2025 - 2026.

¹⁰¹ Iba niekoľko vybraných opatrení sa týka špecifickej oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, v tom prípade však majú vplyv na širšie prostredie v záujme naplnenia cieľov a vízie tejto stratégie.

¹⁰² Upozorňujeme, že tento harmonogram je orientačný a môže sa zmeniť v závislosti od kapacity MK SR tvoriť tieto materiály v diskusii s jednotlivými odbornými komunitami. Žiaduce je vytvoriť tieto materiály čo najskôr, no nie za cenu absencie diskusie s odbornou verejnosťou. K členeniu oblastí pozri kapitolu Vymedzenie pojmov a oblastí riešená stratégiou v úvode.

Výstupom bude pre každú oblasť kultúrnej politiky súbor strategických materiálov, ktoré budú obsahovať vízie, ciele a indikátory danej oblasti do roku 2030. Tento strategický materiál môže mať v závislosti od potreby danej oblasti rôzny charakter. Tieto dokumenty budú predložené vláde tiež ako súbory viacerých oblastí, nebudú sa predkladať jednotlivo.

Realizáciu úlohy bude riadiť tím implementácie v spolupráci s Inštitútom kultúrnej politiky.

Nadväznosť na túto stratégiu bude jedným z východísk pri stanovení strategického smerovania jednotlivých odvetví (na sedem strategických cieľov rámcovej stratégie i na celkovú víziu a globálny cieľ stratégie).

Každá oblasť si zadefinuje nadväznosť na opatrenia rámcovej stratégie a vlastné opatrenia, ktoré sú špecifické pre danú oblasť. Tieto opatrenia sa začlenia do akčných plánov rámcovej stratégie.

Cieľom tvorby týchto dokumentov je zachovať rozmanitosť, adresovať a postupne riešiť problémy jednotlivých odvetví, dať jednotlivým oblastiam možnosť ísť do hĺbky pri definovaní ich situácie, budovať identitu a osobitosť a vytvárať nové aktuálne agendy v súvislosti so strategickými cieľmi tejto stratégie. Nemusí ísť o komplikované dokumenty, ale zámerom je priniesť prehľad potrieb a zámer kultúrnej politiky v danom segmente kultúry a kreatívneho priemyslu.

Indikatívny prehľad a harmonogram tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov

oblasť/odvetvie	popis	na základe opatrenia	tvorba a schvaľovanie dokumentov
súbory strategické dokumenty jednotlivých oblastí kultúry a odvetví kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastí			
múzejný sektor ¹⁰³	vízia, ciele a merateľné ukazovatele do roku 2030 súčasťou môžu byť podľa potreby akčné plány naviazané na akčné plány rámcovej stratégie alebo vytvorené osobitne, ak je to v rámci danej oblasti nevyhnutné	1.4.1 So zapojením participatívnych metód pripraviť a schváliť strategické dokumenty pre kultúrnu politiku v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu a vybraných prierezových oblastiach systematicky nadväzujúce na túto stratégiu.	2023 - 2024
verejné knižnice			2023 - 2024
pamiatkový fond			2023 - 2024
tradičná kultúra a nehmotné kultúrne dedičstvo		Súvisiace opatrenia: 1.4.2 Pravidelne vyhodnocovať plnenie strategických dokumentov podľa opatrenia 1.4.1 a spojiť odpočet ich vyhodnotenia s výročným vyhodnotením implementácie tejto stratégie.	2023 - 2024
divadlo a tanec			2024 - 2025
hudba			2024 - 2025
vizuálne umenie		1.6.1 Vytvoriť a pravidelne revidovať v spolupráci s aktérmi v kultúre a kreatívnom priemysle súbor cieľov a kvalitatívnych a kvantitatívnych merateľných ukazovateľov kultúrnych politík.	2024 - 2025
literatúra			2024 - 2025
médiá			2024 - 2025
audiovizia		1.6.2 Pravidelne sledovať stav merateľných ukazovateľov a vyhodnocovať dosahovanie stanovených cieľových hodnôt.	2024 - 2025
herný priemysel			2024 - 2025
architektúra ¹⁰⁴			2024 - 2025
dizajn			2024 - 2025
záujmová umelecká činnosť			2025 - 2026
vzdelávanie profesionálov a profesionálok pôsobiach v oblasti kultúry			2025 - 2026
kultúra národnostných menšín			2025 - 2026

¹⁰³ Zahŕňa aj archívne kultúrne dedičstvo.

¹⁰⁴ V spolupráci s Úradom pre územné plánovanie a výstavbu a Slovenskou komorou architektov, ktorí pripravujú politiku architektúry.

kultúra znevýhodnených skupín			2025 - 2026
štátny jazyk a komunikácia			2025 - 2026
cirkev a náboženské spoločnosti			2025 - 2026
stratégia digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva			
kultúrne dedičstvo	Stratégia digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva	6.2.1 Pripraviť a realizovať stratégiu digitalizácie a sprístupňovania kultúrneho dedičstva.	2023 – 2024
strategické dokumenty organizácií			
všetky oblasti	Pripraviť dlhodobé stratégie rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom	1.1.3 Pripraviť dlhodobé stratégie rozvoja kultúrnych organizácií zriaďovaných štátom.	2025 – 2026

Realizácia a spolupráca na tvorbe stratégie

Realizačný tím a spolupráca pri tvorbe Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030

Vedenie MK SR

Natália Milanová, ministerka (do 15. 5. 2023)

Silvia Hroncová, ministerka (od 15. 5. 2023)

Radoslav Kutaš, štátny tajomník, garant tvorby stratégie

Prípravný tím:

Koordinačný tím

Mária Beňačková Rišková, gestorka tvorby stratégie; Matúš Bieščad, gestor tvorby stratégie za MK SR; Dária Hamajová, koordinácia vecných útvarov MK SR; Stanislav Krajčí, koordinácia tímu participácie a komunikácie; Terézia Rajniaková, tajomníčka koordinačného tímu; Petra Rýchliková, koordinácia vecných útvarov MK SR; Erik Vilím, projektový manažér

Konzultácie k skrátenej verzii

Zuzana Ivašková, Darina Kárová

Podpora koordinácie

Zuzana Borošová, Marcel Čas, Zuzana Révészová, Andrej Svorenčík, Nina Vidovencová

Tím participácie a komunikácie

Ľudmila Dragulová, Stanislav Krajčí, Laco Oravec, Hana Skljarszka, Erik Vilím

Podpora participácie

Barbara Gindlová, Alexandra Suchalová Poláková, Michal Sedlačko

Edičná rada

Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Elena Brnčalová, Marcel Čas, Zuzana Kaliská, Laco Oravec, Zuzana Révészová, Andrej Svorenčík, Nina Vidovencová

Členovia a členky prípravného tímu a/alebo spolupráca za útvary MK SR

Branislav Bango, Eva Bajtayová Bednáriková, Katarína Bartal, Michaela Biskupič, Petra Bobíková, Zuzana Borošová, Barbara Brathová, Elena Brnčalová, Marcel Čas, Radovan Čikeš, Juraj Daniš, Zuzana Došeková, Ľudmila Dragulová, Patrícia Ďurčanová, Jana Feková, Martina Grušková, Elena Gyurcsová, Dária Hamajová, Lenka Horská (Kramolišová), Júlia Choleva, Miroslav Kaňa, Zuzana Kaliská, Zuzana Kochánková, Lucia Konturová, Jozef Kušnir, Zuzana Megová, Ľubica Mésárošová, Mária Miniariková, Barbora Morongová, Katarína Nádaždyová, Beatrix Ordódy, Ján Paprčka, Radoslav Ragač, Peter Roháček, Michaela Rudyjová, Petra Rýchliková, Peter Senko, Richard Sládek, Andrej Svorenčík, Jozef Švolík, Lucia Tollová, Michal Tóth, Zora Turancová, Žaneta Turnerová, Denis Valent a ďalší zamestnanci a zamestnankyne MK SR.

Vizuálna identita

Helplab

Inštitúcie a organizácie zapojené do konzultácií a spolupráce na tvorbe stratégie

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo hospodárstva SR, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo dopravy SR, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo vnútra SR, Úrad priemyselného vlastníctva Slovenskej republiky, Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

Slovenská národná galéria, Kunsthalle Bratislava, Slovenské národné divadlo, Divadelný ústav, Hudobné centrum, Literárne informačné centrum, Univerzitná knižnica v Bratislave, Tanečné divadlo Ifjú Szivek, Bibiana, Umelecký súbor Lúčnica, Národné osvetové centrum, Divadlo Nová scéna, Pamiatkový úrad SR, Slovenská filharmónia, Slovenská knižnica pre nevidiacich, Slovenská národná knižnica, Slovenská ústredná hvezdáreň, Slovenské centrum dizajnu, Slovenské

národné múzeum, Slovenské technické múzeum, Slovenský filmový ústav, SĽUK, Štátna filharmónia Košice, Štátna opera Banská Bystrica, Štátna vedecká knižnica Banská Bystrica, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Štátny komorný orchester Žilina, Štátne divadlo Košice, ÚĽUV

Pamiatková rada, Múzejná a galerijná rada, Ústredná knižničná rada, Rada na ochranu nemotného kultúrneho dedičstva, Archeologická rada

Fond na podporu umenia, Audiovizuálny fond, Fond na podporu kultúry národnostných menšín

Sektorová rada pre kultúru a kreatívny priemysel, ASDO – Asociácia slovenských divadiel a orchestrov, AKIS – Asociácia kultúrnych inštitúcií miest a obcí Slovenska, Združenie samosprávnych krajov SK8

Členské subjekty Platformy pre kultúrny a kreatívny priemysel pri MK SR (zoznam členských subjektov platformy je prístupný na webovej stránke: <https://pkkp.sk/o-nas/clenovia/>)

Tvorba strategického dokumentu

Edičná rada v spolupráci s prípravným tímom a redakciou

Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Elena Brnčalová, Marcel Čas, Zuzana Kaliská, Laco Oravec, Zuzana Révészová, Andrej Svorenčík, Nina Vidovencová

Hlavná zostavovateľka dokumentu

Mária Beňačková Rišková

Spolupráca na zostavení dokumentu

Matúš Bieščad, Zuzana Kaliská

Redakcia

Elena Brnčalová, Zuzana Kaliská, Miroslava Kuracinová Valová, Petra Rýchliková, Michal Tóth, Jana Vicenová

Redakčná spolupráca

Matúš Bieščad, Terézia Rajniaková, Erik Vilím

Autori a autorky textov

Katarína Bartal, Mária Beňačková Rišková, Matúš Bieščad, Zuzana Borošová, Elena Brnčalová, Michaela Biskupič, Marcel Čas, Zuzana Došeková, Ľudmila Dragulová, Zora Jaurová, Dária Hamajová, Michal Hvorecký, Zuzana Kaliská, Stanislav Krajčí, Barbora Morongová, Laco Oravec, Alexandra Poláková Suchalová, Zuzana Révészová, Hana Skljarszka, Andrej Svorenčík, Michal Tóth, Zora Turancová, Žaneta Turnerová

Externá spolupráca v rámci terminologickej skupiny

Zora Jaurová, Michal Hvorecký, Jana Levická

Odborné posudky¹⁰⁵

Marta Smolíková, Zora Jaurová

Autorstvo jednotlivých vstupov obsahovej analýzy kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie

Koncepcia a sumarizácia obsahovej analýzy kvalitatívnych dát z participácie na tvorbe stratégie

Zuzana Révészová, Spolka, členka edičnej rady

Dotazník „Ako vyhodnocovať dopady kultúry?“

Realizátori dotazníka: Inštitút kultúrnej politiky, OZ Stojíme pri kultúre, október 2021

Analýza „Ako sme na tom (Strategické dokumenty v oblasti kultúry a ich vplyv na kultúru)“¹⁰⁶

¹⁰⁵ Posudky boli vytvorené na jednu z verzií stratégie v procese jej tvorby a zohľadnené pri finalizácii materiálu. Niektoré odporúčania neboli zapracované, ale sú k dispozícii pre ďalšiu implementáciu stratégie v podrobnej dokumentácii tvorby stratégie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky.

¹⁰⁶ Textový podklad nie je publikovaný, je súčasťou podrobnej dokumentácie tvorby stratégie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky, spolu s prehľadom strategických dokumentov v rezorte kultúry.

Spracovala: Slavomíra Salajová, január 2022

Identifikovanie problémov a očakávania od stratégie¹⁰⁷

Prípravný tím Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030, 21. 3. 2022

Analýza dotazníkov „3 problémy X riešení“

Analýza dotazníkov a definovanie prierezočných tém: Zuzana Kaliská, MK SR, členka edičnej rady

Vzor otázok vypracovala: Zuzana Borošová, IKP

Na otázky odpovedali alebo odpovede zozbierali členovia a členky prípravného tímu zastupujúci jednotlivé vecné útvary MK SR.

¹⁰⁷ Textový podklad nie je publikovaný, je súčasťou podrobnej dokumentácie tvorby stratégie, ktorá je uložená na Ministerstve kultúry SR v dokumentoch Inštitútu kultúrnej politiky, vo forme zápisu zo stretnutia prípravného tímu.

Stratégia kultúry
a kreatívneho priemyslu
Slovenskej republiky
2030

Príloha
Metodika tvorby indikátorov
strategických cieľov

V tejto prílohe sú vysvetlené jednotlivé indikátory za každý strategický cieľ uvedený v stratégii s ohľadom na zdroje východiskovej hodnoty a metodiku výpočtu cieľovej hodnoty.

Pri nedostupných relevantných zdrojových dátach pre východiskové hodnoty nie je uvádzaná východisková hodnota. Indikátory, ktoré doposiaľ neboli merané a preto nie sú dostupné dáta, bude potrebné merať v budúcnosti zavedením nových procesov zberu dát.

Pri nedostupných relevantných zdrojových dátach pre cieľové hodnoty bol vytvorený odhad na základe:

- + matematického výpočtu;
- + ostatných opatrení či ostatných indikátorov;
- + medzinárodných benchmarkov;
- + logiky zachovania existujúceho stavu alebo dosiahnutia ideálneho stavu (pokiaľ to bolo považované za uskutočniteľné).

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 1

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 1a	Spokojnosť aktérov a aktérok v kultúre s činnosťou MK SR	TBD	TBD	Nedostupný	Nie je
KPI 1b	Pomer ukazovateľov, u ktorých sa dosiahne v roku 2030 cieľová hodnota	N/A	48/48 (vrátane)	Nedostupný	Všetky uvedené indikátory
KPI 1c	Podiel výdavkov MK SR na HDP	0,30 % (2021)	0,38%	RIS (výdavky MK SR), ŠÚ SR (HDP)	V súlade s odhadovaným nárastom rozpočtu MK SR vyplývajúcim z nákladov stratégie
KPI 1d	Podiel investičných akcií financovaných zo ŠR bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti investičnému plánu	N/A	0	Nedostupný	Ideálny stav
KPI 1e	Podiel investičných akcií financovaných z fondov EÚ bez omeškania a v rámci plánovaných nákladov oproti plánu	N/A	0	Nedostupný	Ideálny stav
KPI 1f	Objem financií investičných akcií financovaných z fondov EÚ, ktoré je potrebné vrátiť do rozpočtu EÚ, z dôvodu neoprávneného čerpania	N/A	0 EUR	Nedostupný	Ideálny stav
KPI 1g	Počet inštitúcií zriadených MK SR s vlastnou zverejnenou stratégiou	0	všetky	Webové sídla inštitúcií zriadených MK SR	Ideálny stav
KPI 1h	Podiel výberových konaní na riaditeľov organizácií MK SR realizovaných cez otvorené výberové konanie	100%	100%	Webové sídlo MK SR	Ideálny stav
KPI 1i	Pomer koncepcií a akčných plánov za jednotlivé oblasti kultúrnej politiky	2 z 19	19 z 19	MK SR	Ideálny stav

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 2

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 2a	Podiel pridanej hodnoty kultúry a kreatívneho priemyslu na pridanej hodnote hospodárstva	1,84 % (2019)	1,93%	Satelitný účet KKP SR 2019	Kvalifikovaný odhad
KPI 2b	Podiel verejných výdavkov na kultúru (COFOG)	1,92 % (2020)	EÚ priemer (2030)	Eurostat - Total general government expenditure (COFOG 082-086) / Total general government expenditure	Ideálny stav
KPI 2c	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v zbierkotvorných inštitúciách	12 % (2020)	27%	KULT 9, KULT 6 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Revízia výdavkov na kultúru 2020
KPI 2d	Podiel vlastných príjmov na celkových príjmoch v inštitúciách scénického umenia	4 % (2020)	27%	KULT 12, KULT 5 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Revízia výdavkov na kultúru 2020
KPI 2e	Zníženie investičného dlhu v rezorte kultúry oproti investičným potrebám vo východiskovom stave	883 mil. EUR (2022)	243 mil. EUR	Zásobník investičných zámerov z novembra 2022 (https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/institut-kulturnej-politiky/investicie/)	investičný dlh - investičný rámec * 7 - schválené projekty z eurofondov - ostatné plynúce/schválené projekty
KPI 2f	Počet národných kultúrnych pamiatok rekonštruovaných z fondov EÚ, ktoré po rekonštrukcii spĺnia stanovenú návštevnosť	N/A	20	Nedostupný	Ideálny stav na základe investičného plánu MK SR (https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2022/10/Investicny-plan-MK-SR-aktualizacia-20221013-2.pdf)
KPI 2g	Podiel dotácií priamo vyplácaných MK na celkovej sume dotácií rezortu	25,81 % (2021)	0%	dotácie MK SR (bez covid) / rozpočty fondov + dotácie MK SR (bez COVID)	Ideálny stav

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 3

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 3a	Podiel zamestnanosti v kultúre a kreatívnom priemysle na celom hospodárstve	1,44 % (2019)	1,70 %	Satelitný účet KKP SR 2019	kvalifikovaný odhad
KPI 3b	Počet zamestnancov a zamestnankýň v kultúre a kreatívnom priemysle	34 423 (2019)	38 000	Satelitný účet KKP SR 2019	kvalifikovaný odhad
KPI 3c	Počet SZČO v kultúre a v kreatívnom priemysle	23 562 (2020)	28 000	dáta z eurostatu ako vyčíslený podiel SZČO na pracujúcich v KKP (zdroj tu https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cult_emp_n2/default/table?lang=en a tu https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cult_emp_wsta/default/table?lang=en)	kvalifikovaný odhad
KPI 3d	Priemerný príjem v kultúre a kreatívnom priemysle – počet zaostávajúcich odvetví za priemerom v národnom hospodárstve	12 z 16 (2020)	0 z 16	Kulty (3-12, 14, 16, 17 ,19, 20, 21) https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Ideálny stav
KPI 3e	Podiel priemernej mzdy odborných zamestnancov a zamestnankýň v kultúrnom a kreatívnom priemysle voči vysokoškolsky vzdelaným zamestnancom a zamestnankyniam v národnom hospodárstve	63 % (2020)	100 %	Kulty (3-12, 14, 16, 17 ,19, 20, 21) https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/ ŠÚ SR	Ideálny stav

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 4

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 4a	Podiel absolventov a absolventiek stredných a vysokých škôl v humanitnej, jazykovednej a umeleckej oblasti, ktorí sa zamestnali v humanitných, jazykovedných a umeleckých disciplínach	58,20 % (2020)	58,20 %	Skills mismatch indikátor Eurostatu, oblasť "Humanities, languages and arts" https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/skills	Zachovanie súčasnej hodnoty
KPI 4b	Podiel absolventov a absolventiek stredných škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	29 % (2019)	36 %	Iba konzervatóriá, ŠUP a SOŠ bez iných ako umeleckých odborov z uplatnenie.sk (MPSVaR)	Kvalifikovaný odhad
KPI 4c	Podiel absolventov a absolventiek vysokých škôl so zameraním na kultúru a kreatívny priemysel pracujúcich v odbore	40 % (2019)	50 %	Zamestnaní Bc. a Mgr. z uplatnenie.sk (MPSVaR) ciele pre 4.1 a 4.2 na základe celkového uplatnenia v odbore na SK	Kvalifikovaný odhad
KPI 4d	Počet ponúkaných osvetových aktivít kontinuálneho vzdelávania	89 (2021)	89	NOC vzdelávacie aktivity - výročná správa NOC	Zachovanie súčasnej hodnoty
KPI 4e	Počet diel alebo autorov a autoriek, ktorí/é uspeli v medzinárodných súťažiach (kultúrne dedičstvo, literatúra, audiovizia a dizajn)	18 (2017-2021)	30	Interný rešerš	Kvalifikovaný odhaddebarie
KPI 4f	Podiel divákov na premiérach slovenských filmov oproti celkovému slovenskému filmovému trhu	9,98 % (2021)	21,37 %	Podiel divákov na premiérach slovenských filmov (aj v koprodukcii) oproti celkovému slovenskému filmovému trhu podľa výročnej správy SFÚ	Najvyššia predpandemická hodnota (2017)
KPI 4g	Podiel exportu kultúry a kreatívneho priemyslu na celkovom exporte	0,26 % (2019)	0,35 %	Satelitný účet KKP SR 2019	Podiel exportu KKP v ČR je 1,40 %, náš cieľ je ¼ podielu ČR
KPI 4h	Počet prekladov slovenských autorov beletrie vydaných v zahraničí	56 (2021)	76	SLC - podpora cez SLOLIA	Kvalifikovaný odhad

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 5

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 5a	Podiel organizácií MK SR s fyzickou debarierizáciou interiéru objektov	43,9 % (2021)	60,00 %	Dotazník o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR (2022); otázka C148	Ideálny stav
KPI 5b	Podiel organizácií MK SR s webovým sídlom, ktoré spĺňajú Štandardy prístupnosti webových stránok	76,67 % (2021)	100 %	Dotazník o stave fyzickej a informačnej debarierizácie v organizáciách v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR (2022); otázka B31	Ideálny stav
KPI 5c	Počet návštevníkov a návštevníčok podujatí zameraných na znevýhodnené skupiny obyvateľstva v knižniciach	34 913 (2021)	37 000	Kult 10 https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2021/08/KULT10-01_kniznice_sumar_SR_2020.pdf	Kvalifikovaný odhad
KPI 5d	Podiel vysielania pre národnostné menšiny vo verejnoprávných médiách	3,35 % (2020)	4,00 %	Kult 7 a 8 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	Kvalifikovaný odhad
KPI 5e	Pomer okresov, ktoré majú aspoň jednu z každého typu sledovanej inštitúcie (divadlo, galéria, kino, knižnica, kultúrno-osvetové zariadenie, múzeum, nezávislé kultúrne centrá)	9/79 (2020)	16/79	Kulty 12, 6, 9, 3 Kiná - https://www.cine-max.sk/ponuka-cinemax/o-sieti-cinemax Nezávislé centrá - FPU	Kvalifikovaný odhad

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 6

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 6a	Aktívna kultúrna participácia obyvateľov / záujmová umelecká činnosť	9,30 % (2015)	9,30 %	Eurostat – Frequency of practising artistic activities, 2015 (% share of population aged ≥16 years)	Zachovanie súčasnej hodnoty
KPI 6b	Pasívna kultúrna participácia obyvateľov	59 % (2015)	64 %	Eurostat - Frequency of participation in cultural or sport activities in the last 12 months by sex, age, educational attainment level and activity type, 2015	Priemer EÚ-28 z uvedeného Eurostatu
KPI 6c	Vnímanie dôležitosti kultúry verejnosťou	TBD	TBD	Nie je	Nie je
KPI 6d	Návštevnosť zbierkotvorných inštitúcií	3 086 980 (2020)	6 780 000	Kult 9 a 6 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemerný predpandemický medziročný rast v rokoch 2015-2019 napočítaný z najvyššej predpandemickej hodnoty
KPI 6e	Podiel občanov a občianok s čitateľským preukazom	5,94 % (2020)	17,80 %	Kult 10 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemer EÚ za roky 2013-2019 z IFLA library map of the world, Eurostat
KPI 6f	Návštevnosť inštitúcií scénického umenia	590 559 (2020)	2 660 000	Kult 12 a 5 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemerný predpandemický medziročný rast v rokoch 2015-2019 napočítaný z najvyššej predpandemickej hodnoty
KPI 6g	Návštevnosť festivalov (divadelné, hudobné, filmové festivaly, prehliadky, súťaže neprofesionálnej kultúry a pod.)	367 923 (2020)	2 600 000	Kult 16, 17, 3 a 11 https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	priemerný predpandemický medziročný rast v rokoch 2015-2019 napočítaný z najvyššej predpandemickej hodnoty
KPI 6h	Agregátna návštevnosť kultúrnych inštitúcií	7 799 806 (2020)	25 880 000	Kulty agregátne https://www.culture.gov.sk/ministerstvo/statistika-kultury/vysledky/statne-statisticke-zistovanie-v-oblasti-kultury-za-slovensku-republiku-za-rok-2020/	Kvalifikovaný odhad
KPI 6i	Počet vydaných umelecko-literárnych diel od slovenských autorov a autoriek	606 (2021)	1 200	Slovenská národná knižnica	Kvalifikovaný odhad

Merateľné ukazovatele strategického cieľa 7

ID KPI	Merateľný ukazovateľ	Východisková hodnota	Cieľová hodnota 2030	Zdroj východiskovej hodnoty	Metodika výpočtu cieľovej hodnoty
KPI 7a	Výsledky indexu kvality života	6,5 (2020)	6,9	OECD Better Life Index	Stav Českej republiky
KPI 7b	Výsledky indexu slobody médií	78,37 (2021)	80,55	2021 - RSF index (https://rsf.org/en/index)	Stav Českej republiky
KPI 7c	Podiel občanov a občianok, ktorí dôverujú médiám	57 % (2021)	75 %	„Trust index“ Eurobarometra – Media Use in the European Union, % podiel sa týka „vysokej dôvery“ + „strednej dôvery“, pre 5 typov médií (rádio, tv, print, internet, online sociálne siete)	Hodnota krajiny na 1. mieste v Eurobarometri Media Use in the European Union
KPI 7d	Podiel populácie, ktorá nemá výhrady voči susedovi/susede z inej kultúry	54 % (2017)	priemer EÚ (2030)	2017 - Európsky výskum hodnôt	Ideálny stav
KPI 7e	Účasť vo voľbách do NR SR	66 % (2020)	69 %	2020 - OECD Better life index	Priemer OECD
KPI 7f	Pozitívny vzťah k životnému prostrediu	94 % (2019)	100 %	2019 - Eurobarometer (environmental awareness)	Ideálny stav
KPI 7g	Podiel populácie, ktorá súhlasí, že iným ľuďom je možné veriť	21,4 % (2017)	37 %	2017 – Európsky výskum hodnôt	Priemer EÚ